

9 771335 828003

mesačník o filmovom dianí
(nielen) na Slovensku

www.filmsk.sk

film **sk**

2 —

2023 ▶ 2,50 €

rozhovor: Martin Šmatlák, Hana Lasicová
téma: Projektové dedičstvo Audiovizuálneho fondu
novinky: Slúžka – Invalid
recenzia: Kôň – Osem hôr – A potom prišla láska... – Dealer I – III
slovenský film storočia: Vtáčkovia, siroty a blázni

PRÍLOHY: REGISTER FILM.SK 2022

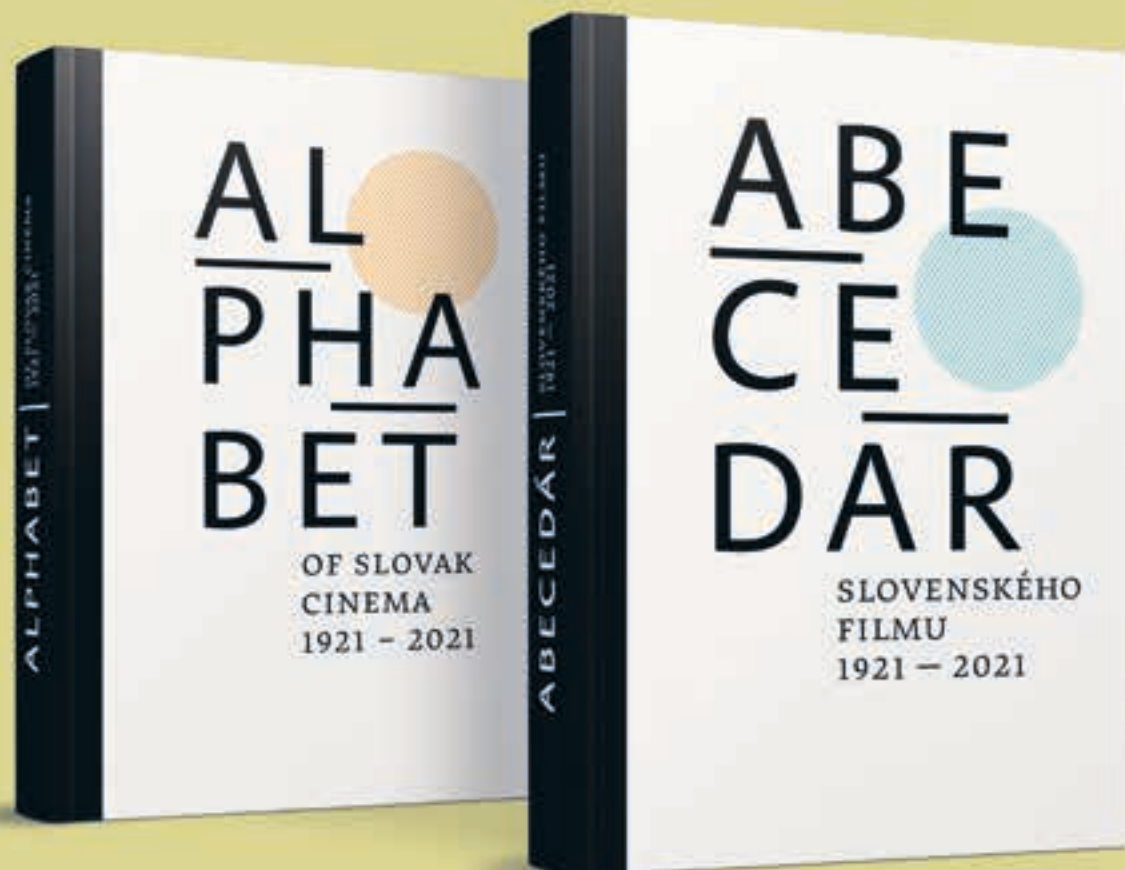
FILMOVÉ PREHLIADKY A FESTIVALY NA SLOVENSKU V ROKU 2023

Už v predaji

úvodník

„Za vyše trinásť rokov kontinuálnej podpornej činnosti sa mechanizmy fungovania Audiovizuálneho fondu (AVF) vyladili natoľko, že dnes ho možno považovať za modernú a transparentnú kultúrnu inštitúciu, ktorá postupne vyrástla z detských chorôb,“ píše Mária Ferencuhová v téme čísla, v ktorej sa pri príležitosti zmeny na poste riaditeľa AVF venujeme tejto inštitúcii a tomu, aké rozpracované projekty „zdedí“ nový riaditeľ. Je medzi nimi aj nedokončený projekt životopisného veľkofilmu o Milanovi Rastislavovi Štefánikovi *Generál*. „Vnímam ho ako najnešťastnejší projekt za celé obdobie fungovania fondu. (...) Pred časom dokonca poslužil ako zámienka na spochybnenie celého fondu a jeho fungovania. To bol, samozrejme, nezmysel a som rád, že naše prostredie to vtedy jasne pochopilo a postavilo sa za fond. Jeden nevydarený projekt či nezodpovedný žiadateľ nemôže byť dôvodom na útok proti celému systému,“ hovorí v rozhovore pre *Film.sk* odchádzajúci riaditeľ fondu Martin Šmatlák.

Mnohé iné projekty môžu aj vďaka finančnej podpore fondu reprezentovať Slovensko v zahraničí, napríklad na prestížnom fóre ako Berlinale. Tento rok tam Slovensko zastupuje trojica filmov – dve majority, *Poznámky z Eremocénu* Viery Čákanyovej a *Mimi Miry* Fornay, a maďarsko-slovenský koprodukčný animovaný film pre dospelých *Umelohmotné nebo*.

Vďaka podpore fondu vychádza aj *Film.sk*. AVF pomohol na svet i dvom aktuálnym novinkám v kinách – *Invalidovi* režiséra Jonáša Karáska a *Slúžke* v réžii Mariany Čengel Solčanskej. Rozhovor so scenáristkou druhej z noviniek Hanou Lasicovou nájdete v čísle tiež. *Slúžka* otvára témy queer lásky či práva na interrupciu. „Samozrejme, že sme pre to narazili ani nie tak na odmietanie, ako skôr na nepochopenie. No nikdy nie zo strany AVF, ktorý nás (aj v prevažne mužsky zostavených komisiách) od samého začiatku výrazne podporoval. No ďalší potenciálni producenti-muži boli už tvrdší oriešok. Otvorene nám hovorili, že scenáru nerozumejú, nechápali tému, bolo jasné, že im to je úplne cudzie,“ hovorí Lasicová.

S podporou AVF sa konajú aj mnohé podujatia. Prehľad filmových festivalov a prehliadok na Slovensku v roku 2023 prinášame v tradičnej februárovej prílohe. Novému riaditeľovi Audiovizuálneho fondu Petrovi Badačovi želáme zodpovedné rozhodnutia a pôsobenie korunované podobnými úspechmi ako počas jeho doterajšej kariéry producenta. ◀

— Matúš Kvasnička —

film.sk

mesačník o filmovom dianí
(nie len) na Slovensku / 24. ročník

Vydavateľ:

Slovenský filmový ústav

Adresa redakcie:

film.sk / Slovenský filmový ústav
Grösslingová 32 / 811 09 Bratislava
tel.: 02/57 10 15 25
fax: 02/52 73 32 14
e-mail: film.sk@sfu.sk

Šéfredaktor:

Matúš Kvasnička

Redakcia:

Mária Ferenčuhová

Barbora Nemčeková

Redakčná rada: Peter Dubecký

[generálny riaditeľ SFÚ]

Rastislav Steranka

[riaditeľ NKC – SFÚ]

Maroš Brázda

[vedúci edičného oddelenia SFÚ]

Miroslav Ulman

[odborný referent Audiovizuálneho

informačného centra SFÚ]

Simona Nótová-Tušeřová

[tlačová tajomníčka SFÚ]

Andrea Biskupičová

[vedúca predajne Klapka.sk]

Štefan VraštiakJazyková redakcia:

Jaroslav Hochel

Design & grafická úprava: p & jTlač: ULTRA PRINT, s.r.o.

Uzávierka čísla 2/2023: 20. 1. 2023

Snímka na titulnej strane:

Slúžka – Bright Sight Pictures

Objednávania Film.sk:

L.K. Permanent, Zuzana Hrušková

tel.: 02/49 11 12 02,

e-mail: hruskova@predplatne.sk

Film.sk vychádza s podporou MK SR.

ISSN 1335 – 8286

Názory redakcie sa nemusia zhodovať
s názormi prispievateľov.

Akkoľvek rozmnožovanie textu, fotografií, grafov
vrátane údajov v elektronickej podobe len
s predchádzajúcim písomným súhlasom vydavateľa.
© Slovenský filmový ústav

Vydanie časopisu
finančne podporil

Tomáš Hudák

filmový kritik a festivalový dramaturg

— Pred niekoľkými mesiacmi ma z časopisu *Sight and Sound* oslovili, aby som sa zúčastnil na ankete o najlepšíoch filmoch všetkých čias. Bez ohľadu na to, čo si môžeme myslieť o podobných rebríčkoch, bolo pre mňa uvažovanie nad samotným výberom zaujímavým procesom.

— Mal som napísať desať filmov (bez poradia), ktoré považujem za najlepšie; zadanie bolo zámerne nejasné v tom, čo to znamená. Keďže ma nebavia kánonické, „dokonalé“ diela, zameral som sa na filmy, ktoré vo mne zanechali hlbokú stopu a dodnes ma mátaajú. Spomenul som si asi na 25 takýchto filmov, mohol som z nich vybrať ľubovoľnú kombináciu. Niektorí by možno vedel bez zaváhania spísať zoznam svojich obľúbených filmov od 1 do 10 a ďalej, ja uvažujem skôr vo vrstvách. Tých približne 15 filmov, ktoré som musel vynechať, nie je v mojich očiach horších ako desiatka, za ktorú som hlasoval. Asi to tak trochu znižuje legitímnosť či definitívnosť výberu, ale to je len dobre.

— Podobne, ako je to pri zostavovaní festivalového programu, nezdá sa mi v tomto prípade kontroverzné uvažovať nad rozmanitosťou – o to viac, ak musím z 25 viac-menej rovnocenných filmov vybrať 10. Uvažoval som, či som medzi hlasujúcimi mal zastupovať nejakú skupinu, či by som napríklad nemal vyzdvihnúť filmy zo strednej a z východnej Európy. Aj keď si myslím, že je zásadné nechať prehovoriť ľudí z rôznych demografických či geografických skupín, ich úlohou nie je podporovať filmy z „ich“ oblasti. Dá sa síce predpokladať, že ju budú poznať lepšie ako ľudia „zvonku“, ale je koloniálne a priori očakávať, že ju budú preferovať a že je ich úlohou nás ostatných takto vzdelat'. Nakoniec som mal na zozname iba jeden film z nášho regiónu.

— Rozhodol som sa zvýrazniť dokumentárne a experimentálnejšie filmy, hlasoval som za viacero krátkych, snažil som sa myslieť na režisérky, uvažoval som nad geografiou, hoci som narážal na svoje limity. Tieto kategórie som si vybral na úkor iných, napríklad som nehlasoval za žiaden film spred roku 1965. Keď niektoré festivaly s obľubou tvrdia, že nehľadajú na to, kto film vytvoril, iba na jeho kvalitu, z môjho pohľadu len odmietajú priznať, že nemajú záujem sa touto kategóriou zaoberať, zatiaľ čo uprednostňujú iné.

— Mne je blízke rozširovanie kánonu, nie jeho reprodukovanie. Nemôžem niekomu vyčítať, aké filmy sa mu páčia, no vkus má aj napriek tomu, že je to veľmi osobná kategória, svoj nadosobný rozmer. Nielenže podlieha veľkému množstvu spoločenských vplyvov, môže aj ovplyvňovať vkus iných – čo špeciálne platí pre členov festivalových dramaturgických tímov, pedagogického zboru či akademickej a kritickéj obce. Na to my všetci nesmieme zabúdať. ◀

- 3 **myslím si**
- 4 — 11 **téma:** Projektové dedičstvo Audiovizuálneho fondu /
rozhovor: Martin Šmatlák
- 12 — 15 **aktuálne:** Koniec koncesionárskych poplatkov? /
Premietania Kina Lumière na Filmovej a televíznej fakulte VŠMU
a v Slovenskej národnej galérii / 73. MFF Berlín
- 16 — 17 **premiéry v kinách**
- 18 — 21 **novinky:** Slúžka / Invalid
- 22 — 23 **aktuálne:** Do kín príde film Kuciak: Vražda novinára
- 24 — 29 **rozhovor:** Hana Lasicová
- 30 — 35 **recenzia:** Kôň / Osem hôr / A potom prišla láska... / Dealer I – III
- 36 **z filmového archívu do digitálneho kina**
- 37 **moje obľúbené slovenské filmy / zásadné filmy**
- 38 — 39 **slovenský film storočia:** Vtáčkovia, siroty a blázni
- 40 — 41 **profil:** Miloš Pietor st. / Laco Kraus
- 42 — 43 **filmové publikácie / dvd / čo robia**
- 44 **správy z filmového diania**
- 45 **zažili sme:** MIDPOINT Series Launch
- 46 **svet spravodajského filmu:** Týždeň vo filme
- 47 **správy z filmového diania**
- 48 **výročia / stalo sa za 30 dní**
- 49 — 52 **príloha:** Filmové prehliadky a festivaly v roku 2023

— text: Mária Ferenčuhová —
foto: Bontonfilm, MPhilms, RTVS —

Perinbaba a dva svety (r. Juraj Jakubisko) —

Projektové dedičstvo Audiovizuálneho fondu

Od vzniku Audiovizuálneho fondu v roku 2009 prešla slovenská kinematografia raketovým reštartom. Od počiatkových 9 filmov v roku 2010 sa ich vďaka jeho podpore vyprodukovalo od roku 2013 každoročne viac ako 20 s historickým vrcholom v roku 2019, keď vzniklo až 43 filmov. Po viac než 13 rokoch, keď Audiovizuálny fond riadil Martin Šmatlák, dochádza v jeho vedení k zmene. V akom stave ho prevezme nový riaditeľ Peter Badač, ktorého Rada AVF zvolila v čase uzávierky čísla?

Zdravá evolúcia Audiovizuálneho fondu

— Za vyše trinásť rokov kontinuálnej podpornej činnosti sa mechanizmy fungovania Audiovizuálneho fondu (AVF) vyladili natoľko, že dnes ho možno považovať za modernú a transparentnú kultúrnu inštitúciu, ktorá postupne vyrástla z detských chorôb: darí sa jej zamedzovať konfliktom záujmov, odborné komisie majú vysokú mieru autonómie a ich rozhodnutia aj navrhnutá výška podpory sú vo väčšine prípadov konečné. Hodnotenia členov a členiek komisií od roku 2012 nie sú ano-

nymné; ich rady sa navyše postupne rozšírili, omladili a čoraz častejšie sú rodovo vyvážené. Okrem toho AVF v posledných rokoch v prípade pozitívne hodnotených projektov presadzuje stratégiu pridelenia požadovanej sumy bez jej významnejšieho krátenia, s rozdelením podpory na viaceré splátky v priebehu celého obdobia realizácie projektu, takže projekty sa už nemusia štiepiť do viacerých realizačných fáz a prechádzať zakaždým novým procesom hodnotenia.

— To, že Audiovizuálny fond má mechanizmy v zá-

sade správne nastavené, potvrdzujú aj zverejnené projekty riadenia troch kandidátov a jednej kandidátky na post riaditeľa AVF. Ich vízie toho, kam by mal AVF ďalej smerovať, sú viac evolučné než revolučné a väčšina bodov, ktoré sa v nich objavujú, nájdeme už v projekte riadenia, s ktorým sa o funkciu riaditeľa uchádzal Martin Šmatlák v roku 2019. Audiovizuálny fond – ako naznačujú všetci kandidáti – potrebuje predovšetkým posilňovať komunikáciu smerom k verejnosti, rozvíjať spoluprácu so zahraničnými inštitúciami, aktívne sa spájať a spolupracovať s partnermi z podnikateľského prostredia, s televíziami či s inými fondmi, rozvíjať a evaluovať kompetencie členov hodnotiacich komisií a v neposlednom rade aj inovovať svoju internetovú stránku a elektronický registračný systém. Dvaja z kandidátov pritom navrhujú aj zmeny, na ktorých presadenie by sa musela meniť aktuálne platná legislatíva.

Rozpracované projekty, rozfázovaná produkcia

— Nový riaditeľ však zdedí aj viacero rozpracovaných projektov, medzi ktorými nájdeme niekoľko takých, čo mali byť pôvodne dokončené už pred niekoľkými rokmi. Audiovizuálny fond začiatkom decembra 2022 evidoval 38 rozpracovaných projektov hraných kinematografických diel a 7 projektov hraných televíznych diel, ktorých podpora z AVF je spolu takmer 16 744 000 eur. Viaceré z týchto diel sú už dokončené a čakajú len na svoje kinematografické uvedenie. Niektoré z nich dokonca premiéru už mali – napríklad komédiu *Kôň* Martina Šulíka odvysielala na Vianoce 2022 RTVS. Filmy *Invalid* Jonáša Karáska a *Slúžka* Mariany Čengel Solčanskej prichádzajú do kín tento mesiac. Dokončený je už aj dlho očakávaný druhý celovečerný film Mátyása Priklera *Moc* a zdá sa, že dlhší čas je hotové aj pokračovanie slávnej *Perinbaba* Juraja Jakubiska *Perinbaba a dva svety*, ktorého premiéra sa odkladala najmä pre obmedzené fungovanie kín počas covidovej pandémie. V decembri 2022 sa termín premiéry tohto filmu opäť posunul, aby nekolidoval s inými nasadenými titulmi a zasiahol v kinách čo najviac divákov.

— Na zozname rozpracovaných projektov je aj 26 dokumentárnych filmov pre kiná, 15 televíznych dokumentov a seriálov – viacero z nich je už taktiež hotových, odpremiérovateľných alebo aspoň pripravených do distribúcie (*Žena novej doby* Anny Gruskovej, *±90* Mareka Kuboša, *Poznámky z Eremocénu* Viery Čákanyovej...). Pracuje sa aj na 16 animovaných filmoch či dieloch seriálov, jeden animovaný film sa po premiére v Berlíne čoskoro chystá do distribúcie (koprodukčné maďarsko-slovenské *Umelo-hmotné nebo*).

— Niektoré filmové projekty sa rodia dlho a ťažko – a nemusí ísť nevyhnutne len o časozberné dokumentárne snímky. Napríklad celovečerný animovaný film Petra Budinského *Tvojazem*, ktorý prišiel do kín v roku 2022, začal vznikať už v roku 2011. Jeho vývoj prebiehal v niekoľkých etapách a bol ukončený v roku 2016. Samotná pro-

dukcia sa realizovala od roku 2017. V registračnom systéme Audiovizuálneho fondu je rozdelená na dve fázy. Celková podpora prvého veľkého majoritne slovenského 3D animovaného filmu zo zdrojov AVF dosiahla výšku 972 000 eur pri celkovom rozpočte 3 295 000 eur. *Tvojazem* získala významnú podporu aj z RTVS (125 000 eur), z českého Štátneho fondu kinematografie a Českej televízie či od belgických koprodukčných partnerov alebo – ešte vo fáze vývoja – z medzinárodného programu MEDIA.

— Hoci fázovanie produkcie pri žiadaní podpory z Audiovizuálneho fondu je, resp. bolo pre finančne nákladné projekty typické, môže sa laickej verejnosti napriek transparentnosti registračného systému AVF zdať neprehľadné a sťažovať orientáciu v tom, ako projekt vzniká či ako je finančne zabezpečený – zvlášť vtedy, ak paralelne s podporou AVF vzniká napríklad aj seriálová verzia kinematografického diela, určená na televízne vysielanie.

Nedokončený Generál

— Presne to je prípad dodnes nedokončeného projektu životopisného veľkofilmu o Milanovi Rastislavovi Štefánikovi *Generál*, ktorý od roku 2013 vzniká v produkcii spoločnosti JMB Film & TV Production Bratislava Milana Stráňavu a jeho pôvodný rozpočet bol vyčíslený na 4,5 milióna eur. Producent naň už takmer pred desiatimi rokmi získal z AVF podporu na vývoj, priaznivo sa k látke postavila aj RTVS, ktorá na filmové dielo a na trojdielnu televíznu minisériu vyčlenila v roku 2017 takmer 1,2 milióna eur. Scenár filmu napísala a film mala aj režírovať Mariana Čengel Solčanská, ktorá je zároveň autorkou Štefánikovej biografickej literárnej fikcie s rovnomeným názvom *Generál*. Producent Milan Stráňava vstúpil po fáze vývoja do rokovania s potenciálnymi koprodukčnými partnermi vo Francúzsku, v Taliansku či v Rusku; podporu mu prisľúbila aj Česká televízia. Hoci v roku 2016 získala spoločnosť JMB Film & TV Production z Audiovizuálneho fondu podporu na produkciu 200 000 eur, už nasledujúci rok, zrejme aj vzhľadom na priaznivú reakciu z RTVS, podal producent na AVF ďalšiu žiadosť o podporu vo výške 950 000 eur, z ktorej napokon získal 650 000 eur.

— Po nezhodách medzi producentom a režisérkou, ktoré Stráňava vo vyúčtovaní pre AVF vysvetlil okrem iného nechotou Mariany Čengel Solčanskej urobiť úpravy vyžadované zo strany RTVS, aby sa film mohol vysielat' bez obmedzenia v prime time pre všetky vekové kategórie, sa ich cesty v novembri 2017 rozišli. Producent potom získal pre projekt francúzskeho režiséra Jérôma Cornuaua. V tom čase už začalo prepisovanie a úpravy scenára i nová režijná koncepcia, ktoré sú za normálnych okolností výsledkom vývoja, pripravované dielo predražovať. V máji 2018 upozornila na nákladný projekt vtedajšia poslankyňa za SaS Renáta Kaščáková, ktorá spo-

chybnila nielen samotné financovanie projektu, ale aj celkové prerozdelenie verejných zdrojov cez AVF a dokonca podala trestné oznámenie na neznámeho páchaťa za subvenčný podvod. Nezákonný postup zo strany AVF kontroly nepreukázali, ale financovanie projektu *Generál* zo strany RTVS bolo načas pozastavené, čo podľa vyjadrení producenta narušilo peňažný tok a otriaslo dôverou koprodukčných partnerov.

Dvoma dodatkami ku koprodukčnej zmluve s RTVS z rokov 2018 a 2019 sa pozmenili viaceré podmienky koprodukčnej zmluvy – menilo sa prerozdelenie koprodukčného vkladu RTVS medzi film a tri epizódy minisérie a najmä sa posúvali dátumy odovzdania hotového diela (najskôr na rok 2019, potom 2020). V máji 2019 predložila spoločnosť JMB Film & TV Production ešte jednu žiadosť o podporu z Audiovizuálneho fondu – vtedy už

čoskoro príde. *Generál* však ani po desiatich rokoch stále nie je hotový. Dnes možno povedať, že vzniká v čisto slovenskej produkcii, a to predovšetkým z verejných zdrojov a zo zdrojov zo štátneho rozpočtu. Jeho skutočné náklady predstavujú zatiaľ podľa registračného systému AVF takmer 2,4 milióna eur. Výška podpory z Audiovizuálneho fondu dosiahla podľa informácií z jeho registračného systému 1 214 876 eur, producent z nej už vyčerpal viac ako milión eur.

„Vnímam ho ako najnešťastnejší projekt za celé obdobie fungovania fondu. Nakopilo sa okolo neho priveľa hádok, udaní, závisti, podozrievania či iných prejavov negatívnej energie aj vzťahov. Pred časom dokonca poslúžil ako zámienka na spochybnenie celého fondu a jeho fungovania. To bol, samozrejme, nezmysel a som rád, že naše prostredie to vtedy jasne pochopilo a postavilo sa za fond. Jeden nevydarený pro-

dukcii po fáze producentského vývoja upustí, nie je až také výnimočné. Mnoho projektov podporených vo fáze vývoja neskôr nezíska potrebné finančné zabezpečenie, či už od koprodukčných partnerov, alebo z verejných zdrojov; iným v realizácii dočasne alebo natrvalo zabránia objektívne príčiny. Tak to bolo napríklad pri projekte *Ema a smrťihlav*, ktorý mal podľa vlastnej predlohy režírovať Peter Krišťufek. Niekoľko rokov po jeho tragickej smrti sa réžie napokon ujala Iveta Grófová a film by mal mať premiéru ešte tento rok.

ukončil pomerne krátko po fáze vývoja. *Generál* tak zostáva jediným prípadom dlhodobo nedokončeného a očividne problematickeho projektu, s ktorým sa nový riaditeľ bude musieť vyrovať. ◀

Moc (r. Mátýás Prikler) —

výhradne na produkciu trojdielnej televíznej minisérie. Napriek nejednoznačným hodnoteniam – najmä zo strany českých členov komisie – získal projekt ďalších 200 000 eur z verejných zdrojov. Česká televízia, pre ktorú malo vzniknúť dvojdielne televízne dielo, a nakoniec aj dvaja francúzski koproducenti – súkromné osoby Alexandre Pajon a herečka slovenského pôvodu Beáta Greneche Kráľová – však od zmlúv postupne odstúpili. Napokon odstúpil od režijnej zmluvy aj Jérôme Cornuau. Producent následne angažoval do projektu tretieho režiséra Jiřího Chlumského, ktorý mal na Cornuauovu prácu nadviazať. Do realizácie vstúpil napokon v rokoch 2020 a 2021 ešte ďalší faktor: celosvetová pandémia covidu-19. Tá však zasiahla celú sféru audiovizie a väčšina projektov, ktorých realizácia sa pre ňu omeškala, už do kín prišla alebo

jekt či nezodpovedný žiadateľ nemôže byť dôvodom na útok proti celému systému,“ hovorí v rozhovore pre Film.sk Martin Šmatlák, ktorý bol do januára 2023 riaditeľom AVF. „Myslím si, že projekt *Generál* je nezodpovedne a zbytočne premárnenou príležitosťou. Nechcem robiť arbitra, kto v tomto prípade porušil zákon a v akej miere. Na to sú iné inštitúcie a tie nech si robia svoju prácu, rád im pritom poskytnem súčinnosť. No stále som presvedčený o tom, že fond pri tomto projekte nepochybil tak, aby niesol právnu či vecnú spoluzodpovednosť za nedokončené dielo aj za minulé peniaze. To je otázka pre producenta a pre jeho partnerov,“ dodáva Šmatlák.

Prerušenie a ukončenie realizácie

— To, že sa od realizácie projektu pripraveného do

Kôň (r. Martin Šulík) —

— No len vo vzácných prípadoch audiovizuálne dielo, ktoré získalo z AVF podporu na viacero fáz produkcie, napokon nevznikne vôbec. V minulosti napríklad vrátila dotáciu na prvú fázu realizácie projektu *Čubírková*, ktorý mal režírovať Robert Šveda, spoločnosť D.N.A. a v roku 2017 vrátila dotáciu na projekt *Zabudnutý epos (Slovanská epepeja)*, podporený ešte v roku 2013, zase produkčná spoločnosť J & J JAKUBISKO FILM EUROPE. Vo všetkých prípadoch však išlo o sumy v desaťtisícoch eur a projekt sa

Kontinuitu fungovania fondu považujem za najdôležitejšiu

Audiovizuálny fond funguje už štrnásť rok. Jeho riaditeľom bol od samého začiatku Martin Šmatlák, ktorého v roku 2019 vymenovali do funkcie už tretíkrát. Zo svojho postu sa rozhodol odísť ešte pred uplynutím päťročného funkčného obdobia, lebo kandiduje na rektora Vysoké školy múzických umení. Rada Audiovizuálneho fondu na svojom zasadnutí 18. januára 2023 zvolila za nového riaditeľa filmového producenta Petra Badača.

Rozhovor vznikol ešte pred touto voľbou.

V akom stave odovzdáte fond svojmu nástupcovi alebo nástupníčke?

— To najlepšie posúdi ona či on, ak sa s fondom bližšie zoznámia. Medzi kandidátmi nie je nikto zo zamestnancov alebo z členov orgánov fondu. Viacerí prihlásení sú síce aktívni v našich odborných komisiách, no z tejto pozície môžu poznať fond iba sčasti. Sám neviem posúdiť, ako dlho môže takéto zoznamovanie sa trvať, lebo s fondom žijem od jeho narodenia a predtým som sa takmer dve desaťročia venoval myšlienke na jeho zriadenie. Preto nie som schopný objektívne pomenovať, v akom stave preberie fond môj nástupca či nástupníčka. Navyše, nemám pocit, že fond niekomu odovzdávam. Fond má svoje riadne fungujúce orgány aj administratívu, je to živý aj životaschopný organizmus. Nie je to vec, ktorá sa dá len tak odovzdať. Samozrejme, rád postúpim svoju funkciu tomu, koho rada vyberie, a poskytnem mu svoju súčinnosť. Kontinuitu fungovania fondu pritom považujem za najdôležitejšiu a verím, že to tak cítíme všetci, ktorým na fonde záleží.

S akým rozpočtom bude AVF v roku 2023 pracovať?

— Rozpočet fondu je stabilizovaný už dlhší čas. Jeho variabilnou súčasťou sú iba financie na podporu audiovizuálneho priemyslu, ktorá z roka na rok narastá. Tá sa vypláca spätne a jej celková suma sa odvíja od konkrétnych projektov, ktoré sa na Slovensku realizujú, a od oprávnených výdavkov, ktoré žiadatelia správne vyúčtujú. Preto sa nedá vopred podrobne rozpočtovať. Máme však s ministerstvami kultúry aj financií dohodnutý mechanizmus, podľa ktorého sa v štátnom rozpočte vypočíta odhadovaná podpora audiovizuálneho priemyslu na príslušný rok. Tentoraz je to takmer 6,3 milióna eur. K tomu pripočítajme 6 miliónov eur na podporu audiovizuálnej kultúry, ktoré má fond garantované v zákone. Ak k tomu pridáme aj približne tri milióny eur, ktoré fond každoročne

vyberie od svojich prispievateľov, a ďalšie vlastné zdroje fondu, tak celková suma, s ktorou fond plánuje hospodáriť v tomto roku, presiahne 15 miliónov eur. Ak bude treba na podporu audiovizuálneho priemyslu viac peňazí, bude sa to riešiť rozpočtovým opatrením.

S akými výzvami sa nový riaditeľ alebo riaditeľka bude musieť popasovať?

— Za jednu z najdôležitejších výziev považujem každoročnú valorizáciu príspevku zo štátneho rozpočtu na podporu audiovizuálnej kultúry. Tá je totiž v zákone uvedená ako „garantované minimum“, no už roky je určená iba nominálne bez akéhokoľvek valorizačného mechanizmu. Ale 6 miliónov eur pred šiestimi rokmi, keď sa táto suma uzákonila, malo výrazne vyššiu „kúpnu silu“ než teraz. V rámci prípravy stratégie rozvoja kultúry sme navrhovali zaviesť pre všetky tri verejnoprávne fondy pravidelný valorizačný mechanizmus aspoň podľa miery inflácie. Hoci aj s možnosťou, že by takéto zvyšovanie sumy mohlo byť viazané napríklad na vytváranie rezervy, ktorú by fond použil v prípade nečakaných krízových situácií, aké nastali nedávno.

— Ďalšou výzvou pre všetkých je inovácia registračného systému a webového sídla fondu, ktoré za tie roky už naozaj potrebujú zmenu a prechod na čo najviac „bezpapierových“ úkonov. Najmä pri registračnom systéme je to citlivá vec, lebo sa dotkne všetkých žiadateľov. Zároveň treba vyriešiť kontinuitu aj históriu údajov a zároveň zmapovať a prípadne aj upraviť procesy predkladania, kontroly a hodnotenia žiadostí.

— Za svoju nenaplnenú, ale stále aktuálnu výzvu považujem aj úpravu vyúčtovaní poskytnutých dotácií so zameraním na merateľné ukazovatele dosiahnutej hodnoty za peniaze na úrovni jednotlivých podporených projektov. To však nejde urobiť bez lepšej súčinnosti pri poskytovaní informácií od podporených žiadateľov.

Pandémia, ale aj iné objektívne dôvody zdržali či znemožnili realizáciu viacerých projektov. Ktoré projekty ostávajú stále otvorené, hoci ich premiéra bola pôvodne naplánovaná ešte pred pandémiou? Diváci sa už tretiu zimu nedočkali napríklad pokračovania *Perinbaby* Juraja Jakubiska.

Stále verím, že sa novej *Perinbaby* od Juraja Jakubiska dočkáme aj v kinách. Z toho, čo som mal možnosť vidieť, si myslím, že sa bude na čo pozerat'. Netreba v tom hľadať spontánne čaro pôvodnej rozprávky, lebo to je už neopakovateľné. Ale Jakubiskova pozitívna posadnutosť filmovými obrazmi stále neutícha a digitálne technológie jej otvárajú takmer nekonečné možnosti. Len si už raz treba povedať, že je „hotovo“, a presvedčiť o tom aj distribútora, kinárov a najmä divákov.

Pandémia veľmi negatívne zasiahla do dokončenia aj do uvedenia viacerých nových slovenských filmov. No po dočasnom odložení sa postupne darí dostať ich do kín aj na svetové festivaly. Počet našich kinosál ani ich premietacie časy sa nedajú nafúknuť, takže sa v ostatných mesiacoch stalo, že naraz prišlo do kín viacero nových slovenských filmov, ktoré sa v nich nestihli poriadne „ohriať“.

„Žijeme obdobie výraznej systémovej zmeny v distribúcii audiovizuálnych obsahov aj v správaní divákov. Pandémia ju len urýchlila.“

Žijeme obdobie výraznej systémovej zmeny v distribúcii audiovizuálnych obsahov aj v správaní divákov. Pandémia túto zmenu len urýchlila a my sa v nej zatiaľ nevieme celkom zorientovať ani ju nestíhame poriadne spoznať či pomenovať. Ako príklad uvediem aktivity, ktoré viaceré kiná po ich zavretí začali uplatňovať ako „premietanie“ cez internet. Považujem za veľmi pozitívne riešenie, že v situácii, keď nemôže prísť divák do kina, príde kino za divákom. Problém však nastal pri otázke, či diváci, ktorí si takto „z gauča“ pozrú film, majú byť započítaní do štatistik o jeho návštevnosti a tržbách. Navonok to znie ako úplná somarina, ale podľa mňa to svedčí iba o tom, že nie sme schopní operatívne reagovať na zmeny, ktoré k nám prichádzajú. Lebo naozaj nevidím žiaden rozdiel v tom, či konkrétny film nájde svojho diváka v kine, na online platforme, v televíznom vysielaní, či na akomkoľvek nosiči. Dôležité je, aby divákov niekde našiel a aby sme ich vedeli aspoň spočítať.

V akom stave je momentálne projekt spoločnosti JMB Film & TV Production Bratislava Milana Stráňavu *Generál*? Preberali ste jeho dokončenie s novým vedúcim RTVS?

Vnímam ho ako najnešťastnejší projekt za celé obdobie fungovania fondu. Nakopilo sa okolo neho priveľa hádok, udaní, závisti, podozrievania či iných prejavov negatívnej energie aj vzťahov. Pred časom dokonca poslužil ako zámienka na spochybnenie celého fondu a jeho fungovania. To bol, samozrejme, nezmysel a som rád, že naše prostredie to vtedy jasne pochopilo a postavilo sa za fond. Jeden nevydarený projekt či nezodpovedný žiadateľ nemôže byť dôvodom na útok proti celému systému.

Myslím si, že projekt *Generál* je nezodpovedne a zbytočne premárnenou príležitosťou. Nechcem robiť arbitra, kto v tomto prípade porušil zákon a v akej miere. Na to sú iné inštitúcie a tie nech si robia svoju prácu, rád im pritom poskytnem súčinnosť. No stále som presvedčený o tom, že fond pri tomto projekte nepochybil tak, aby niesol právnu či vecnú spoluzodpovednosť za nedokončené dielo aj za minulé peniaze. To je otázka pre producenta a pre jeho partnerov. S pánom Machajom sme sa zhodli, že na to, aby sme zodpovedne vedeli rozhodnúť o ďalšom postupe, potrebujeme dôkladne poznať doterajšiu históriu projektu – finančnú, právnu aj obsahovú. Tú by mal dať producent k dispozícii, ak nechce predlož-

vať bezvýslednú agóniu projektu právnou cestou. A to sme mu aj spoločne povedali.

Osobne sa mi však pri *Generálovi* potvrdilo dlhoročné poznanie: ak je podnetom na vznik diela „spoločensko-politická“ objednávka, spravidla sa to skončí problémom či paškvilom. A to si, žiaľ, Štefánik ani slovenská audiovizuálna nezaslúžia.

Koľko pôvodne podporených projektov sa za vaše pôsobenie nedokončilo alebo zaseklo v niektorej fáze produkcie? Čo sa v ich prípade udialo?

Jediným dlhodobou „zaseknutým“ projektom je iba *Generál*. Je normálne, že niektoré podporené projekty sa napokon nepodarí zrealizovať a prijímateľ vráti dotáciu. Za štrnásť rokov bolo takýchto projektov 45, čo je asi jedno percento zo všetkých podporených žiadostí. Aj pri problematických projektoch sme sa vždy usilovali nájsť riešenie, aby sa projekt napokon zrealizoval. Takýto výsledok aj z hľadiska efektivity vynaložených verejných peňazí považujem za lepší, ako sa naháňať po súdoch a žiadať vrátenie dotácie tam, kde to reálne nie je veľmi možné.

Ministerka kultúry Natália Milanová nepatrí k osobám,

ktoré by sa rady zviditeľňovali, mienkotvorné médiá ju prezentujú, akoby ani neexistovala. Ako sa vám s ňou spolupracovalo?

Od vzniku fondu bola a je pre fond kľúčovou spolupráca s ministerstvom kultúry. Zväčša sa nám dalo udržať ju v polohe partnerskej spolupráce. Nie je to teda iba otázka komunikácie so súčasnou ministerkou, ale s celým jej tímom, ktorý má zastúpenie v orgánoch fondu. Z hľadiska zabezpečenia fondu a jeho zdrojov vrátane mimoriadnych „pandemických“ príspevkov bola táto spolupráca korektná a operatívna. Myslím si, že súčasné ministerstvo chce vnímať potreby aj aktuálnu situáciu celého audiovizuálneho či kultúrneho prostredia. Iná vec je, či to dokáže aj presadiť v konkrétnych politických, legislatívnych a ekonomických riešeniach. Nedávne politické rozhodnutie o zrušení koncesionárskych poplatkov je pre mňa príkladom toho, ako môže krátkozraké či utilitárne politikárčenie zvíťaziť nad systémovým riešením aj nad zdravým rozumom. Nikto nepovedal, čo pozitívne toto rozhodnutie prinesie a ako sa v praxi môže zrealizovať, ale naši politici to už predstavili ako hotovú vec. Je to škoda.

Počas vášho pôsobenia vo funkcii riaditeľa AVF ste sa vyjadrovali najmä ku kvantitatívnym ukazovateľom zdravia slovenskej audiovizie. V 90. rokoch ste však patrili k najrenomovanejším slovenským filmovým kritikom. Ktoré nové slovenské filmy sú vám najbližšie, ktoré považujete za najzaujímavejšie?

Keď som sa stal riaditeľom fondu, tak som zámerne rezignoval na svoju pôvodnú profesiu, lebo som to považoval za potrebné pre výkon tejto funkcie. Ak sa mi podarí k písaniu o filmoch aspoň trochu vrátiť, tak potom možno odpoviem aj na túto otázku (smiech).

Čo vám v slovenskej audiovizuálnej krajine ešte stále chýba?

Mne osobne nič. Sme štandardná európska filmová krajina v stave, ktorý sa pred časom zdal nedosiahnuteľný. Na to, aby sme v medzinárodnom kontexte boli naozaj konkurencieschopní a nielen lacnou pracovnou silou a 33 % *cash rebate*, nám však stále chýba moderná infraštruktúra a ľudia, ktorí ju budú schopní obsluhovať.

Popri vedení AVF ste po celý čas pôsobili aj ako docent a od roku 2014 ako profesor na Katedre produkcie FTF VŠMU. Nedávno ste oznámili svoju kandidatúru na funkciu rektora VŠMU. S akou víziou do toho idete?

Idem do toho s veľkým rešpektom k tej funkcii aj ku škole, na ktorú som prvý raz vkročil začiatkom roku 1980 ako dosť strémovaný a málo zorientovaný uchádzač o štúdium. Som úprimne rád, že ma tá škola vtedy prijala, a chcel by som jej v závere svojej profesijnej kariéry vrátiť aspoň časť z toho, čo mi dala. Svoju víziu si postupne formujem, ale jednou z tém bude na jednej strane väčšia ekonomická a administratívna samostatnosť fakúlt a na druhej strane úsilie lepšie prepájať ich kreatívne aj študijné možnosti. Tá škola má jedinečný tvorivý potenciál práve v tomto spojení a v jeho každoročnej

obmene o nových študentov. Je to pôda ako stvorená na kreatívnu spoluprácu a na jej prezentáciu navonok. Nemyslím si, že na to treba veľa peňazí, ale najmä vhodné nástroje a lepšiu komunikáciu v škole aj s prostredím, kde sa môžu naši študenti a absolventi tvorivo uplatniť.

Koncom minulého roka ste boli zvolený do prezídia Slovenskej filmovej a televíznej akadémie, ktorá tento rok oslávila štvrté storočie svojej existencie. Za ten čas sa jej podarilo veľa – či už ide o založenie národných filmových cien Slnko v sieti, alebo celkovo o viditeľnosť slovenského filmu doma aj v zahraničí. Pred akými úlohami stojí dnes?

Za mimoriadne dôležité považujem „zobudenie“ členskej základne akadémie a jej aktívnejšiu účasť na hlavných činnostiach SFTA. Len tak sa dá zvýšiť legi-

timita rozhodovania v tom, čo má SFTA naozaj jedinečné vo svojom poslaní – teda Slnko v sieti, Oscary a Európsku filmovú cenu. Myslím si, že akadémia by mala iniciovať aj niečo, čo by sme mohli nazvať „slovenská audiovizuálna platforma“ – teda otvorený priestor na diskusiu a na presadzovanie spoločných zámerov, návrhov a riešení celého nášho audiovizuálneho prostredia. Máme na to potenciál aj skúsenosti a možno sa nám to čoskoro zide. ◀

Čo bude ďalej s koncesionárskymi poplatkami?

December priniesol okrem pádu vlády aj prekvapenie v podobe zrušenia koncesionárskych poplatkov Národnou radou SR. Bez diskusie a takpovediac z večera do rána politici rozhodli o zrušení doterajšieho spôsobu financovania verejnoprávnej RTVS. Nahradiť ich má nárokovateľný príspevok zo štátneho rozpočtu v zákonom stanovenej výške, ktorý sa bude každoročne valorizovať o mieru inflácie. Zrušenie koncesionárskych poplatkov však musí parlament odhlasovať ešte raz.

Poslanci zmenu schválili v rámci zákona o dani z osobitnej stavby 22. decembra. Išlo o dohodu so stranou SaS, ktorá si zrušenie koncesii dala ako jednu z podmienok podpory štátneho rozpočtu na rok 2023. Už 2. januára zákon vetovala prezidentka aj pre nedodržanie ústavných princípov v legislatívnom procese, keďže NR SR rokovala o identickom návrhu zákona (ešte bez „prilepených“ koncesii) v septembri, a teda neuplynula legislatívne daná polročná lehota na predkladanie toho istého predpisu v NR SR. Na prelomenie prezidentkinho veta je potrebných 76 hlasov.

Keď Ľuboš Machaj v lete kandidoval na post generálneho riaditeľa RTVS, v projekte písal o podfinancovaní RTVS, ale cestu zvyšovania koncesionárskych poplatkov, ktoré sú 4,64 eura, videl v súčasnej politicko-ekonomickej situácii ako neschodnú, hoci poplatky sa nezvyšovali od roku 2003. Dlhodobé podfinancovanie RTVS navrhoval riešiť formou nárokovateľných dotácií zo strany štátu. Podľa jeho návrhu v projekte by sa dotácia štátu pre RTVS mohla odvíjať od výšky vybraných koncesionárskych poplatkov, ktoré by štátna dotácia kopírovala. Projekt však nerátal s tým, že by sa koncesie rušili úplne, navyše bez toho, aby sa vedelo, ako presne ich nahradia. „Táto zmena môže mať veľký vplyv na ďalšie fungovanie RTVS a je potrebné čím skôr otvoriť odbornú diskusiu medzi Ministerstvom kultúry SR, Výborom NR SR pre kultúru a médiá a RTVS,“ uviedla televízia v reakcii na informácie o pláne zrušiť koncesie.

Ministerka kultúry Natália Milanová (OĽaNO) zhodnotila tento „obchod“ so SaS ako jedinou možnosť, ako pomôcť ľuďom v čase vysokej inflácie a premrštených cien energií. Vedenie ministerstva bolo „pripravené hneď začiatkom nového roka predložiť analýzu, aby mohol byť rozpočet RTVS ešte v roku 2023 navýšený a odstránila sa tak jej podfinancovanosť, na ktorú RTVS dopláca už dlhé roky. Uvedomujeme si totiž, že v čase dvojcifrenej inflácie to dlžime nielen divákovi, ale aj samotnej verejnoprávnej RTVS, ktorej úloha je v čase šírenie tzv. hoaxov a dezinformácií nezastupiteľná,“ uviedol rezort vedený Milanovou. „Rovnako tak je vedenie rezortu kultúry rozhodnuté prísť s takým legislatívnym návrhom a systémom financovania, ktorý rozptýli možné obavy zo zasahovania politikov do fungovania RTVS. Nezávislosť a sloboda novinárov pri informovaní zostáva pre nás prioritou aj v novom roku bez ohľadu na spôsob financovania verejnoprávneho média,“ ubezpečilo ministerstvo.

Čas sa však kráti, krajinu zrejme čakajú predčas-

né voľby a koncesionárske poplatky, ak parlament prelomí veto prezidentky, sa rušia od 1. júla 2023. „Zrušenie koncesii potrebuje dôslednú odbornú analýzu a diskusiu o dopade takéhoto riešenia na ďalšiu existenciu verejnoprávneho vysielateľa. Vždy som bol zástancom koncesii a považujem ich stále za garanciu nezávislosti RTVS. Je pravdou, že postupne sa ich výber rôznymi právnymi úpravami obmedzoval a RTVS dodnes na tieto úpravy dopláca. Bolo by veľmi nešťastné, keby takéto rozhodnutie politických elit problémy ohľadom systémového financovania verejnoprávneho vysielateľa ešte prehĺbilo,“ píše sa v stanovisku Ľuboša Machaja, podľa ktorého je dôležité, aby teraz nasledovala „príprava legislatívy, ktorá by garantovala riešenie dlhodobého podfinancovania RTVS a jej nezávislosť od politických záujmov,“ pokračuje Machaj.

Podľa ministerstva je finančná stabilita RTVS rovnako dôležitá ako jej nezávislosť. „Strana SaS v rámci rokovania akceptovala požiadavku ministerky posunúť účinnosť tejto zásadnej zmeny od 1. 7. 2023, aby ministerstvo kultúry mohlo realizovať potrebné súvisiace procesné a legislatívne kroky, ktoré s takouto významnou zmenou súvisia,“ uviedlo ministerstvo. „Vedenie rezortu kultúry súhlasilo s týmto krokom aj vzhľadom na to, že do návrhu zákona presadilo valorizačný mechanizmus, vďaka ktorému sa bude štátny príspevok pre RTVS každoročne navyšovať. Veríme tak, že sa podarí zachovať verejnoprávny charakter tejto inštitúcie aj v ďalších rokoch bez ohľadu na to, kto bude pri moci,“ napísal rezort. Podľa návrhu zákona je nárokovateľný príspevok za rok 2023 najmenej 41 500 000 eur, teda asi polovica toho, čo by RTVS bežne vybrala na úhradách za služby verejnosti. (V roku 2021 takto RTVS vybrala vyše 76 miliónov eur.) „Ďalších 23 miliónov eur získa verejnoprávny telerozhlas vďaka Zmluve so štátom a na účet RTVS pribudne navyše aj 8 miliónov eur ako kompenzácia za ľudí oslobodených od platenia koncesii,“ vymenovalo ministerstvo. Vetovaný zákon počíta v roku 2024 s nárokovateľným príspevkom minimálne 83 miliónov eur. „RTVS tiež bude môcť počítať s ďalšími desiatkami miliónmi eur vďaka už spomínanej Zmluve so štátom ako aj kompenzáciám,“ dodal rezort.

Podľa Machaja je pre ďalšie fungovanie RTVS zásadné, aby bola garantovaná výška financií zo štátneho rozpočtu a zabezpečila sa ich ochrana od akýchkoľvek politických vplyvov. „Aj preto sú koncesie jedným z najtransparentnejších spôsobov financovania verejnoprávneho média.“

Kino Lumière našlo dočasné útočisko, Filmový kabinet predstaví Herzoga

Bratislavské Kino Lumière, ktoré sa muselo v septembri zatvoriť po požiari digitalizačného pracoviska Slovenského filmového ústavu a následnej dlhodobo plánovanej rekonštrukcii, premieta od januára v náhradných priestoroch Filmovej a televíznej fakulty Vysokiej školy múzických umení v Bratislave. Od februára sa na projekcie v dramaturgii kina môžu tešiť aj návštevníci Slovenskej národnej galérie.

„V kinosále Filmovej a televíznej fakulty VŠMU bude Kino Lumière premietat každú stredu, štvrtok a piatok. Ponúkne dramaturgiu, na akú sú jej diváci zvyknutí. Priestor dostanú predovšetkým klubové a artové filmy, obľúbené cykly Reštaurovaná klasika, Music & Film i festivalové špeciály,“ uviedla tlačová tajomníčka SFÚ Simona Nôtová. V kinosále FTF VŠMU na Svoradovej ulici 2 premieta Lumière od 19. januára. Vo februári čakajú na divákov napríklad snímky z cyklu najlepších domácich filmov uplynulého roka Best of Film.sk, ktoré najviac bodovali v hodnotení filmových vedcov a kritikov zverejnenom v januárovom čísle nášho

Lumière uviesť ako súčasť vzdelávacieho cyklu o dejinách kinematografie Filmový kabinet špeciál ešte minulý rok na prelome septembra a októbra pri príležitosti režisérových osemdesiatych narodenín. Požiar a zadymenie priestorov spolu s neskoršou dlhodobou plánovanou rekonštrukciou kina spôsobili, že veľká profilová prehliadka kľúčového predstaviteľa nemeckej i svetovej kinematografie, ktorý má na konte takmer sedemdesiat hraných a dokumentárnych filmov, sa k divákovi dostane až na prelome februára a marca.

Filmový kabinet špeciál organizuje Slovenský fil-

BANGER. (r. Adam Sedláč) —

Korzet. (r. Marie Kreutzer) —

mesačníka. V cykle sa budú premietat dokumenty ± 90 Mareka Kuboša (3. 2.) a *Odpočítavanie – posledný film Ivana Palúcha* (10. 2.) v réžii Martina Palúcha. Na divákov čakajú aj premiérové tituly – či už domáca *Služka* (9. 2.) Mariany Čengel Solčanskej, írsko-britský *Duchovia Inisherinu* (3. 2.) Martina McDonagha, ocenení tromi Zlatými glóbusmi, či nový pohľad na cisárovnú Sissi v snímke *Korzet* (10. 2.) rakúskej režisérky Marie Kreutzer. Kino uvedie aj český generačný žánrový mix z jednej noci v jednom meste *BANGER*. (8. 2.) režiséra Adama Sedláka. Snímka má 8 nominácií na Českého leva a 4 nominácie na Ceny českej filmovej kritiky. K premietaniu na FTF VŠMU pribudnú od 18. februára projekcie v Slovenskej národnej galérii na Riečnej 1. Tam sa bude premietat v utorok, sobota a nedeľa.

„Štandardné vstupné je 6 eur. Na väčšinu filmov sa dajú uplatniť zľavy, a to 1 euro pre seniorov, ZŤP a študentov a pre držiteľov preukazu filmového klubu 2023, ďalej 2 eurá na kartu Lumiera a pre študentov a pedagógov VŠMU,“ zhrnula Simona Nôtová.

Vďaka náhradným priestorom sa k divákovi dostanú aj filmy Wernera Herzoga, ktoré plánovalo Kino

ústav v spolupráci s Goetheho inštitútom a osobnosť režiséra predstaví v lektorských úvodoch estetik a filmový teoretik Juraj Oniščenko. Jubileum režiséra nebolo podľa neho jediným dôvodom na zaradenie Herzogových diel do programu Kabinetu. „Skutočným dôvodom, prečo sme sa rozhodli venovať Filmový kabinet špeciál tomuto autorovi, je jeho aktuálna dôležitosť. Herzog veľmi pozoruhodne prepája minulosť a budúcnosť. V súčasnej postfaktickej dobe, keď sa spoločnosť triešti do protipólov konzervativizmu, hlásajúceho návrat k tradičným hodnotám, a progresivizmu, otočeného najmä do budúcnosti, sú autori, ktorí zobrazujú históriu s ohľadom na súčasnosť a demaskujú jej pseudohodnoty, zvlášť dôležití. Myslím, že to z Wernera Herzoga robí veľmi aktuálneho a hlbokého autora. Navyše sa mu to darí robiť nielen veľmi presne, ale aj pritažlivo pre diváka,“ povedal Juraj Oniščenko. Cyklus predstaví Herzoga prostredníctvom filmov *Aguirre, hnev boží* (1972), *Môj najlepší nepriateľ* (1999), *Fitzcarraldo* (1982), *La Soufrière* (1977), *Fata Morgana* (1970), *Stroszek* (1977) a *Nosferatu – fantóm noci* (1978). Stretnutia Filmového kabinetu špeciál doplnia okrem prednášok aj diskusie po premietaní.

Berlín s Čákanyovou, Fornay aj príbehom lásky vo svete bez prírody

Mimi —

Na Medzinárodnom filmovom festivale v Berlíne, ktorý sa koná od 16. do 26. 2., bude mať opäť zastúpenie aj Slovensko. Vo svetovej premiére tu premietnu filmy *Poznámky z Eremocénu* Viery Čákanyovej, *Mimi Miry Fornay* a maďarsko-slovenský animovaný film *Umelohmotné* alebo režisérkej dvojice Tibor Bánóczki a Sarolta Szabó. V programe *Emerging Producers* reprezentuje Slovensko Tereza Tokárová.

„Zvedavá a hravá audiovizuálna pohľadnica, ktorú režisérka posla do nejasnej budúcnosti, je hlboko osobným uvažovaním o potenciáli moderných technológií pri riešení zložitých globálnych problémov, ako sú klimatické zmeny či kríza zastupiteľskej demokracie,“ charakterizuje Čákanyovej novinku distribučná spoločnosť Film Expanded, ktorá snímku uvedie do slovenských kín po národnej premiére na MFF Febiofest Bratislava. Anotácia v berlínskom katalógu ozrejmuje, že termín Eremocén Čákanyová prevzala od amerického prírodovedca Edwarda O. Wilsona, ktorý tak nazval nadchádzajúcu geologickú éru. Jej film je v katalógu charakterizovaný ako analógová sci-fi esej, v ktorej režisérka „objavuje túto éru osamelosti v dialógu s virtuálnym alter egom z budúcnosti“. V Berlíne sa film bude premietat v progresívnej autorskej sekcii Fórum, ktorej program sa zameriava na reflexiu média filmu, testuje hranice konvencie, rozširuje chápanie toho, čo film je, a otvára čerstvé perspektívy.

— Poznámky z Eremocénu sú tretím a posledným filmom na tému, ktorej sa Čákanyová venovala počas svojho pobytu v Antarktíde. Najskôr vytvorila snímku *FREM*, ktorá sa na Berlinale premietala takisto v sekcii Fórum, a neskôr aj *Biela na bielej*. S ňou režisérka zvíťazila na festivale dokumentárnych filmov v Jihlave a odniesla si hlavnú cenu Opus bonum pre najlepší svetový

dokument. Čákanyová v marci 2021 pre *Film.sk* povedala, že *Poznámky z Eremocénu* sú „ešte jeden film, ktorý sa odtrhol z mračna bodov okolo témy *FREMu*. Celý je natočený na 8 a 16 mm materiál plus mám nejaké lidarové skeny (digitálne 3D modely prostredia vytvorené laserom).“

Neobjavená klasika

— V súťažnej sekcii Encounters, ktorá je zameraná na esteticky a štruktúrne odvážne diela, uvedú v Berlíne maďarsko-slovenský animovaný film režisérkej dvojice Tibor Bánóczki a Sarolta Szabó *Umelohmotné* alebo. Jeho slovenským producentom je Juraj Krasnohorský zo spoločnosti Artichoke. Za vznik spolupráce vďaka organizácii CEE Animation, ktorá združuje producentov z asociácií animovaných filmov zo strednej Európy. Vďaka nej sa spoznal s maďarskými producentmi aj s režisérkou a režisérom filmu. „Keď prišli s nápadom na film, ktorý sa odohráva na ceste medzi Budapešťou a Tatrami a miešajú sa v ňom technológie 2D a 3D, čím sa dá práca dobre rozdeliť medzi dva tímy v dvoch krajinách, bolo prirodzené spojiť kreatívne sily, kapacity aj peniaze a skúsiť ambiciózný projekt zrealizovať,“ povedal o prvotnom impulze pre newsletter Audiovizuálneho informačného centra. „Scenár sa mi zdal najlepší, aký som kedy čítal. Vždy som inklinoval k sci-fi, ale tu bol ten ľudský príbeh, ekologický aj filozofický presah mimoriadne silný.“

Mal som pocit, že čítam klasiku žánru, ale ešte neobjavenú,“ povedal Krasnohorský o príbehu lásky dvoch ľudí vo svete, v ktorom príroda celkom vymizla a zostal len človek.

— Film sa realizoval kombináciou technológií: postavy sú v 2D, priestory a predmety v 3D. „To nám umožnilo rozdeliť prácu do dvoch tímov. Všetko týkajúce sa 2D sa realizovalo v Maďarsku a 3D zase na Slovensku. Na tomto filme vyrástol celý tím mladých slovenských animátorov v štúdiu Ekran pod supervíziou Petra Košťála. A to bol aj zámer, prečo priniesť tento film na Slovensko – aby naši profesionáli získali skúsenosti a aby sa vybudovalo zázemie, ktoré bude vedieť uplatniť získané know-how a kapacity pri ďalších slovenských projektoch,“ dodal Krasnohorský. Na Berlinale v sekcii Panoráma bude mať premiéru aj francúzsko-belgicko-nemecko-luxemburská koprodukcia *Siréna* režisérky Sepideh Farsi. „Nepodielali sme sa na nej síce ako koproducenti, ale vďaka výbornému nápadu a vynikajúcej práci malého tímu z bratislavského štúdia Blue Faces sme na filme realizovali takmer 50 minút animácie,“ prezradil Krasnohorský.

Meniť svet príbehmi

— Na berlínsky festival pozvali aj režisérku a scenáristku Miru Fornay. Keď chcela po úspechu snímky *Môj pes Killer* (2013), za ktorú získala hlavnú cenu v Rotterdame, nakrútiť ďalší film, trvalo jej niekoľko rokov, kým sa jej ho podarilo financovať. *Žaby bez jazyka* (2020) vznikli nakoniec s rozpočtom vyše 1 100 000 eur v majoritne českej koprodukcii a mali smolu s premiérou načasovanou do obdobia zúriacej pandémie. Režisérkina novinka *Mimi* (pôvodný názov *Cesta hrdinky*) vznikla s niekoľkonásobne nižším rozpočtom cca 170-tisíc eur v koprodukcii s RTVS. Príbeh je jednoduchý: „Malé dievčatko Romy hľadá svoju uletenú andulku v divokom lese pri meste. V divočine dunajských lesov stretáva zvieratá aj ľudí a každé jedno stretnutie je pre ňu skúškou.“ Film venuje Mira Fornay deťom, lesom a rieke, pretože podľa jej slov „bez stromov, vody a detí by sme tu už neboli“.

— V explikácii k filmu píše, že nie je environmentálnou aktivistkou. „Som idealistka a verím, že film je tu na to, aby menil svet rozpovedaním dobrého príbehu.“ Aj tentoraz pracuje s nehercami a úlohy vo filme *Mimi* napísala na telo detským protagonistom Rozmaríne Willems a Cypriánovi Šulejovi. Berlinale snímku uvedie v súťažnej sekcii Generation určenej mladému publiku. Mira Fornay však upozorňuje, že *Mimi* nie je iba rodinný film, ale napríklad aj film pre všetkých dospelých, ktorí stále neprestali byť zvedavými deťmi.

Emerging Producer Tereza Tokárová

— Emerging Producers je jediný program svojho druhu v Európe, ktorý sa sústreďuje na producentov dokumentárnych filmov. Prvá časť programu sa viaže na MFDF Ji.hlava, druhá sa odohráva na festivale v Berlíne. Medzi producentmi z 18 krajín zastupuje tento rok Slovensko Tereza Tokárová. Už počas štúdia produkcie na bratislavskej FTF VŠMU sa podieľala na viacerých televíznych projektoch. Spolu s Petrom Kerekesom sa podpísala pod dve série dokumentárneho cyklu *Budujeme Slo-*

vensko a spolupracuje s ním aj na príprave jeho nového dokumentu *Maratón*. Premiéra čaká aj jej snímku *Územie fantázie*, ktorú s režisérkou Paulou Maľárovou začala pripravovať ešte počas štúdia a ktorá vznikala päť rokov. Na pozadí hromadných akcií, ktoré pripomínajú historické udalosti, sleduje podobu vojny v čase dlhotrvajúceho mieru. Tokárová podľa vlastných slov rada pracuje s mladými autormi, ktorí majú nové vízie, to znamená, že sa zaoberajú súčasnými témami a zobrazujú ich cez silné vizuály a postavy. V dotazníku na stránkach programu charakterizovala svoj prístup k filmu výrokom Marka Twaina: *Pravda je čudnejšia ako fikcia. Je to preto, že fikcia sa musí držať možností, kým pravda nie.*

— Ďalšou Slovenkou v programe je Beata Saboova, ktorá sa ako koproducentka podieľala napríklad na seriáli *Geniálna priateľka* podľa predlohy Eleny Ferrante či na filme Nicolasa Bedosa *Zažiť to znovu* a podpísala sa aj pod snímku Maľgorzaty Szumowskej *Ďalšie jahniatko*. V programe zastupuje Belgicko, kde pôsobí.

Poznámky z Eremocénu —

Pocta Spielbergovi

— Na čele medzinárodnej poroty, ktorá bude rozhodovať o víťazoch hlavnej súťaže, bude tento rok americká herečka, scenáristka a režisérka Kristen Stewart. To, kto si z tohtoročného Berlinale odnesie Zlatého medveďa, sa diváci dozvedia až koncom februára, no čestného Zlatého medveďa za celoživotné dielo si prevezme americký režisér Steven Spielberg. Organizátori zároveň pripravili veľkú retrospektívu jeho diela. Premietat sa budú *Duel* (1972), *Čeluste* (1975), *Dobyvatelia stratenej archy* (1981), *E. T. – Mimozemšťan* (1982), *Schindlerov zoznam* (1993), *Most špiónov* (2015), *Fabelmanovci* (2022).“ ◀

› 2. 2. 2023

Asterix a Obelix: Ríša stredú < **Astérix & Obélix: L’Empire du Milieu**, Francúzsko, 2023, r. Guillaume Canet > hrajú: Guillaume Canet, Gilles Lellouche, Pierre Richard, Marion Cotillard, Vincent Cassel, Jonathan Cohen, Angèle – rodinný/komédia/dobrodružný, 114 min., MP 7 – Magic Box Slovakia

Duchovia Inisherinu

< **The Banshees of Inisherin**, Írsko/Spojené kráľovstvo/USA, 2022, r. Martin McDonagh > hrajú: Colin Farrell, Brendan Gleeson, Barry Keoghan, Kerry Condon, Gary Lydon, David Pearse, Pat Shortt – dráma, 114 min., MP 12 – CinemArt SK

Nieкто klope na dvere

< **Knock at the Cabin**, USA, 2023, r. M. Night Shyamalan > hrajú: Jonathan Groff, Dave Bautista, Rupert Grint, Nikki Amuka-Bird, Ben Aldridge, Abby Quinn, William Ragsdale – horor/triler, 102 min., MN 15 – CinemArt SK

Slúžka

< Slovensko/Česko, 2023, r. Mariana Čengel Solčanská > hrajú: Dana Droppová, Radka Caldová, Zuzana Mauréry, Vica Kerekes, Anna Geislerová, Karel Dobrý, Cyril Dobrý, Lukáš Peľč, Marko Igonda, Peter Nádasdi – historická dráma, 110 min., MN 15 – Continental film

Spravodlivosť pre Emmeta Tilla

< **Till**, USA, 2022, r. Chinonye Chukwu > hrajú: Danielle Deadwyler, Haley Bennett, Whoopi Goldberg, Frankie Faison, Sean Patrick Thomas, Kevin Carroll, Roger Guenveur Smith – životopisná dráma, 130 min., MP 12 – Forum Film

› 9. 2. 2023

Emigranti

< **Utvandrarna**, Švédsko/Nórsko/Dánsko/Nový Zéland, 2021, r. Erik Poppe >

hrajú: Gustaf Skarsgård, Sofia Helin, Tove Lo, Laurence Kinlan, Lisa Carlehed, Christian Kinell, Ola Normelli – dráma/historický/romantický, 148 min., MN 15 – Film Europe

Invalid

< Slovensko/Česko, 2023, r. Jonáš Karásek > hrajú: Gregor Hološka, Zdeněk Godla, Oľga Bešešová, Daniel Fischer, Ivo Gogál – čierna komédia, MN 15 – CinemArt SK

Korzet

< **Corsage**, Rakúsko/Luxembursko/Nemecko/Francúzsko, 2022, r. Marie Kreutzer > hrajú: Vicky Krieps, Colin Morgan, Finnegan Oldfield, Tamás Lengyel, Alma Hasun, Raphael von Bargen, Aaron Friesz – životopisný/dráma/historický, 113 min., MP 12 – ASFK

Magic Mike: Posledný tanec

< **Magic Mike’s Last Dance**, USA, 2023, r. Steven Soderbergh > hrajú: Channing Tatum, Salma Hayek, Gavin Spokes, Caitlin Gerard, Ayub Khan-Din, Ellen Marguerite Cullivan, Carmen Olivares – tanečná komédia, 112 min., MN 15 – Continental film

Titanic – obnovená premiéra

< USA, 1997, r. James Cameron > hrajú: Leonardo DiCaprio, Kate Winslet, Billy Zane, Kathy Bates, Bill Paxton, Gloria Stuart, Frances Fisher, Bernard Hill, Jonathan Hyde, David Warner – katastrofický/dráma, 194 min., MP 12 – CinemArt SK

Uteč!

< **Leave**, Nórsko, 2022, r. Alex Herron > hrajú: Alicia von Rittberg, Herman Tømmeraas, Ellen Dorrit Petersen, Kalle Hennie, Morten Holst, Bjørn Myrene, Clarence Smith – horor, 106 min., MN 15 – Vertigo Distribution

Zrodenie národa

< **The Birth of a Nation**, USA, 1915, r. D. W. Griffith > hrajú: Lillian Gish, Mae Marsh, Henry B. Walthall, Miriam Cooper, Mary Alden,

Ralph Lewis, George Siegmann – vojnová dráma, 190 min., MN 15 – Film Europe

› 16. 2. 2023

Ant-Man a Wasp: Quantumania

< USA, 2023, r. Peyton Reed > hrajú: Paul Rudd, Evangéline Lilly, Michael Douglas, Jonathan Majors, Kathryn Newton, Michelle Pfeiffer, Michael Peña, Corey Stoll – akčný/sci-fi/fantasy, 125 min., MP 12 – CinemArt SK

Druhý dych

< **Maison de retraite**, Francúzsko/Švajčiarsko, 2022, r. Thomas Gilou > hrajú: Kev Adams, Gérard Depardieu, Daniel Prévost, Mylène Demongeot, Jean-Luc Bideau, Lilliane Rovère, Firmine Richard – komédia, 97 min., MP 12 – ASFK

Je mi zo seba zle

< **Syk Pike**, Nórsko/Švédsko, 2022, r. Kristoffer Borgli > hrajú: Kristine Kujath Thorp, Eirik Sæther, Anders Danielsen Lie, Henrik Mestad, Andrea Bræin Hovig, Seda Witt, Sarah Francesca Brænne – dráma/komédia, 95 min., MN 15 – Film Europe

Múmie

< **Mummies**, Španielsko, 2023, r. Juan Jesús García Galocha > v slovenskom znení: Maroš Bañas, Matúš Krátky, Kristína Turjanová, Gabika Dzuríková, Braňo Bystriansky, Oľga Bešešová, Peter Rúfus, Sisa Sklovská, Titusz Tóbisz – animovaný/rodinný, 88 min., MP – Continental film

Utama

< Bolívia/Uruguaj/Francúzsko, 2022, r. Alejandro Loayza Grisi > hrajú: Santos Choque, Luisa Quispe, José Calcina, Candelaria Quispe, Placide Ali, Félix Ticona – dráma, 87 min., MP 12 – Filmtopia

predfilm: **Musíme prežiť: Fukušima!**

< Slovensko, 2022, r. Tomáš Krupa > – dokumentárny, 13 min.

› 23. 2. 2023

Antikrist – obnovená premiéra

< **Antichrist**, Dánsko/Nemecko/Francúzsko/Švédsko/Taliano/Poľsko, 2009, r. Lars von Trier > hrajú: Willem Dafoe, Charlotte Gainsbourg – dráma/horor, 109 min., MN 18 – ASFK

Kuciak: Vražda novinára

< **The Killing of a Journalist**, Dánsko/Česko/USA, 2022, r. Matt Sarnecki > – dokumentárny, 102 min., MP 12 – Bontonfilm

Manderlay – obnovená premiéra

< Dánsko/Švédsko, 2005, r. Lars von Trier > hrajú: Bryce Dallas Howard, Isaach De Bankolé, Danny Glover, Willem Dafoe, Lauren Bacall, Jean-Marc Barr – dráma, 139 min., MN 15 – ASFK

Medveď na kokse

< **Cocaine Bear**, USA, 2023, r. Elizabeth Banks > hrajú: Keri Russell, Ray Liotta, Alden Ehrenreich, Brooklynn Prince, O’Shea Jackson Jr., Kristofer Hivju, Margo Martindale, Jesse Tyler Ferguson, Ayoola Smart, Isiah Whitlock Jr., Christian Convery – triler, 95 min., MN 15 – CinemArt SK

Melancholia – obnovená premiéra

< Dánsko/Švédsko/Francúzsko/Nemecko, 2011, r. Lars von Trier > hrajú: Kirsten Dunst, Charlotte Gainsbourg, Kiefer Sutherland, Charlotte Rampling, Udo Kier, Alexander Skarsgård, Stellan Skarsgård, John Hurt – psychologický/dráma/sci-fi/katastrofický, 130 min., MP 12 – ASFK

Nezvestná

< **Missing**, USA, 2023, r. Nicholas D. Johnson, Will Merrick > hrajú: Ken Leung, Nia Long, Storm Reid, Megan Suri, Amy Landecker, Joaquim de Almeida, Thomas Barbusca, Tim Griffin,

Lisa Yamada, Tracy Vilar, Jill Remez, Dalila Ali Rajah, Rick Chambers, Zeke Alto – triler, 110 min., MP 12 – Itafilm

Posadnutosť

< **Forbannelsen**, Nórsko, 2022, r. Henrik Martin Dahlsbakken > hrajú: Jan Sælid, Tarjei Sandvik Moe, Anna Filippa Hjarne, Alfred Ekker Strande, Dennis Storhøi, Nina Ellen Ødegård, Benjamin Helstad – horor/triler, 104 min., MN 15 – Film Europe

Tár

< USA, 2022, r. Todd Field > hrajú: Cate Blanchett, Noémie Merlant, Mark Strong, Sydney Lemmon, Julian Glover, Nina Hoss, Allan Corduner, Sam Douglas, Lucie Pohl – dráma/hudobný, 157 min., MP 12 – CinemArt SK

Tanečnica v tme

– obnovená premiéra

< **Dancer in the Dark**, Dánsko/Nemecko/Holandsko/USA/Švédsko, 2000, r. Lars von Trier > hrajú: Björk, Catherine Deneuve, David Morse, Peter Stormare, Joel Grey, Cara Seymour, Jean-Marc Barr, Siobhan Fallon Hogan, Željko Ivanek, Udo Kier – dráma/muzikál, 140 min., MN 15 – ASFK

— **Miro Ulman** —

< **POZNÁMKA**: PRI FEBRUÁROVÝCH PREMIÉRACH UVÁDZAME ÚDAJE TAK, AKO BOLI V ČASE UZÁVIERKY K DISPOZÍCII >

— text: **Barbora Nemčeková**
— foto: **Bright Sight Pictures** —

Cisár pán vidí, či si dobré dievča

Najnovší film Mariany Čengel Solčanskej mal svetovú premiéru v novembri na festivale Black Nights v Tallinne. Vo februári prichádza historická romantická dráma do slovenských kín.

— Pätnástočná Anka prichádza v období pred prvou svetovou vojnou z Banskej Štiavnice do Prahy, aby pracovala ako slúžka v bohatej panskej rodine. Na niekoľkých poschodiach rozsiahleho sídla žijú vedľa seba dve spoločenské triedy, ktoré delia priepastné rozdiely – rodina vysokopostaveného rakúsko-uhorského úradníka a služobníctvo. Anka sa v dome stretáva s Resi, najstaršou a jedinou dcérou, ktorej budú rodičia onedlho hľadať vhodného manžela. Medzitým služobníctvo zabezpečuje chod domu, spĺňa všetky požiadavky panstva a po odchode Anky od mamy sa stáva jej novou rodinou.

— Do titulnej roly obsadila Čengel Solčanská mladú herečku Danu Droppovú, ktorá sa objavila aj vo filme *Sviňa* či v seriáli *Sestričky*. Ostatné dôležité úlohy obsadili tvorcovia známymi hereckými tvármi – matku Resi stvárňuje Zuzana Mauréry, jej manžela hrá Karel Dobrý, slúžku Lízu Vica Kerekes a v úlohe kuchárky Kristíny, ktorá pod drsnou pragmatickosťou skrýva empatiu, sa predstaví Anna Geislerová. „Moravská kuchárka Kristína je sčítaná, národne uvedomelá a dobrovoľne sa rozhodla zostať navždy slobodná a bezdetná. Pozoruje feministické snahy sufražetiek a imponujú jej. Jej vlastný feminizmus sa prejavuje všeobecne deklarovanou nenávisťou k mužom, stratou viery a tým, že vykonáva potraty,“ píše režisérka Čengel Solčanská v autorskej explikácii k projektu. Kristína obhajuje ženy aj ich rozhodnutia podstúpiť interrupciu ako právo rozhodnúť o svojom tele.

— Slůžka je adaptáciou rovnomennej knihy spisovateľky a scenáristky Hany Lasicovej, ktorá je s Čengel Solčanskou spoluautorkou scenára k filmu. Príbeh Slůžky je inšpirovaný spomienkami na Annu M., slůžku a pestúnku mamy a tety Hany Lasicovej Magdy a Emílie Vášáryových. „So scenáristkou Hanou Lasicovou sme sa prvýkrát stretli na káve, keď mala moja dcéra iba mesiac. Dnes má osem a pol roka,“ spomínala pre *Film.sk* pred rokom Mariana Čengel Solčanská. „Niektoré projekty vznikajú hladko, financovanie Slůžky bol však zdĺhavý a náročný proces. Navyše jednu z kľúčových herečiek odstavil v poslednej etape nakrúcania covid a my sme mohli buď rozobrať dekoráciu a ísť domov, alebo v momente na placi prepísať scenár. Fascinuje ma, že dielo si žije vlastným životom, a niekedy mám dojem, že nie my tvoríme film, ale film formuje a vytvára nás.“ Nakrúcanie filmu sa začalo v septembri 2020, podľa pôvodných informácií mala ísť Slůžka do kín už na jeseň 2022, no premiéra bola nakoniec posunutá na začiatok roka 2023.

— „V ostatných rokoch je pre publikum čoraz zaujímavejšie sledovať ženské príbehy, prípadne príbehy poňaté zo ženského uhla pohľadu,“ napísala v autorskej explikácii filmu Hana Lasicová. „Život kráľovnej Alžbety II., nástup mladej Márie Terézie na trón, utopistický Život služobníčky a tak ďalej a tak ďalej. Domnievam sa, že sa televíznemu a filmovému publiku, ktoré pozostáva z väčšej časti zo žien, prejedli príbehy mužov a chce vidieť, cítiť a prežiť niečo, čo je mu blízke, z čoho môže odčítať spojenie so svojimi vlastnými náhľadmi, starosťami a radosťami. Ženy chcú vlastne vidieť na plátne samy seba a uistiť sa, že to, čo prežívajú, nie je ojedinelé a že ich témy zaujímajú aj niekoho iného, než len ich samy.“

— Producentkami filmu sú Radka Machalová a Simona Bago Móciková z Bright Sight Pictures a koproducentmi RTVS, Studio 727 a Trigon Production. Slůžka vznikla aj v koprodukcii s Českou televíziou a so spoločnosťou Cineart TV Prague. Natáčalo sa väčšinou na zámku Slatiňany v Česku, ktorý predstavoval sídlo bohatej rodiny.

— Motívy Slůžky sú do veľkej miery ovplyvnené dobovým kontextom – starnutie cisára, zabitie následníka trónu a úpadok monarchie zrkadlí úpadok v rodine, ktorá je v centre záujmu filmu. Namiesto oslavovaného cisára sa začínajú objavovať fotografie a články týkajúce sa Štefánika, česko-slovenského odboja a reality vojny. Čengel Solčanská s Lasicovou do filmu navyše zakomponovali témy úzko súvisiace s patriarchálnou spoločnosťou v dobe, keď ženy nemali volebné právo a po svadbe museli pokorne prijímať mužov alkoholizmus, milenky či fyzické násilie. Takýmto motívom sú napríklad doma vykonaná interrupcia, lesbická romantická zápleтка medzi slůžkou a dcérou z vyššej vrstvy či delenie sa o informácie o prvom sexe s mužom, ktoré je v Slůžke spôsobom, ako ulaviť strachu z nečakaného a tabuizovaného. „Vieme, že Slůžku možno ľahko onálepkovať. Je to feministický film. Je to film o homosexuálnej problematike. Je to film mapujúci rozpad monarchie a vznik Československa. Je to sociálny exkurz do dejín našej spoločnosti. Je to snaha odtabuizovať erotiku žien. Ale predovšetkým je to film, ktorý má prispieť k obohateniu slovenskej kinematografie,“ hovorí Čengel Solčanská. ◀

Slůžka (r. Mariana Čengel Solčanská, Slovensko/Česko, 2022)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 1 470 000 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 600 000 eur, vklad RTVS: 41 000 eur)

DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP a mp4

Aj na marazmus sa dá pozrieť inými očami

— text: Zuzana Sotáková — foto: AZYL FILM PRODUCTION —

Humor a odľahčenie možno nájsť vo všetkých jeho filmoch, no tentoraz ponúka divákovi zábavu zabalenú priamo do komediálneho žánru. Režisér Jonáš Karásek v čiernej komédii *Invalid* oživuje divoké 90. roky.

— Karásek debutoval snímkou *Kandidát* (2013), ale jeho *Amnestie* (2019) sa odohrávajú takisto v období pred 30 rokmi. Vtedy aj tentoraz spolupracoval so scenáristom a producentom Marošom Hečkom. „*Invalid* je iný v tom, že sa na tie hrozné mečiarovské roky, keď bol na vrchole organizovaný zločin a mafia si s politikmi robila cez privatizáciu, čo chcela, pozerá z nadhľadu. Tie roky sme tentoraz vyrozprávali cez obyčajných ľudí. *Amnestie* sú príbehom starej buržoáznej rodiny,“ hovorí Hečko. „Oba filmy pre mňa hovoria veľa aj o dnešku. V *Invalidovi* je to predovšetkým naakumulovaná frustrácia, hnev a strata základných ľudských hodnôt, ale podané s nádejou, že keď človek chce, môže to zmeniť minimálne u seba. To všetko je dnes viac ako aktuálne.“ Podľa producenta Petra Veverku je však *Invalid* v prvom rade komédia – a v druhom tiež. „Uprimne, chceme dať divákovi priestor na zábavu. Nešlo nám o hlbšiu výpoveď, ale, samozrejme, reflexii nášho spoločenského, tu a teraz sa ujsť nedá. Ľudská hlúposť, nenásytnosť, hlad po moci a pomsta sú stálice príbehov rovnako ako láska, rodina a priateľstvo. Aj spoločenské témy korupcie, rasizmu a domáceho násillia sú, bohužiaľ, evergreeny. Je tu i priestor na istú analógovú nostalgiu – Facebook, Instagram a Google vtedy neexistovali, preto veríme, že okrem dobrej zábavy si divák bude môcť v kine oddýchnuť od „dneška.“

— Protagonistom filmu je Laco Hunder, údržbár v múzeu, ktorý má rád svoj pokoj. Keď mu ho niekto prekazí, prejaví sa jeho výbušná povaha. Doplatí na to aj jeho syn, ktorému v záchvate zlosti vyhodí magnetofón von oknom. Keď sa snaží zohnať mu nový, stane sa obeťou podvodníkov a zbijú ho. Laco zostáva na vozíčku. Najprv verí, že vinníci budú potrestaní, no zisťuje, že spravodlivosť je len utópiou, a tak zoberie veci do vlastných rúk. Do života mu vstúpi aj jedno nečakané priateľstvo. „Rozprávačom príbehu je Róm Gabo Angalaj – to v slovenskom filme či dokonca v československom nenájdete,“ podotýka Hečko. V hlavných úlohách sa predstavia Gregor Hološka ako Laco a Zdeněk Godla ako Gabo. „Róm Gabo bol pre nás veľkou kastingovou výzvou a možnosť vôbec nebolo mnoho. Preto sme vyskúšali aj Zdeňka Godlu, hoci čeština sa mi do nášho prostredia vôbec nehodila. Bol výborný, postava bola akoby šitá priamo naňho, navyše sme zistili, že má celkom slušnú slovenčinu, keďže má rodičov pôvodne z východného Slovenska. S Hološkom si výborne sadli a skvelo impro-

vizovali, keďže som im dal pomerne voľnú ruku pri dialógoch. Je pravda, že táto dvojica nie je na Slovensku veľmi známa, na druhej strane sa nám podarilo obsadiť veľmi známymi hercov a osobnosti do maličkých, až kameových rolí,“ vysvetľuje Karásek. Medzi známymi tvármi sú aj viacerí slovenskí raperi, ako Majk Spirit, Rytmus či Vec.

— „Scenár Tomáša Dušičku sa mi páčil, aj keď som k nemu mal určité výhrady,“ približuje režisér. „Následne sme ešte minimálne pol roka nad scenárom v užšom kruhu sedeli, snažiac sa ho čo najviac skompaktňovať a urobiť príbeh čo najatraktívnejším. Vyžadovalo si to veľa predstavivosti, pretože sa nám tam prelínajú rôzne časy, vraciame sa neustále do minulosti a zasa späť.“ Veverka zasa vysvetľuje: „Komédia je číry žánr. A pri koreni každej dobrej komédie je hnev. Dušičkov scenár mi už pri prvom čítaní spôsobil niekoľko nezastaviteľných výbuchov smiechu. Patrik Rytmus Vrbovský pomáhal s dialógmi, ktoré sú výstižné, plné emócií a surovej spoločenskej reflexie. Jonáš Karásek priniesol do projektu ďalšiu rovinu konfliktu, jasnú víziu protagonistov a čerstvú formu rozprávania príbehu s dynamickou poetikou. Remix žánrov a posúvanie latky vizuálneho rozprávania príbehu sú jednou z mnohých jeho silných stránok. Keď sme potvrdili skvelé herecké obsadenie a výborný štáb, našou jedinou obavou bolo počasie.“ Hečko ho dopĺňa: „Samotný film sme museli nakrútiť rýchlo. Nemali sme dost peňazí na to, aby sme mohli pracovať pomaly. Ale projekt bol dobre pripravený, nakrúcanie trvalo iba dvadsaťjeden dní.“ Prebiehalo v auguste 2021 v Trnave a v Bratislave.

— Ako inšpiračné zdroje uvádza Karásek režisérov Jeana-Pierra Jeuneta a Emira Kusturicu. „Jeuneta pre vizualitu, prácu s kompozíciou obrazu či istý retro pocit, Kusturicu pre jeho živelnosť. Sľuboval som fúziu ich dvoch, tak môžete sami posúdiť, či sa to podarilo. Aj keď tajne dúfam, že sme vytvorili osobitý film,“ dodáva Karásek.

— *Invalid* je podľa oboch producentov od úplného začiatku tvorený pre slovenského diváka a všetko navyše, napríklad záujem zahraničia, bude podľa nich bonus. Aj keď to sa podľa Hečka môže stať, ako to bolo aj pri filme *Kandidát*. „Verím tomu, lebo je to silný ľudský príbeh s nádhernou emóciou. Z tohto filmu nebudete odchádzať z kina so zvesenou hlavou a v depresii. A o to nám išlo. Povzbudiť ľudí, že aj na ten marazmus sa dá pozrieť inými očami.“

Invalid (r. Jonáš Karásek, Slovensko, 2023) **CELKOVÝ ROZPOČET FILMU:** cca 1 000 000 eur (Podpora z Audiovizuálneho fondu: 430 000 eur + podpora vývoja 13 000 eur + podpora v rámci programu 5.1 Podpora audiovizuálneho priemyslu v SR – Kinematografické diela 106 314 eur, vklad RTVS: 171 794,96 eur + vecný vklad: 3904,20 eur) **DISTRIBUČNÉ NOSIČE:** DCP

— text: Matúš Kvasnička —
foto: Bontonfilm —

Zlatica Kušnírová, matka zavraždenej Martiny —

Odkaz Jána Kuciaka. Zmena je možná

„Rád by som povedal: Užite si film, ale v tomto prípade to povedať nemôžem.“ Týmto slovom uviedol dokument Kuciak: Vražda novinára americký režisér Matt Sarnecki vlni počas európskej premiéry filmu na festivale v Karlových Varoch. Snímka o vražde a pozadí vraždy novinára Jána Kuciaka a jeho snúbenice Martiny Kušnírovej vznikla v dánsko-americko-českej koprodukcii a 23. februára príde do slovenských kín.

„Myslím si, že film verne zobrazuje, čo presne sa stalo a čo sa deje v našej krajine,“ povedal publiku v Karlových Varoch otec zavraždeného novinára. Podľa neho každé tolerovanie korupcie a kriminality, či už skrytej, alebo neskrývanej, môže viesť až k takému extrému, ako je vražda dvoch mladých ľudí.

Svetovú premiéru mal film na prestížnom kanadskom festivale Hot Docs a získal niekoľko ocenení: Truth Dox Award na DokuFeste v Kosove, zvláštne uznanie v súťaži dokumentov na festivale v Zurichu, cenu Checkpoint za ľudskoprávny dokument na festivale v nórskom Berгене, cenu publika na maďarskom festivale VERZIO a zvláštne uznanie v hlavnej súťaži poľského festivalu Watch Docs.

Režisér Matt Sarnecki je vyštudovaný politológ a novinár, ktorý zhruba pred desiatimi rokmi odišiel do Európy – do Rumunska a pripojil sa k investigatívnej žurnalistickej iniciatíve Organized Crime and Corruption Reporting Project (OCCRP). Pred niekoľkými rokmi nakrútil snímku *Killing Pavel* o vražde bieloruského novinára Pavla Šeremeta. Vďaka tomu a vďaka spolupráci s iniciatívou OCCRP o ňom vedela aj česká investigatívna novinárka Pavla Holcová, ktorá s Jánom Kuciakom spolupracovala. Kuciaka zavraždili týždeň pred ich plánovanou cestou na východ Slovenska, kde chceli členom mafiánskej organizácie 'Ndrangheta dať priestor na vyjadrenie k svojim zisteniam. Keď k Holcovej unikli dokumenty týkajúce sa vraždy, posunula ich aj Sarneckému. Išlo o zhruba

70 terabajtov policajných dát. „Nikto nevedel, čo všetko tam je, takže prvé štyri mesiace som si najal producenta, aby si nad to so mnou sadol. Celé sme to prechádzali, robili sme si poznámky a všetko sme triedili, aby sme pochopili, čo máme k dispozícii,“ povedal Sarnecki v rozhovore pre webový portál Zlatých glóbusov. Na príprave filmu sa podieľali aj rodiny zavraždených Jána a Martiny a tvorcovia mali ich súhlas. „Prešli sme aj ich počítače a telefóny, aby sme videli, čo dokážeme nájsť.“

Vo filme použili aj zábery z bezpečnostných kamier, napríklad návrat Jána a Martiny z nákupu krátko predtým, ako ich zavraždili. „Nemali sme veľa videozáznamov, keď boli ešte nažive, a záznamy bezpečnostnej kamery s niečím takým normálnym a banálnym nám pripadali jednoducho tragické.“

kument, ale neboli dôvodom, prečo sa rozhodol film nakrútiť. „Nakrútil som ho preto, že príbeh má zvrät, ktorý vypovedá hlbší a ešte šokujúcejší príbeh korupcie. Rok a pol po vraždách unikne k Pavle Holcovej, protagonistke filmu, obsah tajných dokumentov týkajúcich sa vraždy, o ktoré sa so mnou spolu so mojím tímom novinárov podelí. Sú to výbušné zistenia: zašifrované správy, konverzácie a tajné videá, ktoré ukazujú, ako oligarchovia, politici, polícia, sudcovia a sudkyne riadili totálne skorumpovaný štát. To je ten väčší príbeh a je to odkaz Jána Kuciaka – nechcem, aby svet naň zabudol,“ píše sa vo vyjadrení režiséra.

„Verím, že vďaka tomuto prípadu diváci pochopia, že zmena je možná. Aj keď v ňu neveríme, sme frustrovaní z toho, ako sa situácia javí. Ale zmena je možná a je len na nás, či pôjde o zmenu k lepšiemu, alebo nie,“ uviedla pred európ-

Investigatívna novinárka Pavla Holcová —

Vo filme účinkujú aj rodičia Jána a Martiny či spomínaná investigatívna novinárka Pavla Holcová. Kameru mala na starosti Anna Smoroňová a snímku produkovala Signe Byrge Sørensen, ktorá sa ako producentka podpísala aj pod animovaný dokument *Utieť* (2021) Jonasa Pohera Rasmussena a vlni za získala dve oscarové nominácie. Ďalšie dve má za spoluprácu s Joshuom Oppenheimerom na snímkach *The Act of Killing* (2012) a *The Look of Silence* (2014).

Podľa Sarneckého to, že investigatívneho novinára chladnokrvne zavraždili spolu s jeho snúbenicou, že išlo o ľudí, ktorí chceli svoju krajinu spraviť lepšou, že ich smrť vyvolala istý druh revolúcie a najväčšie protesty na Slovensku od pádu komunizmu a spôsobila pád vlády Roberta Fica, sú všetko ingrediencie na skvelý do-

skou premiérou filmu Pavla Holcová. Neskôr na KVIFFTV v relácii *Prostor KVIFF X* dodala: „Myslím si, že niektoré procesy, ktoré sa naštartovali po tej vražde, už nejde zastaviť. Týka sa to napríklad aj reformy súdnictva. Odteraz sa bude omnoho častejšie hovoriť o etike sudcov, o ich morálnom kom-pase, nielen o vzdelaní a o tom, že niekto vie naspamäť, ako sa ktorý paragraf uplatňuje.“

— text: **Barbora Nemčeková** —
 foto: **Miro Nôta** —

Život slúžok sa veľmi nelíšil od života otrokyní

Spisovateľka a scenáristka Hana Lasicová knižne debutovala úvahami zo študijného pobytu *Sedím si v Manchestri na kameni a je mi...?* Odvtedy napísala päť ďalších kníh vrátane dvoch detských a spolupracovala na scenári k seriálu *Oteckovia*. Film *Slúžka* je adaptáciou jej rovnomennej knihy a zároveň Lasicovej scenáristickým filmovým debutom.

Od vášho prvého stretnutia s režisérkou Marianou Čengel Solčanskou ubehlo desať rokov, rovnako ako od vydania knihy *Slúžka*, ktorá bola predlohou filmu. Ako prebiehal prenos príbehu na plátno?

Proces trval veľmi dlho, niekoľko rokov, hoci základný dej a smerovanie scenára sme mali pripravené rýchlo. Mariana mala veľa nápadov, ako preniesť niektoré opisy z knihy do scenára. Boli vizuálne silné a nabité emóciou. Prvá verzia scenára vznikla pomerne rýchlo, no ako to už býva, veľakrát sa prepisoval. Od istého bodu som sa už na prepisovaní nezúčastňovala, lebo sa dialo na základe produkčných možností alebo priamo na pláci. Tu treba znovu vyzdvihnúť prácu a nasadenie Mariany, ktorá sa do projektu naozaj zahryzla a nepustila ho, kým nebol hotový.

Čerpali ste pri písaní knihy a scenára z dobových materiálov?

Pri písaní knihy, ktoré trvalo dva-tri roky, som veľa chodila do viedenských archívov. Našla som veľa materiálov, napríklad rôzne návody, ako viesť domácnosť s obmedzenými možnosťami – ako čistiť petrolejové lampy, ako sa starať o šaty z látky, ktorú nemožno prať, ako umyť masné hrnce pieskom a tak ďalej. Ale najzaujímavejšie boli prepisy rozhovorov robených v osemdesiatych rokoch so starými bývalými slúžkami, ktoré slúžili ešte za čias monarchie. Jedna, pôvodom Slovenka či Češka, dokonca slúžila priamo na zámku Schönbrunn. Takmer všetky pochádzali z iných krajín monarchie než Rakúska a zároveň z veľmi komplikovanej rodinnej situácie – inými slovami, boli to väčšinou nemanželské dcéry s dosť okliešteným vnímaním vlastného emočného a sexuálneho života. Zároveň bolo cítiť, že v službe boli vystavené nielen pracovnému, ale aj sexuálnemu vykorisťovaniu. Treba si predstaviť, že vtedajší pracovný čas slúžky mo-

hol pokojne trvať aj 18 až 20 hodín denne. Voľno mohla mať pár hodín v nedeľu, ale ak to bolo mladé dievča, bolo veľmi pravdepodobné, že ju milosťpani aj tak nikam nepustí – aby sa náhodou „nespustila“. Ak si správne pamätám, asi do dvadsiatych rokov boli v Rakúsku dokonca povolené či tolerované telesné tresty pre sluhov. Taký život sa veľmi nelíšil od života otrokyne.

Dočítala som sa, že postava slúžky Anky mala predlohu vo vašej rodine. Nakoľko šlo o fikciu a do akej miery ste vychádzali z rodinných záznamov alebo rozprávania?

Príbeh Anky je spolu fiktívny, spolu založený na realite. Nie je to naša príbuzná, ale niekdajšia pestúnka mojej mamy. Ako trinásťročná, čo bol vtedy vek, keď dievčatá odchádzali do služby, išla slúžiť do Budapešti. Bolo to ešte pred prvou svetovou vojnou. Vypracovala sa tam z dievčaťa pre všetko až na kuchárku, čo bývala v panských domoch najvyššia pozícia. Potom sa verzie rozchádzajú. Moja mama tvrdí, že sa z Budapešti vrátila s dcérou panskej rodiny, kde slúžila. Nechali jej ju, keď rodina utekala pred vojnou. Iná verzia je, že sa k Sľečne, tak ju všetci volali, dostala až v Štiavnicí. V každom prípade doopatrovala sľečnu zo zámožnej rodiny, ktorá, ako sme si s mamou uvedomili až pred pár rokmi, mala pravdepodobne, povedané dnešnou terminológiou, poruchu autistického spektra – nevychádzala z domu, skrývala sa pred cudzími a len háčkovala. Na tomto osude ma fascinoval život absolútne podriadený službe a ešte veta, ktorú už stará, vyše deväťdesiatročná Anka stále opakovala, keď sme ju boli navštíviť: „Žiť sa mi už nechce, ale zomrieť sa bojím.“ S týmto príbehom som narábala voľne, je to úplná fantázia o tom, čo také dievča môže v službe zažiť. Pretože to, čo zažila v skutočnosti, nevieme. O tom slúžky väčšinou nehovorievali.

Vo filme je citeľné, že ste pri vzťahoch medzi panstvom a služobníctvom premýšľali nad tým, ako triedne a sociálne rozdiely určujú ich životy a v akom postavení slúžky a sluho-via sú. Páčilo sa mi, ako postava kuchárky Kristíny hovorí Anke, že služobníctvo si môže dovoliť zostať v anonymite – nikoho z panstva nezaujíma ich prežívanie či minulosť. To sa však vo vzťahu Resi a Anny mení – z pohľadania sa rýchlo stane dôverný vzťah. Akým spôsobom ste sa snažili priblížiť Ankinu prežívanie a charakter? Nemali ste strach, že sa vo veľkom množstve postáv a vo veľmi komplexnom dejinnom kontexte „stratí“?

— S Marianou nám bolo hneď jasné, že Anka v tomto filme takmer nesmie hovoriť, že všetko musí dať najavo telom, tvárou, očami. Že všetci ju musia zahŕňať slovami, ale ona bude ticho – jej vnútorný svet patrí len jej, v tomto je slobodná, slobodnejšia než iné postavy. V priebehu filmu zistíme, že napriek veku, postaveniu a zraniteľnosti má Anka najsilnejší charakter zo všetkých postáv. Vôbec sme sa nebáli, že sa to stratí: verili sme našej postave, ja som verila Mariane a tá zas perfektne viedla Danu, ktorú naozaj nemožno len tak prehliadnuť.

V titulnej úlohe sa predstaví mladá herečka Dana Droppová, ktorá mladú slúžku stvárňuje veľmi presvedčivo. Mali ste dosah aj na casting?

— Absolútne nie. Nedovolila by som si Mariane do toho hovoriť. Dlho sme spolu rozmýšľali, aká herečka by mohla stvárniť Anku, slúžku, ktorá je mocná, má silné ruky, pretože je robotné dievča. Všetky herečky sa nám zdali príliš jemné, chudé. Dana, samozrejme, vtedy ešte nebola ani len študentkou na VŠMU. Nakoniec, po rokoch, s ňou Mariana točila *Sviňu* a hneď mi povedala – mám Anku! Dana je úžasná herečka a Anku stvárnila fenomenálne.

Vo filme sa explicitne objavujú rôzne obrazy telesnosti – fekálie, močenie, menštruačná tekutina, krv. Vo výsledku to zosilňuje empatiu so služobníctvom, ktoré musí znášať všetko. Nebáli ste sa, ako na takéto explicitné zobrazenie zareaguje publikum?

— Doteraz mi vôbec nenapadlo, že by na to diváci mohli zareagovať negatívne. Normálne som nad tým teraz musela porozmýšľať. Sú to bežné telesné záležitosti, čiže ak vyslovene porozmýšľam, aký k tomu mám postoj, tak mám pocit, že ľudia budú radi, že to konečne niekto ukáže – tú realitu života. Moje deti napríklad pri filmoch a knihách vždy riešia, kedy a kde chodievajú ľudia na záchod.

Pýtam sa preto, že v historických filmoch, ktoré inklinujú k presnosti, sa nie až tak často zobrazuje hygiena – s výnimkou kúpania. Myšlienka, že ľudia v honosných šatách sa vyprázdňovali len tak na zem, ako napríklad vo Versailles, narúša zamýšľané romantické zobrazenie. V knihe je dej *Slúžky* zasadený do Viedne, vo filme prichádza protagonistka slúžiť do Prahy. Čo podmienilo toto tvorivé rozhodnutie?

— Nebolo to tvorivé, ale čisto produkčné rozhodnutie. Jednoducho sme mali českého, ale, žiaľ, nie rakúskeho koproducenta.

V ktorej fáze ste do *Slúžky* pridali motív jej lesbického romantického vzťahu s dcérou z vysokopostavenej rodiny? Kto prišiel s týmto návrhom? Ako diváčka veľmi oceňujem rozhodnutie nadviazať na diskurz dobových queer drám, ktoré sa objavujú v zahraničných kinematografiách.

— Tento motív sme pridali hneď na začiatku a prišiel s tým môj otec, ktorý bol dobrovoľným dramaturgom projektu. Okamžite sme sa toho všetci chytili, lebo sme cítili, že je to práve typ romantického nenaplneného vzťahu, ktorý hľadáme. Je v tom ten dodatočný rozmer fatálnosti, presahujúci až do dneška, ktorý sme vo filme potrebovali. Stále však opakujem to, čo krásne zhrnula Mariana na svetovej premiére na festivale v Tallinne: netočili sme primárne film o lesbickom vzťahu, ale o láske – a tá nepozná pohlavia. Dokonca si myslím, že vzťah Anky a Resi sa nezakladá na výslovnej preferencii určitého pohlavia. Je to súznenie dvoch duší a dvoch tiel. V patriarchálnej spoločnosti, v obmedzených možnostiach jedného domu sa našli dve duše, dve ženy a odtiaľ sa vydali na cestu, o ktorej ani jedna vopred nič netušila. Nemali sme potrebu voyeuristicky sa vyžívať v ukazovaní inej sexuality a ryžovať na tom, zaujímali nás hlavne vzťahy.

„Nemali sme potrebu voyeuristicky sa vyžívať v ukazovaní inej sexuality a ryžovať na tom, zaujímali nás hlavne vzťahy. Mňa ako ženu viac než sexuálny akt zaujímalo to, čo príde potom – napríklad stvárnenie spoločného prežívania tehotenstva.“

Rozumiem. Ale v dobových queer drámach je väčšinou východisko podobné – napríklad aj vo filme *Portrét ženy v plameňoch* režisérky Céline Sciamma, ktorý je už súčasťou queer kánonu, sa poukazuje na to, aké obmedzené možnosti mala žena pred pár storočiami: jej život bol determinovaný tým, komu sa narodí a akého muža jej neskôr vyberú. Vyššie postavená mladá žena tu takisto nachádza blízkosť v sociálne nižšie zaradenej postave maliarky. A, samozrejme, celá ich existencia a komplexnosť charakterov nie je reprezentovaná iba cez lesbický vzťah, ale práve ten je jediným časopriestorom, v ktorom si postavy môžu dovoliť revoltu proti systému, a preto si myslím, že to je dôležité. Oceňujem, že intímne momenty medzi Ankou a Resi neboli prezentované voyeuristicky. Prítomnosť queer vzťahu často sklzáva k akejsi exotizácii, najmä v mainstreamovom filme a keď je režisérom cisrodový heterosexuálny muž.

————— Je to tak. Keď sme sa rozhodli pre takéto stváranie vzťahu, hneď mi napadlo, či nevyužívame tému na vlastné účely, na akúsi exotizáciu. Človek k tomu chce skrátka pristupovať citlivo, veď je to citlivá téma aj dnes, nieto ešte pred sto rokmi. Mňa ako ženu viac než sexu-

a už o ňom píšete v novinách.“ Samozrejme, že sme pre to narazili ani nie tak na odmietanie, ako skôr na nepochopenie. No nikdy nie zo strany AVF, ktorý nás (aj v prevažne mužsky zostavených komisiách) od samého začiatku výrazne podporoval. No ďalší potenciálni producenti-muži boli už tvrdší oriešok. Otvorene nám hovorili, že scenáru nerozumejú, nechápali tému, bolo jasné, že im to je úplne cudzie. Raz sa dokonca v istej inštitúcii viedla diskusia o tom, prečo si Anka neužíva sex s mužom – že aj muži predsa vedia byť pri sexe nežní. Na to sa nedá nič povedať, len sa poďakovať za názor a stať si za svojím.

Muži v *Slúžke* však trpia v dôsledku patriarchátu tiež – myslím, že manžel Resi je takisto hodený do manželstva a kladú sa naňho konkrétne očakávania: byť tvrdý, kontrolovať manželku, splodiť mužského potomka. Z povolania na vojnu sa teší, no vracia sa psychicky aj fyzicky zlomený. Akým spôsobom ste premýšľali nad mužskými postavami v súvislosti s už spomenutými témami?

————— Akurát včera mi zas jeden muž z branže trochu zaskočený povedal, že vo filme nie sú žiadne pozitívne mužské postavy. Pritom podľa mňa majú byť postavy

„Vzťah Anky a Resi sa nezakladá na výslovnej preferencii určitého pohlavia. Je to súznenie dvoch duší a dvoch tiel.“

álny akt zaujímalo to, čo príde potom – napríklad stváranie spoločného prežívania tehotenstva. Tu sa rodičom stala tá, ktorá sa o dieťa starala, ale nie ten, kto ho splodil. Zaujímavosťou pritom je, že Radka Caldová, ktorá hrá Resi, je momentálne tehotná, takže z premiéry v Tallinne majú s Danou fotografie, ktoré sú ako vystrihnuté z filmu.

Rátali ste v príbehu od začiatku s tým, že Anka a Resi sa nakoniec rozdelia a nikdy viac nestretnú?

————— Áno, to je premisa filmu.

Vo filme sa otvorene tematizujú javy, s ktorými má konzervatívna časť spoločnosti na Slovensku veľký problém – queer láska, právo na interrupciu. *Slúžka* na mňa v tomto zmysle pôsobí silne antipatriarchálne a veľmi ma potešilo, aká otvorene feministická je, čo sa týka interrupcií, postava kuchárky. Ako dôležité pre vás bolo, aby sa tieto názory dostali do filmu? Nemali ste pre ne problémy pri získavaní finančnej podpory či už z Audiovizuálneho fondu, alebo zo strany koproducentov?

————— Pre mňa to bolo veľmi dôležité a myslím, že rovnako aj pre Marianu. Hláska, na ktorej som trvala, že v scenári musí byť, znie: „Žena sa ide zodrať a muž si iba prdne

reálne a nie pozitívne alebo negatívne. Aj keď sa niekto správa ako idiot, môže vzbudzovať sympatie, keď divák porozumie okolnostiam. Pre mňa sú dôležité momenty, keď postava milostpána zistí, že jeho bývalá slúžka-milenka spáchala samovraždu, ale nemôže nijako vyjadriť žiaľ. Mariana to stvárnila tak, že milostpán pri tej správe dokonca sedí na záchode. Dojemné je, keď záhradník, ktorý si na základe svojho mužského ega myslí, že ho Anka tajne obdivuje či dokonca miluje, zistí a otvorene prizná, že je to „inak“. To sú momenty, keď sa umelo vytvorený patriarchálny svet rúca. No vo filme je stále akcent na ženských postavách a tak to má byť.

V *Slúžke* je viacero replík, ktoré som si zapamätala a považujem ich za veľmi výpovedné a, bohužiaľ, nadčasové. Napríklad Kristína pred vykonaním interrupcie hovorí: „Tak to má byť, ako ženská chce“ a na Ankinu zdesenie, čo na to Pán Boh, reaguje slovami: „A Pán Boh už nikdy nič neporodil?“ Premýšľali ste pri písaní scenára nad tým, ako do filmu dostať súčasné kontexty a spoločenské problémy súvisiace s právami žien?

————— Samozrejme. Pri každej scéne a replike som rozmýšľala nad tým, aký to má presah do súčasného sveta a čo to môže dnešnému divákovi povedať. ◀

— text: Jana Dudková / filmová teoretička
— foto: RTVS —

Lyrickejší, ako by ste na absurdnú komédiu čakali

Len nedávno sa dostal do kín nový film *Alice Nellis Buko o vdove, ktorá zdedí koňa*. Cirkusový kôň ako jedna z hlavných postáv filmu sa teraz objavuje aj v najnovšom filme Martina Šulíka. V Česku mal premiéru v kinách, slovenskí diváci ho mohli vidieť v televízii.

Bláznivý, absurdný námet o učiteľovi, ktorý sa ráno prebudí s koňom v byte a nevie sa ho zbaviť, výborne ladil s načasovaním uvedenia v RTVS na Jednotke. Namiesto bláznivej vianočnej komédie sme však mali možnosť vidieť komédiu skôr pomalú, meditatívnu, lyrickú s romantickými prvkami.

Daniel Fischer s permanentne prekvapenými veľkými očami hrá pasívneho, rojčivého, ale zato u detí obľúbeného učiteľa, ktorému hrozí výpoveď. Fischerova životná partnerka Dominika Kavaschová stvárňuje zas akčnú učiteľovu milenkku, s ktorou mu to pomaly, ale isto prestáva klapať.

Fakt, že sa takmer celý dej filmu odohráva v byte s koňom, nedáva veľa možností na dynamiku ani na vývoj hlavných postáv. Preto sú všetky zmeny vo filme sprostredkované návštevníkmi zvonka a charakter hlavnej postavy učiteľa sa vyvíja skôr na základe gest a postupného prerodu od nečinnosti k činom. Na druhej strane, ako protipól k dynamike neustáleho vyzváňania na bytový zvonček, sú informácie o „postave“ koňa dávkoované v lyrizovaných flashbackoch, nakrútených v čiernejšie prevažne z dronu, vo veľkých celkoch jarných stromov, pláni či cirkusu. Dozvedáme sa z nich o jeho predaji do cirkusu (aj o úteku z neho), o treste aj o jeho nekončiacich sa spomienkach na slobodu, ktoré sa postupne prenesú do snov učiteľa s leščákovsko-šulíkovsky vtipným a viacznačným menom Dušička. Téma ľudskosti, ktorú prítomnosť koňa oživuje v niektorých postavách, je nenápadne prepojená s témou zvieracieho vnímania. Tú pripomína aj plagát *Muža so zajacími ušami* v Dušičkovom byte.

Medzitým začne do bytu prúdiť stále viac postáv, nielen milenka či protagonistov kamarát, ktorý ho príde ratovať, ale aj skupina talentovaných koledníkov – Dušičkových žiakov. Snažia sa učiteľov „vyhadzoť“ zachrániť petíciou, a preto zbijú spolužiaka, ktorý ju nechcel podpísať. Je tu, samozrejme, aj skupina susedov, tým prekáža dupotanie koňa po byte, i dvojica policajtov, ktorí sú tu iba z povinnosti. Kým jeden sa chce Dušičkovi pomstiť za nachladnutú dcéru, druhý spomína na Dušičkovho otca a kôň v byte ho fascinuje.

Ako posledná prichádza suseda z horného poschodia, slobodná mamička s dcérou, ktorej sa s Dušič-

kom podarí nadviazať láskyplnú komunikáciu a na rozdiel od milenky aj stráviť s ním pekné Vianoce.

Kôň balansuje medzi tichým vtipom, kontempláciou nad stratenými ľudskými hodnotami a romantickým príbehom porozumenia dvoch nepochopených duší. Vtip vyplýva najmä z ústrednej situácie, ktorá dáva priestor absurdnému humoru (a vy máte psa!) aj opakujúcim sa slovným hračkám, najmä na tému kôň a konina (som taký kôň, jedol si niekedy koninu?). K tomu treba priradiť metatextové vtipy (okrem dvojice, ktorá aj v reálnom živote tvorí pár, či odkazu na svoj vlastný film nechá Šulík zaznieť v telefóne dobre známe hlasy svojich kolegov – pedagógov z VŠMU Dušana Trančíka a Petra Bebjaka).

Vianočné načasovanie ústi do zmierlivého konca vo všetkých naratívnych líniách: Dušička si líha do lona susedky Sone, jeho kamarát, ktorý doma povedal, že ide po kapra, púšťa večer aj s deťmi a manželkou toho kapra na slobodu, milenka so slzami v očiach oprašuje starý betlehem a Dušička v otvorenom konci napokon vyráža s koňom na prechádzku: na voľné priestranstvo, aké sa v očiach koňa ako leitmotív – spomienka zračí počas celého filmu.

Obrovský tieň kráčajúceho muža s koňom v zábere z vtáčej perspektívy dáva tušiť, že koniec ich priateľstva možno nebude šťastný, no dvojica zostáva spolu aspoň v paralelnej realite, azda podobnej, akú si so svojím virtuálnym koňom vytvorila Dušičkova nová známosť.

Kôň je omnoho pomalším filmom, ako by sme od komédie čakali, a hoci na Dušičkove dvere neustále niekto zvoní, miestami pôsobí až príliš staticky. Niektoré riešenia pôsobia nedôveryhodne: napríklad moderne zariadený byt priamo v centre Bratislavy je v živote chudobného učiteľa základnej školy nanajvýš nepravdepodobný (no pre film, ktorý sa takmer celý odohráva v byte, bol veľký priestor s priechodnými izbami, pochopiteľne, nevyhnutný, aby sa kôň mohol po byte aspoň trochu pohybovať). Kládmi filmu sú, naopak, výborná kamera aj dômyselne zvolená baroková hudba z repertoára Solamente naturali (vrátane unikátnych skladieb zo zborníka anonymných zápisov z Lubeníka). Tie povznášajú film do transcendentálnych výšok, zatiaľ čo jeho vtip ostáva nenápadný, ako sa na duo Šulík – Leščák patrí. ◀

Kôň (Slovensko/Česko, 2022) RÉŽIA Martin Šulík SCÉNÁR M. Šulík, Marek Leščák KAMERA Martin Štrba STRIH Marek Šulík
HUDBA Solamente naturali HRAJÚ Daniél Fischer, Branislav Bystriansky, Dominika Kavaschová, Anna Čonková,
Jevgenij Libezňuk, Lotka Leščáková MINUTÁŽ 80 min. HODNOTENIE ●●●¼ PREMIÉRA 24. 12. na Jednotke

Rez kuželom

Vo filmografii Felixa van Groeningena sú pohnuté vzťahy v rodine jednou z kľúčových tém. Ďalšími sú tieseň zo straty, snaha o obnovu, hojenie... Vo filme Osem hôr – tentoraz spolu s ním režírovala jeho partnerka Charlotte Vandermeersch – nachádzame podobné kruhy opäť. Kostra príbehu dovoľuje výraznejšie pocítiť, že každý (afektívny) vnem má potenciál po uplynutí stuhnúť za očami na akúsi kôrovitú, popínavú hmotu. Vpíjať sa do budúcich krokov a zastavení.

Diagonálne línie trávnatých kopcov. Vysoké kamenné múry, interiéry ponorené v tieni a alpskom šere. Stromy a potoky (ako hodnoty v duši). Mäkké, pastelové svetlo: krajina snívania. K vizuálnym dominantám počas celého filmu patria i dve tváre. Blízke, vyvíjajúce sa, no stále takmer neprekonateľne osamelé... Slová rozprávajúceho sa rozprávača zatiaľ poodhaľujú príbeh o sile ľudského puta. Zväzuje Bruna s Pietrom.

Pietro s rodičmi prichádza každý rok v lete z mesta do odlahlého údolia pod horou. Absolvuje túru s otcom. Po večeroch si s mamou číta, zapisuje do denníka. Bruno neprichádza a neodchádza, je. Možno by bol radšej inak a inde, ale pri Pietrovi (a jeho rodičoch) predsa nachádza útočisko. Od starších vo vlastnej rodine sa učí byť *casaro*, ten, kto vyrába syr. Detské potulky však preruší náhle rozhodnutie: Pietro sa dozvedá, že Brunov otec mu priateľa zobral (či už s jeho súhlasom, alebo bez) za prácou a ďaleko. Pietro sa tak v záblesku ocitá mimo poznaných vrstiev krajiny a času. Snívanie je možné už len za ich okrajom.

Hora pomáha konceptualizovať životný priestor postáv. Aspoň pracovne nech platí: pokoj je hore, nepokoj dole. Stúpanie za konkrétnym cieľom – výstup na vrchol či k jazeru, pitie storočnej vody z ladovca, stavba letného sídla a pravidelné navracanie sa doň – je i stúpaním k odomykaniu sa (reflektovaniu), k vnikaniu do inej (ľahšej) vrstvy seba samého. Takej, ktorá obalí staršie a ťažšie vrstvy. Prvý plán stúpania je s druhým nerozlučne spletený. A objavuje sa aj tretí, celkom melancholický: želanie vystúpiť až kamsi mimo ľudského priestoru a času (resp. zotrvať naveky takto, ani hore, ani dole, proste pri ohni, blízko seba). Dá sa to vysloviť, dá sa to chcieť. Na chvíľu. Ale inak: hora, ktorá neotrasiteľne je, tu stojí proti *dianiu* éterického (na výsosť ľudského) času.

Želať si večné zotrvanie či spočinutie na jednom mieste a v jednom stave (na jednom stupni prítomnosti)

možno navyše čítať aj (bergsonovským jazykom) ako želanie uniknúť z istej rýchlosti trvania. Je to želanie uniknúť pred konkrétnou – kuželovitou – podobou pamäti. A okrem iného aj celkom latentná, no nástočivá potreba zvliecť sa z tohto kužela.

Ale ešte ku kontextu povedaného, teda k obrazom pred: svoje miesto má vo filme, aj keď je zobrazené len stroho, i Pietrovo dospievanie. Z priateľstva (rovnako z blízkosti otca) však utkvieva v pamäti iba nejasný pocit rozpojenosti: jediné stretnutie s Brunom je náhodné, obmedzené na intuitívne zakývanie si. Po dlhých rokoch ticha a po smrti Pietrovho otca sa však situácia znovu mení. Pietro a Bruno formulujú predsavzatie pravidelne sa vídať. Pár rokov to funguje. Bruno má farmu, kopu syra, ženu a dcéru. Pietro píše, premýšľa o otcovi, z Álp sa presúva do Himalájí a naspäť. Väčšinou v lete.

Najdôležitejšou však zostáva minulosť. Oddelovanie sa od nej alebo jej neoddeliteľnosť. V duchu Henriho Bergsona možno napísať, že v každom prerezávaní sa prítomnosťou koexistuje i všetka minulosť (ona sama je opakujúcou sa prítomnosťou), avšak v rôznych stupňoch. Všetko je len zmenou energie, napätia, zostupom na nižšie poschodie kužela a nič iné. Pamäť, teda „tu a teraz“. V pohľade na Pietrov a Brunov život sa tak dajú zbadáť dva jej rozličné ľudské hroty. Jej živelnosť: kontinuálne preostrovovanie a zaostrovovanie. Ustavičné tvarovanie sa (?) jej prítomností.

Film toho otvára viac (osem hôr a povaha poznania, cestovanie verzus život na mieste...), ale to ho trochu kazí. Sú to vágne, nepresvedčivé kontrakcie. Nemení to však veľa na tom, že film *Osem hôr* je technicky i obsahovo precízna práca. A aj keď pred nedefinitivnosťou nastáva nia vyznáva skôr (tak trochu zaliečavú?) uhladenosť a dopovedávanie, tu mu to nikto zazlievať nechce a nebude. ◀

Le otto montagne (Osem hôr, Taliansko/Belgicko/Francúzsko, 2022) SCENÁR A RÉŽIA Felix van Groeningen, Charlotte Vandermeersch KAMERA Ruben Impens STRIH Nico Leunen HUDBA Daniel Norgren HRAJÚ Luca Marinelli, Alessandro Borghi, Filippo Timi, Elena Lietti MINUTÁŽ 147 min. HODNOTENIE ●●●¼ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 19. 1. 2023

Chodte na terapiu!

Český film A potom prišla láska... rozkrýva vzťah medzi matkou a dcérou a otvorene pomenúva medzi-generačné a vzťahové traumy. Robí to so súcitom k postavám a bez stereotypizácie, čo je v našich zemepisných šírkach stále osviežujúce.

Kristýna prežíva hlbokú depresiu v dôsledku (ďalšieho) deštruktívneho mileneckého vzťahu. Pracuje ako podniková psychologička a možno aj v dôsledku skepsy voči nástrojom, ktoré pozná, sa rozhodne liečiť zranené emócie prostredníctvom ezoteriky. Prehovorí dcéru Sáru, tridsiatničku, ktorá sa racionalitou chráni pred potenciálnymi emočnými zraneniami, aby ju sprevádzala ku kartárke Zdene. Réžisér Šimon Holý vo svojej druhej celovečernej snímke nadväzuje na dve tendencie, ktoré predstavil už v debute *Zrcadla ve tmě* (2021): mikroskopické skúmanie vzťahov a dialóg ako primárny nástroj filmovej výpovede.

Seansy, pri ktorých Kristýna so Sárou pod vedením priamočiarej Zdeny postupne odhaľujú svoje traumy, sú hybnou silou filmu. Sára sa im spočiatku vyhyba, no napokon ju Kristýna uprosí, aby sa na nich zúčastnila. Matka s dcérou zrazu dokážu formulovať ťaživosť, ktorú prežívali osve aj spolu. Film neobhaja ezoterické metódy liečenia – tarot v ňom figuruje len ako zástupný spor medzi matkou a dcérou.

Výsledný tvar dialógov vzišiel z úzkej spolupráce medzi Holým a herečkami Pavlou Tomicovou, Sárou Venclovskou, Terezou Hofovou a Eliškou Soukopovou. Predlohou filmu bol len štvorstranový námet, ktorý rozvíjali v akcii.

Film *A potom prišla láska...* pôsobí subtilne, no miestami dosť nešikovne. Napríklad v úvodnej scéne, ktorá exponuje Sáru, vidíme, ako na počítači pozerá video o následkoch „tabletky po“ a súčasne má otvorenú zoznamovaciu aplikáciu v telefóne, kde selektuje potenciálnych sexuálnych partnerov. Do toho vstupujú ako grafický prvok správy od muža, s ktorým mala sex – vyjadruje ľútosť, že musela užiť „tabletku po“. Scéna podáva priveľa

informácií naraz a pôsobí tak silene, že samotná Sára sa v nej paradoxne stráca. Oblúk filmu akoby postupoval podľa manuálu súčasného hnutia sebalásky. Nasleduje premisu, že ak sa dokážeme otvorene porozprávať o drásavých momentoch nášho života; ak láskavo rozpletieme gordické uzly vzťahov medzi deťmi a rodičmi, namiesto toho, aby sme používali násilie, príde sebaláska a napokon jackpot – láska. Len už nebudeme vnímať romantickú lásku ako jackpot, pretože sebaláska bude stáť hierarchicky vyššie. Česká a slovenská spoločnosť podobné odhalenia potrebuje. Potrebuje filmy, kde sa postavy (a najmä ich tvorcovia) neboja obnažiť emócie a vyťahovať kostlivcov zo skrine. Nasadením do komerčných kín *A potom prišla láska...* vystupuje zo sféry klubového filmu s didaktickým podtextom – tým, že preberá témy medzigeneračných tráum, opustení a rozbitých medziľudských vzťahov, sa snaží vyprovokovať publikum k podobnej otvorenosti.

Tak ako postava psychologičky Kristýny aj film ako taký prejavuje hlad po otvorenej komunikácii. No aj keď mi to je sympatické, spadá pre mňa do sféry *feel-good* filmov, pôsobiacich predovšetkým tak, aby publikum upokojilo, že všetko napokon dopadne dobre. Záver filmu v podstate prezrádza už jeho názov. Po vyriešení starých tráum zrazu mama s dcérou dokážu úspešne čeliť výzvam – Kristýna odmietne kolegu, ktorý ju využíval na príležitostný sex, a Sára ide na skutočné rande. Aj tu sa prejavuje istá momentálna skratkovitosť filmu, ktorý vo svojich najlepších okamihoch podrobne a láskavo opisuje dôsledky psychickej traumy pre vzťahy s blízkymi ľuďmi.

V pozadí filmu cítiť individuálnu výzvu, aby sme všetci išli na terapiu, a verejnú výzvu, aby sme hovorili o psychickom zdraví. ◀

A potom prišla láska... (A pak prišla láska..., Česko, 2022) RÉŽIA A HUDBA Šimon Holý SCENÁR Š. Holý, Pavla Tomicová, Sára Venclovská, Tereza Hofová, Eliška Soukopová KAMERA Jana Hojdová ZVUK Hana Kašpárek Vyšinská HRAJÚ P. Tomicová, S. Venclovská, T. Hofová, E. Soukopová, Marián Chalány, Nirav Prajapati MINUTÁŽ 87 min. HODNOTENIE ●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 12. 1. 2023

Všetci sme len stroskotancami na javisku sveta

Prehliadka severských filmov Scandi sa aj tento rok konala v kinách po celom Slovensku (24. – 31. januára) a okrem prierezu súčasnými trendmi a najvýraznejšími škandinávskymi filmami minulého roka ponúkla aj návrat do nedávnej histórie filmu v podobe trilógie Dealer Nicolasa Windinga Refna, ktorá bude mať navyše 23. 3. online premiéru na platforme Edisonline.

Stroskotanec je jedno z tých nádherných slov plných najrôznejších konotácií. Okamžite mi príde na myseľ Robinson, opustený ostrov, osamelosť, plány zničené údermi osudu... Také sú aj Refnove tragikomické postavy. Sú ako ten úbohý Robinson, ktorý volá o pomoc a dúfa v únik. Snažia sa zvrátiť nepriaznivý stav, tvárou v tvár osudu si uchmatnúť kúsok slobody, dôstojnosti a rešpektu, ale spoločenské mechanizmy ich strhávajú do zúfalého boja o aspoň trochu normálny život. Zaujímavé je, že sa pohybujú v gangsterskom prostredí, ktoré sa štylizuje hrdinsky – s rešpektom, so zdanlivým ovládaním okolitých mechanizmov a ľudských osudov, s pokusmi oslobodiť sa od spoločnosti.

Práve na Refnovej trilógii s prozaickým názvom Dealer sa dá nádherne sledovať, kam tento svet ústi alebo sa posúva v priebehu histórie, či už cez obraz gangstera alebo „inštitúcií“ gangsterského prostredia. Spomeňme si napríklad na Coppolovho *Krstného otca*. V ňom ešte sledujeme mafiu ako hodnotovú inštitúciu, ktorá má vlastné špecifické cnosti, punc prestíže. Ovláda situáciu a svoj obraz. A aj keď sa toto sčasti glorifikujúce zobrazovanie mafie skončilo, filmy ešte dlho prinášali obraz akýchsi elitných zabijakov, ochotných pobiť sa so systémom a siahajúcich ku hviezdám (napr. *Kasíno*).

Z takéhoto obrazu už u Refna nezostalo nič. V jeho trilógii sledujeme tú najúbohejšiu vzorku spoločnosti – stroskotancov neschopných ujsť z ostrova preto, lebo stroskotali úplne, a tak ich k tomu ostrovu priťahuje strach. Už nechcú byť zachránení. Majú strach z každodennosti, strach z okolitej spoločnosti, v ktorej mechanizmoch (ako otcovia, synovia) beznádejne zlyhali. Je to strach zo straty dôstojnosti a ten je mocnejší ako strach zo smrti.

Zoberme si napríklad hlavnú postavu prvej časti – Franka. Aj napriek hrozbe smrti zo strany mafiánskeho bosa sa snaží chopiť príležitosti a zostať naďalej vo svete dítovania drog. Vyhýba sa šanci ujsť s priateľkou do zahraničia a začať odznova. Podobne je na tom Tony, hlavná postava druhej časti. Uňho je cruseoeovská interpretácia najzrejmšia. Chválenkárstvo a umelá snaha vybudovať si rešpekt (aj tetovaním) sa napokon preklápa do tragickej životnej situácie, keď sa musí vrátiť domov z ostrova a vyrovnáť sa s rodinou, a to na niekoľkých úrovniach – s otcom i s dieťaťom. U Mila, hrdinu tretej časti, je to latentnejšie, ale aj uňho vidíme neustále sklony k závislostiam, ktoré sú ostrovom uprostred krutého, dynamického sveta.

Spolu s premenami gangsterského sveta sa mení

aj jeho štylizácia. Po počiatkovej divadelnejšej štylizácii takého *Krstného otca* sledujeme vývoj smerom k naturalistickejšiemu kamerovým postupom, k naturalistickejšiemu stvárneniu brutality a k vulgárnejším, menej cnostným postavám. Na pomyselnom konci tohto vývoja môže opäť stáť Refnova trilógia, ktorá akoby sa inšpirovala dokumentárnymi postupmi *Dogmy 95* (ručnou kamerou, prácou v exteriéroch, čiastočnou improvizáciou), často extrémnou brutalitou a už spomínanými postavami z okraja spoločnosti. Refn tieto postupy nevyužíva samoučelne, skôr nimi evokuje akýsi „boj o prežitie“ na spomínanom ostrove, čo dáva priestor na väčšiu identifikáciu diváka s postavami, prirodzenejšiu kresbu prostredia a najmä budovanie intenzívnejších žánrových situácií.

Toto všetko môžeme sledovať aj v našej každodennosti. Robert B. Reich ukázal, ako sa americký kapitalizmus zo zlatej éry 50. rokov, čiže z éry relatívnej stability, dohôd, istej statusovosti podnikania ako cnostnej činnosti, až rodinnej záležitosti, v 70. a 80. rokoch postup-

ne pretransformoval na systém extrémnej konkurencie, hromadného prepúšťania, outsourcingu a podobne. A netýka sa to len podnikania, ale aj politiky. Predstavte si vedľa seba troch politikov – Masaryka, Husáka a Matoviča. Zostupná tendencia je tu takisto zrejmá. Čo za tým stojí? Dôvod je prostý. Kým v spoločnosti jestvoval na úrovni občianstva a budovania charakteru nejaký teleologický postup smerom k hodnotám, ideálom, cnostiam, vyžadoval si od zúčastnených keď už nie stelesňovanie, tak aspoň predstieranie rolí (aj preto sa sem hodí divadelnosť). Akonáhle však nejaké vzory a roly absentujú, časť spoločnosti akoby upadala do zvieracej existencie. A tu sa vraciame k Robinsonovi na ostrove. Refnova trilógia akoby nám odhalovala to, že stroskotala celá západná spoločnosť a my všetci sa snažíme získať pre seba aspoň kvapku nejakej dôstojnosti, ľudskosti. Aby som teda parafrázoval klasika: Všetci sme len stroskotancami na javisku sveta. ◀

Dealer I – III (Pusher I – III, Dánsko, 1996 / Dánsko/Spojené kráľovstvo, 2004 / Dánsko, 2005)
RÉŽIA Nicolas Winding Refn KAMERA Morten Søborg SCENÁR Jens Dahl, N. W. R. / N. W. R. / N. W. R. HUDBA Povl Kristian, Peter Peter / P. P. / P. P. HRAJÚ Kim Bodnia, Mads Mikkelsen, Zlatko Buric, Laura Drasbæk, N. W. R. / M. M., Leif Sylvester, Anne Sørensen, Z. B. / Z. B., Marinela Dekic, Slavko Labovic, Ramadan Huseini MINUTÁŽ 105 min / 100 min. / 90 min.

HDNOTENIE ●●●● ½ / ●●●● ½ / ●●●● OBNOVENÁ PREMIÉRA 26. 1. 2023

— text: mak —
 foto: archív SFÚ —

Príbeh na druhej kolaji

V rubrike Z filmového archívu do digitálneho kina vám postupne predstavujeme kinematografické diela z Národného filmového archívu SFÚ, ktoré prešli procesom digitalizácie, sú dostupné vo formáte DCP (Digital Cinema Package), a teda ich možno premietat' aj v digitálnych kinách. Krátky film *Mesto na Dunaji* (1985) v réžii Rudolfa Urca je o meste, kde kúsok histórie či tajomstva skrývajú alebo odhaľujú každé panelákové dvere.

— Sedemminútová snímka, v ktorej sa kombinuje animácia s použitím fotografií, sa v slovenských kinách premietala ako predfilm sci-fi rozprávky s ekologickým posolstvom *Tretí šarkan* (1985) režiséra Petra Hledíka.

— V úvode *Mesta na Dunaji* vidí divák dominantnú panorámu Bratislavy 80. rokov bez Mosta SNP, iba s Hradom a Dómom svätého Martina. Pozitívy sa striedajú s negatívami a po titulkovej sekvencii sa pred objektívom rýchlo mihajú stránky cestovného poriadku. Prichádza animovaný vlak, polocelky a polodetaily kreslených postáv striedajú zábery s prostredím hlavnej stanice zachyteným objektívom fotoaparátu. Nasleduje dopravný ruch veľkomesta v prelínaní kreslených a fotografických záberov a kreslené historické miľníky hlavného mesta, prerušované chvíľkami turistickej reality, aby opäť pokračovali a v skratke zhrnuli neľútostné boje aj slávne korunovácie, fotogéniu Hradu a Dunaja počas západu Slnka aj jeho ničivý požiar. Po historickom exkurze je čas na kolekciu modernej architektúry druhej polovice 20. storočia. A Bratislava je tu aj mestom krásnych herečiek.

— Pod námet a scenár *Mesta na Dunaji* sa podpísali Rudolf Urc a Ivan Popovič, dramaturgom bol Jozef Kolber, kameru mal na starosti Milan Peťovský, strih Kristián Bezák. Tvorcovia použili hudbu Mariána Vargu. V snímke pracujú s výtvarnými návrhmi Valérie Takáčovej a s fotografiami Olgy Bleyovej. Valéria Takáčová spolu s Ladislavom Csurmom mali na starosti aj animáciu. Ako v knihe *Slovenský animovaný film* pripomína Rudolf Urc, Valéria Takáčová neskôr prešla od rozsiahlej animačnej tvorby na celom rade kreslených filmov k autorskej téme

v snímke *Z rozprávky do rozprávky* (1990) – tvorilo ju niekoľko blackoutov, v ktorých parodovala známe rozprávkové motívy.

— *Z Mesta na Dunaji* sa dá vytušiť príbeh stretnutia ženy a muža, ktorý za ňou príde do Bratislavy, no samotná udalosť je v snímke kombinujúcej techniky dokumentárneho a animovaného filmu, skôr v úzadí. „V prípade *Mesta na Dunaji*, primárna je vizuálne zaujímavá prezentácia mesta Bratislavy, vzťah kresby, ktorá stavbu predchádza a jej realizácie v priestore, kde sa stáva životným priestorom obyvateľov mesta,“ píše filmová teoretička Eva Šošková v rozsiahlej štúdii venovanej Urcovi ako aktívnemu filmárovi i osobnosti filmovej reflexie v zborníku *Rudolf Urc – tvorca a interpret histórie*. Podľa Šoškovej je snímka autorsky najvýraznejším Urcovým projektom a vďaka použitým technikám predstavuje priesečník jeho dokumentárnej a animovanej tvorby. Určujúcou je v tomto prípade podľa nej kategorická filmová forma, typická pre dokumenty, a hlavnou zobrazenou kategóriou je mesto Bratislava. Formy sa však striedajú a v snímke je načrtnutá už spomínaná línia stretnutia muža so ženou. „Výsostné postavenie konca filmu získala stretávajúca sa dvojica muža a ženy, čím sa prevažne kategorický film končí naratívny aspektom – happy-edom,“ píše Šošková. „Spomenuté príklady však nie sú len ozvláštnením kategorickej formy, ale majú aj iné funkcie – skúmajú hranice foriem spojené s našimi očakávaniami, hranice filmových druhov a realizmu. A to bolo svojho času v slovenskej animácii výnimočné, nakoľko až do dnešného dňa sa slovenský animovaný film veľmi ťažko vzdáva postáv a príbehu, ktorý je nosný.“ ◀

moje obľúbené slovenské filmy

Ivana Rumanová
 [kultúrna antropologička]

S kategóriou „obľúbených filmov“, „obľúbených albumov“, „obľúbených kníh“ atď. mám asi problém. Pripomína mi obežníky, ktoré kolovali po triede niekedy na druhom stupni základnej školy a v ktorých sa odpovede lepili pod obrázky vystrihnuté z Brava a Evy. Skúsím z toho teda vyklučkovať tak, že uvediem iba filmy, ktoré vo mne zarezovali a spomeniem si na ne bez googlenia a iného „podvádzania“. Z nedávnej tvorby je to surovo-poetický dokument Viery Čákanyovej *FREM*, ktorý prepája vizuálne podmanivé obrazy Antarktídy podliehajúcej klimatickým zmenám s materiálnosťou analógového filmu ako média, ktoré je krehké vo vzťahu k podmienkam prostredia. *Hotel Úsvit* Márie Rumanovej, takisto dokument, tentoraz z Čiernej nad Tisou, ktorý je observačný a kritický zároveň. Citlivý, vtipný, občas krutý a rámcovaný do vizuálne presných kompozícií. Investigatívne dokumenty Zuzany Piussi. Sledujem aj tvorbu Márie Pinčíkovej, veľmi ma baví vizuálnosť, s ktorou pracuje, má pre mňa presahy do estetiky súčasného umenia. A po tvorbe súčasných dokumentaristiek nasleduje dlhá medzera až po klasiky novej vlny typu *Slávnosť v botanickej záhrade*, *Vtáčkovia*, *siroty a blázni*, ktoré mám už asi natrvalo prepojené s tvorbou Aramisovej. ◀

zásadné filmy

Gregor Valentovič [režisér]

— Moje „zásadné filmy“ sa môžu s historicky zásadnými podľa kritikov a režisérov minúť. Napokon, z môjho zoznamu sa v novom rebríčku Sight and Sound nachádzajú len tri.

— K láske k filmom ma priviedla adaptácia *Harryho Pottera – Väzňa z Azkabanu*. Filmový jazyk Alfonsa Cuaróna sa mi zdal akýsi farebnejší, šťavnejší ako jazyk iných režisérov série. Až neskôr som sa dostal k jeho *Mexickej jazde* či *Potomkom ľudí*. Sledujem ho dodnes. Pokiaľ by som sa chcel učiť od nejakého režiséra v praxi, nosiť mu kávu a ticho šúčať nohami za jeho monitorom, bol by to Cuarón – nielen pre jeho imagináciu, ale aj láskavosť k postavám.

— Filmom, v ktorom sa snúbi niekoľko umení, je pre mňa *Piano Jane Champion*. Film, hudba, maľba, príroda; príbeh s nesmiernym emocionálnym dosahom som videl zhruba v čase, keď som sa rozhodol, čo ísť študovať. Práve hudba bola druhou možnosťou a *Champion* mi umožnila vidieť, ako s hudbou pracovať vo filme. Oslovila ma aj Kieślowského tvorba, najmä trilógia *Tri farby* či *Dvojaký život Veroniky*. K scéne, kde sa Veroniky letmo zazrú počas protestov, sa vraciam pravidelne. Francúzska kinematografia ku mne vstúpila v dielach Truffauta, najmä filmom *Nikto ma nemá rád*, či neskôr s Éricom Rohmerom a jeho vycibrenými dialógovými scénami tisíckrát prevrátených „vzťahoviek“ nikdy nie úplne spokojných hrdiniek a hrdinov, napríklad v *Zelenom lúči*. Hitchcockovo *Vertigo*, dokonale vystavaný príbeh o Scottieho psychopatickej túžbe a idealizácii dvojitej hrdinky, je dnes už asi dost problematické, ale mysteriózne snové sekvencie s hudbou Bernarda Herrmanna sú vrcholom filmového remesla. Aj *Raj: Vieru* Ulricha Seidla som videl opakovane s otcom na obrazovkách *Dvojky*. Seidl bol dlho mojim vzorom v štiplavej kritike malosti svojho národa, no v jeho tvorbe mi – až na pár výnimiek – chýbala istá láskavosť. Tá na mňa dýchla vo filmoch *Mie Hansen-Løve*. V roku 2017 som v Kine Inak A4 videl film *Zbohom, prvá láska*. To, ako na mňa zapôsobil, som si neuvedomil ani tak počas premietania, ako v nasledujúcich týždňoch. Schopnosť režisérky podať naoak banálne momenty paradoxne v zlomových okamihoch života úžasne silných hrdiniek a hrdinov ma ako tvorcu inšpiruje dodnes. Devízu autenticity, založenú skôr na siahodlhých dialógoch pripomínajúcich improvizáciu (viem, že nie je!), obdivujem v tvorbe Richarda Linklatera. Úzka spolupráca s hercami na trilógii *Pred úsvitom*, *Pred súmrakom* a *Pred polnocou* mu pomohla priniesť do obrazu pocit ľahkosti a nenútenosti, i keď často v existenciálnych otázkach, ktoré musia postavy riešiť. Zarezoval vo mne aj *Šťastný Lazzaro* režisérky Alice Rohrwacher. Či už je Lazzaro stelesnením Boha, alebo čistého dobra, isté je, že filmový jazyk režisérky vyvoláva vo mne potrebu nielen pozerat' a tvoriť filmy, ale aj lepšie žiť. ◀

9

Príbeh sveta stvoreného na zánik

V tejto rubrike sa postupne vraciame k filmom, ktoré sa umiestnili v našej ankete **Film.sk** – slovenský film storočia, a pripomíname ich kompletnú dvadsiatku od posledného miesta po prvé.

Film *Vtáčkovia, sirotky a bláznovia* (1969) Juraja Jakubiska sa umiestnil na 9. priečke.

Keď v roku 1967 Juraj Jakubisko debutoval hraným filmom *Kristove roky*, nikto nepredpokladal, že za tri roky nakrúti ďalšie tri hrané filmy, hoci jeden z nich bude môcť dokončiť až o dvadsať rokov neskôr. V tejto zlatej ére Jakubisko nakrútil aj film *Vtáčkovia, sirotky a bláznovia*, ktorý je prvou časťou „trilógie osudu a šťastia“. Autormi námetu a scenára sú Juraj Jakubisko a Karol Sidon, za kamerou stál Igor Luther a hudbu k filmu skomponoval Zdeněk Liška. Po okupácii v roku 1968 najprv emigruje Luther, krátko po podpise Charty 77 ho nasleduje Sidon a Jakubisko takmer desať rokov nedostane od normalizačnej vrchnosti povolenie nakrútiť hraný film.

Zákaz nakrúcať hrané filmy mali na svedomí Jakubiskove filmy z jeho zlatej éry, nesporne sa však o zákaz vrchovitou mierou zaslúžili *Vtáčkovia, sirotky a bláznovia*. Prečo práve tento film vadil normalizátorom natoľko, že ho bezmála dvadsať rokov nechali ležať v trezore? Dôvodov je určite veľa, na začiatok by však stačilo povedať, že okrem neskorších emigrantov sa na jeho vzniku podieľal aj francúzsky koproducent z nepriateľského Západu. Navyše popri domácich hercoch Magde Vášáryovej a Jiřím Sýkorovi jednu z troch hlavných postáv hrá francúzsky herec Philippe Avron.

Príbeh filmu sa z veľkej časti odohráva v bratislavskej Vydrici, ktorá musela byť zbúraná, aby na jej mieste mohla byť vybudovaná cesta na nový most s kaviarňou vo veži. V týchto de facto už ruinách sa odohráva tragický príbeh troch mladých ľudí, vojnových sirôt Andreja, Yoricka a Marty. Je to voľný príbeh, jednotlivé udalosti do celku nespája prísna kauzálna logika, ale udalosti sa asociatívne reťazia v duchu poetiky surrealizmu a psychedélie hippie hnutia. Tri postavy príbehu jednoznačne preferujú hru pred prácou, odmietajú falošnú meštiacku morálku pretvárania a správajú sa spontánne. Nekonajú na základe racionálne premyslených plánov, reagujú na náhodné podnety a ich konanie je preto nepredvídateľné. Sloboda stojí na vrchole ich hodnotového rebríčka a namiesto manželskej vernosti dávajú prednosť voľným milostným vzťahom.

Svet Andreja, Yoricka a Marty je svetom hravej anarchie. Nie je to svet bez pravidiel, aj tento svet má pravidlá, tie sú však inej povahy než pravidlá vonkajšieho sveta, v ktorom vládne utilitárny kalkul. Pravidlá tohto anarchického sveta hry sa rodia a zároveň aj menia v procese hrania. Navyše tieto pravidlá sa rovnako dodržiavajú, ako porušujú. Kto sa na tento svet pozerá zvonka, svet troch sirôt sa mu môže zdať nelogický a nezrozumiteľný, dokonca až bláznivý. Nesporne sa to tak javiť môže, pretože anarchický svet hry je súci iba pre slobodných ľudí, ktorí svoj život žijú ako hru neobmedzovanú rôznymi predsudkami.

Na začiatku príbehu dochádza k citovému zblíženiu Marty a Yoricka, ktoré prerastie do lúboštného pomeru. Andrej je viac než pasívny pozorovateľ ich vzťahu, keďže však život berie ako hru, nevadí mu to. Všetci traja si užívajú slasti bláznovstva. Minulosť ich neobmedzuje,

budúcnosťou sa nezaoberajú a zdá sa, že ich svet je dostatočne imúnny voči zásahom zvonku. Lenže to je ilúzia, ktorá sa im stane osudnou. Moc deštruktívnych zásahov zvonka sa naplno prejaví vtedy, keď Yoricka odsúdia a musí si odpykať trest vo väzení. Po príchode z väzenia zistí, že medzičasom sa Marta viac zblížila s Andrejom, a hoci si to nechce priznať, väzenie ho zmenilo. Zrazu mu chýba pevná pôda pod nohami, nedokáže sa deliť s iným mužom o Martu, nevie uniesť prebytok slobody a v afekte zabije tehotnú Martu. Tragédia je dokonaná až vtedy, keď Yorick spácha samovraždu. Je to zvláštna samovražda. Yorick si na moste priviaže na telo sochu Štefánika, poleje sa horľavou látkou, zapáli sa a padá cez zábradlie do ľadového Dunaja. Spolu s Yorickom vo vodách Dunaja akoby mizne aj oživená legenda o Štefánikovi, sebaupálenie mnohí dekodujú ako alúziu na neskorší tragický čin Jana Palacha.

Odišli tri sirotky, zanikla Vydrica, opäť bola umlčaná legenda o Štefánikovi a vlastne zanikol jeden svet, ktorý chcel navzdory nepriazni doby a osudu fungovať podľa svojich pravidiel. Tento svet nakrátko dal svojim tvorcom príležitosť intenzívne prežiť slasti slobody, za ktoré zaplatili vysokú cenu, napriek jej neúmerne vysokej cene to však stálo za to. Navyše tým, že tento film nakrútili, navždy zachovali pre ďalšie generácie správu o svete, ktorý bol fascinujúci, a predsa bol od začiatku odsúdený na zánik. Našťastie po ňom zostal filmový príbeh, vďaka ktorému o ňom budú vedieť aj nasledujúce generácie. ◀

— text: Barбора Gvozdjáková / filmová publicistka
— foto: archív SFÚ/Milan Kordoš
— Stratená dolina (1976) —

MILOŠ PIETOR

Slovenský režisér Miloš Pietor starší by vo februári tohto roku oslávil deväťdesiat rokov. Tvorca desiatok televíznych a divadelných adaptácií zomrel predčasne v marci 1991. Zanechal po sebe obsiahlu a vysoko hodnotenú tvorbu.

Miloš Pietor sa narodil 3. februára 1933 v Bratislave. Jeho sesternicou bola známa herečka Naďa Hejná. Milošov otec Ivan bol ministrom vnútorného obchodu a dopravy v Benešovej vláde. Pietor v 50. rokoch najskôr študoval herectvo na dramatickom oddelení Štátneho konzervatória v Bratislave, po piatich rokoch pokračoval štúdiom divadelnej réžie na bratislavskej Vysokéj škole múzických umení.

Počas posledného ročníka vysokoškolského štúdia začal pôsobiť ako režisér v prešovskom Divadle Jonáša Záborského, kde sa stretol so svojou budúcou manželkou Alžbetou Barthovou. Po ukončení školy sa stal členom bratislavského Vojenského umeleckého súboru. V šesťdesiatych a sedemdesiatych rokoch minulého storočia pôsobil v Divadle Jozefa Gregora Tajovského vo Zvolene a v martinskom Divadle SNP, kde bol aj umeleckým šéfom. V roku 1978 sa presunul na Novú scénu do Bratislavy a neskôr do Slovenského národného divadla, kde bol až do roku 1990 riaditeľom činohry. V rovnakom čase začal pôsobiť na VŠMU ako pedagóg. Stal sa aj riaditeľom SND, za ktorého ho v roku 1990 zvolili jednomyseľne.

Miloš Pietor rád uvádzal na scéne pôvodnú domácu tvorbu, nevyhýbal sa ani klasike. Neprinášal však jej otrocké, doslovné prepisy, na texty nazeral novými očami. Svojím novátorským prístupom vrátil divadelným hrám Jozefa Gregora Tajovského *Statky-zmätky* a *Nový život* ich pôvodný sociálny a morálny rozmer. Dobová kritika tvrdila, že slovenské divadlo „vylizol z dobových kostýmov“ a oživil ho. Do dejín slovenského divadelníctva sa zapísal aj dodnes uznávanými inscenáciami hier Williama Shakespeara či Antona Pavloviča Čechova (*Čajka*, *Ujo Váša*, *Tri sestry*...).

„Ak sa Pietor v polovici šesťdesiatych rokov dostával do centra divadelníckej pozornosti, nebolo to len preto, že bol precíznym režisérom jednej tóniny, jednej poetiky, ale širšieho registra, záujmov a schopností, s vysokou profesionalitou remesla. Okrem už spomínaných predností treba osobite pripomenúť jeho prácu s hercom, v ktorom vedel odkliať nové tóniny i polohy, zdisciplinovať ho, podriadiť svojmu režiséorskému zámeru,

ale ponechať mu režijnou koncepciou dost priestoru na vlastnú tvorbu,“ vystihuje Pietorov rukopis a talent teatrológ Vladimír Štefko.

Paralelne s divadelnou kariérou rozvíjal Miloš Pietor i televíziu. V roku 1970 zrežiroval do podoby televízneho krátkometrážneho filmu adaptáciu hry A. P. Čechova *Jubileum*, v druhej polovici sedemdesiatych rokov zas nakrútil trojicu snímok s biblickou tematikou (*Ako to bolo naozaj: Múdry Šalamún*, *Ako to bolo s Helenou*, *Adam a Eva*). V osemdesiatych rokoch sa venoval viac-menej už len dlhometrážnej tvorbe.

Okrem réžie si Miloš Pietor strihol niekoľko vedľajších rolí v dnes už kultových dielach, ako napríklad *Nevesta hôľ* (1971), *Pacho, hybský zbojník* (1975), *Sváko Ragan* (1976), *Plavčík a Vratko* (1981) či *Lekár umierajúceho času* (1983). Objavil sa aj v snímke *Stratená dolina* (1976) a mihol sa i v televíznom seriáli *Alžbetin dvor* (1986). Menšia rola sa mu ušla v dráme *Chodník cez Dunaj* (1989) s Romanom Luknárom a Adym Hajduom v hlavných úlohách. Poslednú hereckú príležitosť mal v televíznej komédii *Čerti nespia* (1991).

Miloš Pietor naštudoval pre televíziu množstvo dramatických textov domácich aj zahraničných tvorcov. Za *Sonátnu pre páva* (1979) získal v roku 1981 na televíznom festivale v Plovdive v Bulharsku ocenenie Zlatá truhlica. Oceňovaný bol aj doma režimom, v roku 1986 sa stal laureátom Štátnej ceny Klementa Gottwalda, ako aj zaslúžilým umelcom. Medzi Pietorove najznámejšie inscenácie patria *Netrpezlivosť srdca* (1974), *Dvanásť rozhnevaných mužov* (1979) či *Posledná zastávka* (1986). Svoje posledné dielo *Narodeniny v hoteli* zrežiroval pre televízne obrazovky v roku 1990.

Miloš Pietor starší opustil divadelný a filmový svet predčasne, vo veku 58 rokov na následky nešťastného pádu vo svojom dome. Bol známy ako veľmi cieľavedomý a noblesný umelec s vyhraneným názorom na tvorbu a divadelné umenie. Autor nekrológu, ktorý vyšiel vo *Večerníku*, slovami Williama Shakespeara pripomenul, že život Miloša Pietora „bol ušľachtilý a živly v ňom boli usporiadané tak, že príroda mohla vstať a povedať celému svetu: To bol muž!“

— text: Jena Opoldusová / publicistka
— foto: archív SFÚ/Václav Polák
— Sedím na konári a je mi dobre (1989) —

LACO KRAUS

„Netušil som, aká ťažká robota to bude,“ hovorí Laco Kraus o práci na svojej knihe *Keď šťastie stretneš v pasáži*. „A ani som nevedel, koľko spomienok mám v hlave uložených. Všetky sa postupne objavovali a prekvitali,“ pokračuje renomovaný televízny a filmový kameraman, ktorý 10. februára oslávi osemdesiatku.

„Bola to predovšetkým veľká zodpovednosť k vlastnému životu a k vlastnej interpretácii svojho životného príbehu,“ dovodí. Prečo sa vôbec podujal na dobrodružstvo podeliť sa o to, čo vytvoril a zažil, s čitateľmi? „Partii kamarátov som vždy rozprával, akých zaujímavých ľudí som stretol. Oni, že musíš o tom napísať knihu!“ Museli ho však vraj dlho presvedčať. Kniha, na ktorej spolupracoval s Táňou Kusou, vznikala dva a pol roka. Už ju čaká len finalizácia vo vydavateľstve Slovart.

Posledná kapitola má názov ... *tvorím ďalej*. Sľubuje aj projekt s názvom *Viera, Boh, hriech – ako ďaleko je zločin*. „Čítal som veľa vecí, ktoré sa dotýkali evolúcie ľudstva, etických ľudských vzťahov v spoločnosti, ktorá má rezervy v hodnotách a rešpektovaní kultúry, histórie a osobností, a z toho veľmi náročný projekt vznikol.“ Mala by to byť niekoľkodielna dokumentárna esej, ktorá by zvolené témy reflektovala v rovine filozofickej, etickej, spoločenskej, politickej i kultúrnej.

Mágii pohyblivých obrázkov podľahol Laco Kraus už ako chalan z bratislavskej Dunajskej ulice. Do neďalekého kina Liga sa s Julom Satinským dokázali prepašovať aj na filmy mládeži neprístupné. Po ročnej kariére tanečníka v SĽUK-u a práci v laboratóriách na Kolibe nastúpil do Československej televízie. Zakrátko ho prijali na pražskú FAMU. „Bola to tvorivá explózia osobností umenia,“ spomína na roky pražských štúdií, ktoré považuje za zlomové obdobie svojho života. Po absolutoriu sa vrátil do Československej televízie v Bratislave, v ktorej pôsobil štyridsaťdva rokov. Za ten čas nakrútil množstvo televíznych filmov, inscenácií, seriálov aj rôznych televíznych programov, napríklad filmy *Román o base* (1968), *Ako sa Vinco zatal* (1977), *Najatý klaun* (1980), *Ženské oddelenie* (1991) či *Prekliaty služobník lásky* (2000), seriály *Straty a nálezy* (1974), *Útek zo zlatej krajiny* (1977), ale aj *Bambul'kine dobrodružstvá* (1982).

Očarený novými vlnami, ktoré sa v šesťdesiatych rokoch prevalili viacerými európskymi kinematografiami vrátane československej, preniesol do televíznej tvorby chuť experimentovať. Štúdiové inscenácie oživoval dokrútkami v exteriéroch, záľubu v ručnej kamere dokázal

využiť aj v štúdiu – po prvýkrát v televíznom filme *Strecha úniku* (1971). „Na tú dobu to bola revolučná poetika,“ spomína. „Odkáživa som emotívny. Teoretické, technické a technologické vedomosti sú v kontexte poznania a profesionálnej dokonalosti kameramana mimoriadne dôležité a nenahraditeľné, ale príbeh, emócie, atmosféra filmu sú pre mňa najpodstatnejšie,“ dodáva Laco Kraus.

Ručnou kamerou nakrúcal z väčšej časti aj Jakubiskov poetický film *Sedím na konári a je mi dobre* (1989). Ako kameraman sa podpísal aj pod filmy *Južná pošta* (1987), *Šípková Ruženka* (1990), *Let asfaltového holuba* (1990), *Dážd'padá na naše duše* (2002) a *Muzika* (2007). Koncom apríla minulého roku mala v kinách premiéru dráma *Kryštof*, v ktorej mal na starosti obrazový dizajn a supervíziu. „Som jeden z najstarších, ktorí robia grading, teda farebnú úpravu filmového obrazu. Nie je to len konštrukcia úpravy jednotlivých záberov, pre mňa je to určitá obrazová výpoveď. Vytváram vyššiu kvalitu obrazovej dramaturgie, ako bola pôvodne nakrútená, a to aj pri svojich filmoch, ktoré som zároveň gradoval.“

V jedenásťdielnej sérii televíznych dokumentov *Zrod divadla*, ktoré RTVS odvysielala koncom minulého roka, zachytil, ako v slovenských divadlách vznikajú predstavenia rôznych žánrov: od činohry cez operu, muzikál a balet až po bábkové divadlo. „Po štyroch rokoch sme projekt s Petrom Kováčom dokončili a som naň veľmi pyšný. Ostane v televíznom archíve ako doklad, že aj v iných mestách, nielen v Bratislave, sa rešpektuje kultúra a realizátori predstavení sú osobnosti divadelného sveta.“ Rád by zrealizoval minisériu o kaviarňach na Slovensku, na ktorej pracuje už dlhšie. „Nová verzia je postavená na rozprávaní o histórii, etnikách, náboženstvách a, samozrejme, aj o bohéme, literatúre a hudbe. Zrazu to nebude len o kaviarni Štefánka, ale aj o Starom Meste, jeho histórii, zvykoch a hudbe.“ Rozpracovaný má aj ďalší projekt. „Oslovili ma potomkovia Jozefa Gregora Tajovského, že by chceli natočiť dokument o jeho najmladšom bratovi. Ako osemdesiatročný išiel bojovať na front, v bitke na Piave mu odtrhlo ruku. Domov do Tajova sa vrátil s pahýlom, ale napriek tomu sa z neho stal umelecký rezbár.“

Tomáš Galierik Filmové miesta. 2. diel

(Dajama, Bratislava, 2022, 160 s.)

Popularizačná kniha Tomáša Galierika *Filmové miesta. 2. diel* nadväzuje na rovnomennú publikáciu z roku 2021. Predstavuje Slovensko ako krajinu plnú filmových lokácií a spomína množstvo slovenských či zahraničných filmov, ktoré sa na jednotlivých miestach nakrúcali. Tento filmový zemepis postupuje netradične od východu na západ – od Košíc až po Skalicu – a okrem konkrétnych miest a filmov predstavuje aj viaceré filmové profesie, ktoré s výberom lokácií súvisia. Popri funkcii lokačného manažéra sa venuje aj filmovým architektom a scénografom, Viliamovi Jánovi Gruskovi či Tomášovi Berkovi. Čitateľov možno zaskočí, že v nej chýbajú niektoré dôležité miesta, ako Bratislava či Banská Štiavnica, tie sú však spracované už v prvom diele, ktorý mapoval slovenské filmové lokácie od západu na východ. Kniha je určená širokej verejnosti a je vyskladaná predovšetkým z atraktívnych zaujímavostí. Na jej vizuálnej stránke spolupracoval Slovenský filmový ústav, ktorý autorovi poskytol fotografie zo slovenských filmov.

— mf —

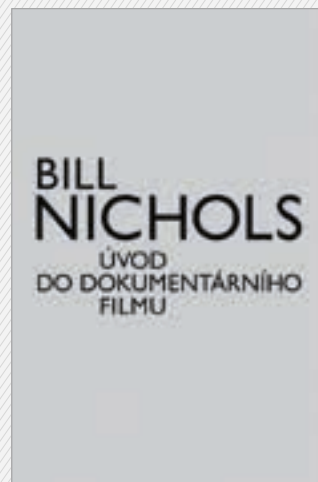

Lucie Králová Rozumět televizi

(NAMU, Praha, 2021, 295 s.)

Na jeseň minulého roka, napriek vročeniu, vyšla v NAMU kniha *Rozumět televizi*, v ktorej česká dokumentaristka, scenáristka, producentka a pedagogička FAMU Lucie Králová skúma dokumentárny film v produkčnej kultúre Českej televízie. Výsledkom dlhodobého etnografického výskumu inštitucionálnych a mocenských mechanizmov je kombinácia teoretických častí, venovaných metodológii, inštitucionálnej analýze či žánru dokumentárneho filmu v rámci televíznej produkcie, s autorkinými denníkovými záznamami a rozhovormi. Predovšetkým zápisky z „terénneho denníka“, ako ho Králová nazýva, ilustrujú prostredie skostnatenej (kultúrnej) inštitúcie. „Od začiatku môjho kontaktu so svetom televízie ma udivoval spôsob argumentácie televíznych pracovníkov („takto sa to v ČT robí/nerobí“) aj samozrejmosť, s akou sa tento slovník bežne používal. Bola som pre televíziu ‚famák‘, ktorý veci zbytočne zdržuje, komplikuje a ‚robí problémy‘,“ píše Králová v úvodnej kapitole *Aby obrazovka nesčernela*, pomenovanej podľa výroku dramaturga ČT po jeho konštatovaní „Vy ste asi ešte nepochopili, o čo v televízii ide?“ Králová tak z priznanej a reflektovanej pozície „insiderky“ odhaľuje myslenie dramaturgov a ľudí rozhodujúcich o obsahu vysielania ČT, a teda aj ideové smerovanie celej inštitúcie.

— bar —

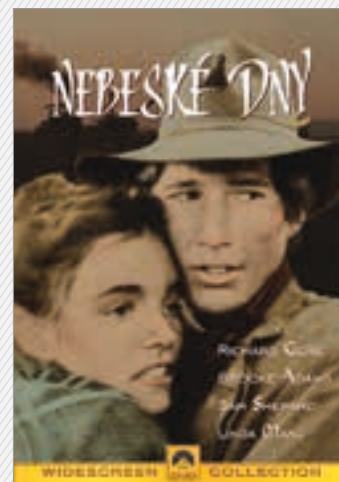

Bill Nichols Úvod do dokumentárního filmu

(NAMU, Praha, 2022, 320 s.)

Vo vydavateľstve pražskej Akadémie múzických umení vyšlo druhé vydanie knihy Billa Nicholisa *Úvod do dokumentárního filmu*, ktorá je kľúčovým textom o dejinách a teórii, ale aj o rétorike, poetike a estetike dokumentárneho filmu. V českom preklade vyšla prvýkrát v roku 2010, no rýchlo sa rozobrala. Kniha je napísaná prístupným a zrozumiteľným jazykom a je určená predovšetkým študentom dokumentárneho filmu a filmových štúdií. Skladá sa z deviatich kapitol, ktoré majú podobu odpovedí na základné otázky týkajúce sa ontológie, etiky, rétoriky a poetiky, ale aj žánrov a foriem dokumentárnych filmov. Nichols ponúka nielen definíciu dokumentárneho filmu, ale rozoberá aj to, akým spôsobom získava hlas. Historický pohľad na dokumentárne filmy navyše predostiera netradične, prostredníctvom kategórií – modov a modelov dokumentárnej produkcie. Načrtáva, z akých žánrov, typických pre iné umenia či žurnalistiku, jednotlivé typy dokumentárnych filmov vychádzajú, a pri charakteristike ich hlasu rozlišuje šesť základných modov – výkladový, poetický, observačný, participatívny, reflexívny a performatívny. Záverečnú kapitolu venuje kritickému a analytickému písaniu o dokumentárnom filme.

— mf —

Nebeské dni

(Magic Box)

Terrence Malick zaujal už svojím prvým filmom *Zapadákov* ako tvorca s pozoruhodným talentom. Ten potvrdil aj nasledujúcou snímkou, v ktorej predkladá divákovi komorný príbeh zvláštneho lúboštného trojuholníka najmä prostredníctvom lyrizovaných poetických mizanscén. Dej je situovaný do Ameriky začiatkom 20. storočia. Dokumentuje osudy nesúrodého tria bezprizorných mladých ľudí, súrodencov Billa a Lindy a Billovej priateľky Abby, ktorí putujú po krajine za neistým cieľom i obživou. Bill sa stáva námezdným sezónnym robotníkom u bohatého farmára a pobyt na farme spúšťa sled neodvratných udalostí, ktoré navždy zmenia životy tejto zvláštnej trojice. Malick sa vyhol „zbytočným“ dialógom a celé rozprávanie ponecháva na vnútorné monológy Billovej sestry a pôsobivé obrazy kameramana Nestora Almendrosa, ocenené Oscarom. Za svoj druhý film získal Malick cenu za réžiu na festivale v Cannes. Výnimočné filmové dielo zaodel distribútor do konfekčnej reedície DVD z roku 2001, ktorá, žiaľ, poskytuje skutočný umelecký zážitok z filmu len parciálne. Ako bonus sa na disku nachádza iba pôvodný trailer pre kiná. Film má české titulky.

— Jaroslav Procházka —

čo robia

Michaela Kaliská

[producentka]

Posledný rok sa venujem najmä pripravám nášho celovečerného debutu *Milovník, nie bojovník* v réžii Martiny Buchelovej, ktorý vzniká v našej produkčnej spoločnosti NINJA FILM. Momentálne sa preklápanie do fázy intenzívnej predprodukcie. Paralelne pripravujeme s Martinou jej ďalší film – dobovú drámu inšpirovanú dielami Timravy. Vo fáze vývoja máme dva ďalšie projekty: dokumentárny film *Všade dobre* o mladých ľuďoch z Rimavskej Soboty a krátky film *Možno to nie je úplne naozaj* režisérky Štefanie Lovasovej. Zároveň sa mimo filmu venujem produkcii na hudobných festivaloch.

Gabriela Gažová

[režisérka a scenáristka]

Aktuálne pracujem na scenári svojho debutového hraného filmu *whatever, lol!* Tak ako môj krátky film *M* aj *whatever, lol!* je plný dievčenského a queer dospievania, hnevu, nadšenia, krvi, revolty a panku. Jednoducho coming-of-(r)age film. Tento rok som s ním absolvovala ročný scenáristický vývojový program MFI Script2Film (Mediterranean Film Institute) a začala som spolupracovať s producentkou Katarínou Krnáčovou (Silverart). Okrem toho sa smejem a rozčuľujem v novom krátkom experimentálnom filme *Women Have No Stamina*, ktorý zhŕňa, aké to je, viesť debaty v našom mužskom svete.

Roman Pivovarník

[junior producent a ekokonzultant]

V čase písania týchto riadkov sa nachádzam v bode, v ktorom isté veci ukončujem a iné začínam. V prvom prípade je to predovšetkým koordinácia postprodukcie krátko filmového *Oči plné piesku* režiséra Juraja Janiša a producentská výpomoc s projektom *Geamäna*. Tie postupne nahrádza príprava a následné nakrúcanie britskej minisérie, na ktorej pracujem v pozícii filmového ekokonzultanta. A potom sa uvidí. Ale s veľkou pravdepodobnosťou si doprajem pracovný oddych, možno v podobe zdolania Cesty hrdinov SNP.

Novým riaditeľom Audiovizuálneho fondu je producent Peter Badač

Producent Peter Badač, ktorý sa v lete uchádzal aj o post šéfa verejnoprávneho Rozhlasu a televízie Slovenska, sa stal novým riaditeľom Audiovizuálneho fondu. Tridsaťšesťročný Badač absolvoval bratislavskú FTF VŠMU a doktorandské štúdium na pražskej FAMU. Dlhodobo pôsobí ako producent a na konte má viacero oceňovaných titulov. Z tých najaktuálnejších sú to napríklad animovaná **Tvojazem** režiséra Petra Budinského či minoritná koprodukcia **Moja afganská rodina** režisérky Michaely Pavlátovej. Jeho spoločnosť BFILM sa podpísala aj pod **Svetlonoc** Terezy Nvotovej, ktorej Badač produkoval aj hraný debut **Špina**. Verejné vypočutie kandidátov na post riaditeľa fondu sa konalo 18. januára v kinosále FTF VŠMU v Bratislave a bolo prístupné aj online prostredníctvom facebookovej stránky Audiovizuálneho fondu. O riaditeľovi rozhodovala rada fondu, ktorú tvoria Richard Kovalčík (do 26. 1.), Jelena Paštéková, Radoslav Remšík, Slavomíra Salajová, Barbora Struss, Vincent Štofanič, Marta Švecová, Zuzana Gindl Tatárová a Dušan Zbudila. Na verejnom vypočutí jej svoje koncepcie postupne predstavili výkonná riaditeľka Film Europe Slovakia Lucia Gertli, tvorca hudby, vedúci výroby a režisér Martin Hasák, Peter Badač a riaditeľ Fondu na podporu umenia Jozef Kovalčík. Funkčné obdobie riaditeľa AVF je päť rokov, Martin Šmatlák, ktorý fond viedol štrnásť rokov, z funkcie predčasne odstúpil, pretože sa uchádza o funkciu rektora Vysokej školy múzických umení.

— bar —

Svetlonoc má sedem nominácií na Českého leva, Obeť štyri, Pjoni dve

Aj na jubilejnom 30. ročníku udeľovania Českých levov sa o ceny bude uchádzať viacero slovenských tvorcov a koprodukčných snímok. V kategórii celovečerných hraných filmov je medzi troma

nominovanými za film **Arvéd** režiséra Vojtěcha Maška aj slovenský producent Ivan Ostrochovský. **Arvéd** má najviac, celkovo dvanásť nominácií. Slovenskou koprodukciou je aj **Il Boemo** Petra Václava s jedenástimi nomináciami. Slovenský producent Jakub Viktorín je spolunominovaný za **Obeť** a v kategórii najlepších filmov je nominovaná aj **Svetlonoc** Terezy Nvotovej. Kategória réžia kopíruje nominácie v kategórii najlepší film. **Svetlonoc** má celkovo sedem nominácií (herečka – Natália Germani, kamera, strih, zvuk, hudba – Jonatán Pjoni Pastirčák, Robin Coudert), **Obeť** štyri (herečka, scenár – Jakub Medvecký). Tri nominácie má seriál **Podezření** takisto v réžii Michala Blaška a produkcii Jakuba Viktorína. V kategórii dokumentov sú nominované aj **Let domov** (r. Tomáš Bojar) a **KaprKód** (r. Lucie Králová); celkovo majú dve, resp. tri nominácie. Pôvodom slovenský kameraman Dušan Husár má dve nominácie v kategórii kamera za filmy **Arvéd** a **Banger** (r. Adam Sedlák). Skladateľ a hudobník Jonatán Pjoni Pastirčák je okrem Svetlonoci nominovaný spolu s Ondřejom Mikulom aj za hudbu k **Arvédovi**, za scenografiu filmu je nominovaná Nina Feriancová. Za scenografiu seriálu **Deväťdesiatky** nominovali Henricha Borárosa a v kategórii televíznych seriálov aj režiséra Petra Bebjaka, ktorý za seriál zároveň získal neštandardnú cenu filmových divákov. Slovenského kostýmového výtvarníka Jána Kocmana nominovali za piatu časť série **Mária Terézia**. Krátky animovaný film **Zuza v záhradách**, koprodukovaný spoločnosťou Superfilm, sa uchádza o Českého leva v kategórii animovaných filmov. Zo slovenských koprodukčných titulov sú nominované aj **Grand Prix** Jana Prušinovského (4 nominácie), **Slovo** Beauty Parkanovej (2) a **Buko** Alice Nellis (1). Víťazov vyhlásia 4. marca.

— bar, mak —

Český lev na DAFilms

Česká filmová a televízna akadémia pripravuje v spolupráci so streamovacou platformou DAFilms tradičnú prehliadku nominovaných filmov aktuálneho ročníka

Českých levov. Vybrané filmy si bude možné pozrieť online na www.ceskylev.cz. Súčasťou online kolekcie budú aj rozhovory s tvorcami a programový špeciál zložený z víťazných filmov tridsaťročnej histórie Českých levov. Vybrané filmy budú dostupné aj na dafilms.sk.

— red —

Milý tati má nomináciu na Annie Awards

Krátky animovaný česko-slovenský film **Milý tati** režisérky Diany Cam Van Nguyen, koprodukovaný spoločnosťou nut-produkcia, je nominovaný na 50. ročníku Annie Awards. Ide o americké ocenenie animovaných filmov, ktoré udeľuje hollywoodska pobočka Medzinárodnej asociácie animovaného filmu ASIFA-Hollywood od roku 1972. Držitelia cien budú známi 25. februára.

— bar —

Českých kritikov zaujali Medvecký, Blaško aj Bebjak

Nominácie na Ceny českej filmovej kritiky vedie **Arvéd** Vojtěcha Maška (4), za ktorý je v kategórii film roka nominovaný aj producent Ivan Ostrochovský. V rovnakej kategórii nominovali aj **Banger** (3, r. Adam Sedlák) a **Il Boemo** (2) Petra Václava, na ktorom sa koprodukčne podieľalo aj Slovensko. Tri nominácie má **Obeť** Michala Blaška. Súťaží v kategóriách scenár (Jakub Medvecký) a herečka (Vita Smačeluk). Režisér Michal Blaško je za **Obeť** spolu s prácou na seriáli **Podezření** nominovaný na Cenu innogy pre objav roku. Seriál **Podezření** vyniesol Blaškovi a scenáristovi Štěpánovi Hulíkovi nomináciu aj v kategórii Mimo kina, kde je s **Deväťdesiatkami** nominovaný aj Peter Bebjak. Z troch dokumentov roka, ktoré vybrali českí kritici, sa Slovensko podieľalo na dvoch – na **Lete domov** (r. Tomáš Bojar) a **KaprKóde**. Oba sú spolu s historickou kostýmovou drámou **Il Boemo** nominované aj na audiovizuálny počín roka.

— bar —

zažili sme

Po MIDPOINT Series Launch držíme svoj projekt pevne v rukách

— text: Matej Sotník / producent a distribútor —

MIDPOINT Series Launch zažil v roku 2022 svoj 8. ročník. Workshop s medzinárodnou rezonanciou poskytol na troch týždňových offline a mnohých online stretnutiach deviatke európskych projektov neobyčajne silné zázemie na vývoj z literárnej i producentskej stránky. Zúčastnil som sa na ňom ako producent pripravovanej televíznej/online série scenáristu a režiséra Matúša Krajňáka *Other White*.

MIDPOINT Institute je organizácia s dlhodobým zameraním na vývoj hraných látok – celovečerných foriem, krátkych filmov a v poslednej už skoro dekáde aj vysokoprofilovej seriálovej tvorby. Pracuje s projektmi prevažne v ranom štádiu a kreatívne tímy tak majú v dialógu so špičkou medzinárodných lektorov*iek šancu urobiť kľúčové rozhodnutia. Pre každé z týchto odvetví ponúka MIDPOINT celú plejádu workshopových výziev, konkrétne seriálovej tvorbe sa venuje napríklad aj MIDPOINT Writer's Room. Zameriam sa na vlajkový Series Launch, ktorý sa od etablovania v roku 2015 vyprofiloval ako jeden z popredných projektov svojho druhu v Európe i vo svete. Seriálová krajina patrí k tým najdynamickejším odvetviám súčasnej audiovizie, vytvára nové výzvy a špecifické potreby na diváckej strane a rovnako na poli industry. Aj týmito výzvami sa zaoberá práve Series Launch.

Tri fázy workshopu komplexne reflektujú potreby rôznorodých projektov. V jednotlivých troch určených „laboratóriách“ sa vedľa seba ocitajú žánrovo i tematicky rozmanité tvary a okrem dialógu s oficiálnymi lektormi sa prirodzene odvíja dialóg medzi prihlásenými profesionálmi*kami. Je dôležité upriamiť pozornosť aj na networkingový rozmer workshopu, ktorý svojím programom praje vzniku nových spoluprác či koprodukcii. Už v súčasnosti, skoro bezprostredne po absolvovaní workshopu, viem s radosťou zhodnotiť, že začala vznikať ďalšia seriálová koprodukcija v našej spoločnosti guča.

Prvé kolo workshopu zasadením na pitoreskný český vidiek naladilo na intenzívne písanie a prepisovanie. Zameraním sa takmer výlučne na pomenovanie centrálnych tém a príbehové „motory“ slúžilo najmä scenáristickej príprave. Snahou našej skupiny pod vedením renomovaného maďarského scenáristu a producenta Gábora Kriglera bolo čo najviac „skicovať“ a na ďalší deň prinášať nové, čo najkonkrétnejšie riešenia.

Nadväzujúce júnové kolo sa konalo v Bratislave a cieľilo primárne na vytváranie producentských stratégií. Získali sme silnú bázu informácií, pozadí a dát, ktoré

zásadným spôsobom posilnili naše producentské know-how. Inými slovami, z druhého kola sme odchádzali s konkrétnymi scenármi možného financovania a s bližším pomenovaním hráčov relevantných pre náš projekt a ciest, ako sa k nim dostať. V tomto smere má každý projekt špecifické potreby. Naša séria je indie dramedy sitkom o generácii ambiciózných mladých Východoeurópanov*iek, ktorí*e sa snažia preraziť v postbrevitovom Londýne a boria sa so stereotypizáciou a s veľkou konkurenciou miestnych. Je preto zamýšľaný ako širšia koprodukcija krajín východnej Európy a Spojeného kráľovstva. Výzvou sú pre nás teda medzinárodní vysielatelia a streameri.

Finálne kolo vyvrcholilo v novembri pitchingom v rámci industry sekcie na estónskom festivale Tallinn Black Nights. Predchádzal tomu precízny tréning s vynikajúcou Agathe Berman. Na prezentáciách sa zúčastnili medzinárodní „decision makers“ a nasledovali plodné stretnutia, z ktorých viaceré dodnes pokračujú v online priestore.

Účastníkov workshopu vybrali z desiatok prihlásených projektov a ako tím sme veľmi vďační, že sme mali príležitosť byť súčasťou finálneho výberu. Dnes, po absolvovaní workshopu, máme pilotný diel, s ktorým sme spokojní, ako aj prezentačný balík pripravený pre market obsahujúci mini „bibliu“ a iné materiály. Získali sme množstvo kontaktov, presne sme pomenovali piliere našej série aj cesty, ako môže ďalej napredovať. V neposlednom rade bol Series Launch 2022 aj o láskavých stretnutiach blízkeho druhu. Moju účasť a účasť Matúša Krajňáka podporil formou štipendia Audiovizuálny fond.

◀

— text: Milan Černák —

Témou číslo jeden ostáva počasie

Filmové týždenníky ako žánr spravodajského filmu sú dnes vzácnosťou. Na Slovensku sa o ne vo svojich zbierkach stará Slovenský filmový ústav (SFÚ), ktorý ich v spolupráci so spravodajskou televíziou TA3 uvádza v jej programe. V mesačníku **Film.sk** ich čitateľom približuje Milan Černák, ktorý pôsobil ako dramaturg a režisér Spravodajského filmu.

— Zima pred šesťdesiatimi rokmi musela byť naozaj tuhá, keď žurnál ešte v polovici marca prináša správu o prerezávaní ľadu na hladine krpelianskej priehrady (TvF č. 11). O týždeň neskôr to boli hneď tri šoty: lietadlá hľadkovali nad Dunajom na maďarsko-slovenskej hranici (č. 12), kde sa tvorili nebezpečné ľadové bariéry, hroziace po pretrhnutí povodňami. Tie už boli skutočnosťou v Juhoslávii – mestá Skopje a Vardar boli pod vodou. Naši horolezci trénovali vo Vysokých Tatrách na expedíciu v Pamíre vo víchrici a v mraze –27 °C. (Čo vravia popierači klimatickej zmeny na počasie posledného tatranského Silvestra?)

— V poľskom Chorzówe využili študenti umeleckej školy nadbytok snehovej nádielky na tvorbu originálnych sôch – čo sa vtedy považovalo za nówum (č. 13). V holandskom Haarleme pribudla veterinárom nová práca: ošetriť množstvo vtákov zasiahnutých krutou zimou (č. 18).

— Ale zima nebola len v Európe. Reportáž z Japonska (č. 11) ukazuje štvormetrovú snehovú záľahu, ktorá mala za následok vyše dvesto mŕtvych!

— Nuž, nečudo, že príchod prvých jarných dní (koncom apríla!) si zaslúžil osobitnú snímku (č. 16) o „idylke“ na dunajskom nábreží v Bratislave so všetkým, čo k tomu patrilo, vrátane predaja snežienok.

— Kolekcia žurnálov prináša aj zaujímavé snímky zo športu.

— Slovan Bratislava (nabitý pamätihodnými menami, ako Schrojf, Popluhár, Urban, Cvetler, Moravčík) porazil Tottenham (s ešte slávnejšími esami) 2 : 0 (č. 11) – na plátne však neuvidíme (našťastie?) katastrofálnu sprchu v odvetu 0 : 6.

— Kameraman amerického námorníctva nakrútil ako veľkú atrakciu parashutistov pri voľnom páde (č. 15).

— V Bratislave otvorili prvú automatickú predajňu potravín Tempo – stačilo vhodiť mincu a vybrať si tovar. Snímka je v týždenníku č. 17, ktorý je atraktívny aj ukázkami z kongresu fakírov v Berlíne a reportážou zo svadby korunného princa zo Sikkimu. Je to síce druhý najmenší štátik Indie, ale pre mladú Američanku Hope Cookovú to bola životná príležitosť. V dokladoch si mohla napísať: kráľovná! (Miesto „činu“ nebolo treba uviesť.) ◀

FILMOVÉ TÝŽDENNÍKY NA TA3 – FEBRUÁR 2023

► Týždeň vo filme č. 11 – 12/1963 ► 4. 2. o 7.30 h a 5. 2. o 14.30 h

► Týždeň vo filme č. 13 – 14/1963 ► 11. 2. o 7.30 h a 12. 2. o 14.30 h

► Týždeň vo filme č. 15 – 16/1963 ► 18. 2. o 7.30 h a 19. 2. o 14.30 h

► Týždeň vo filme č. 17 – 18/1963 ► 25. 2. o 7.30 h a 26. 2. o 14.30 h

Creative Europe Desk Slovensko informuje

Ako každý rok v tomto čase aj teraz je priestor na bilancovanie. Rok 2022 bol sčasti ešte rokom pandémie, ale v druhej polovici sme už zaznamenali postupné uvoľňovanie a rušenie pandemických opatrení. Administrácia programu Kreatívna Európa sa definitívne presunula do online priestoru a stabilizovala sa i systém projektového manažmentu, v ktorom sa žiadosti podávajú, hodnotia a úspešné projekty v ňom uzatvárajú zmluvy a posielajú záverečné správy. Systém je v zásade dizajnovaný pre veľké spoločnosti, ktoré majú paralelne viacero projektov; pre malé a mikros spoločnosti, ktoré sú v kultúrnom sektore v drvivej väčšine, je stále veľmi komplikovaný. Kancelária Creative Europe Desk Slovensko pracovala po väčšinu roka 2022 v bežnom režime a odrazilo sa to aj na merateľných ukazovateľoch a na výsledkoch slovenských spoločností v rámci programu. Poskytli sme celkovo 170 konzultácií 117 spoločnostiam, aktualizovali sme webovú stránku www.cedslovakia.eu, stránka zaznamenala 19 443 návštev, vydávali sme tlačový i elektronický newsletter, zaznamenali sme celkovo 19 podujatí, ktoré sme organizovali alebo spoluorganizovali. Pre slovenské spoločnosti bol program Kreatívna Európa v roku 2022 mimoriadne úspešný. Získali podporu v celkovej výške 2 595 885,28 eura, čo je pre Slovensko najvyššia suma v histórii. Z toho v rámci podprogramu MEDIA získali slovenské spoločnosti podporu vo výške 1 830 472,38 eura a veľmi úspešné boli aj v podprograme Kultúra, 13 spoločností získalo v rámci výzvy Projekty európskej spolupráce podporu vo výške 765 412,90 eura.

— vs —

3x Elo Havetta na DAFilms.sk

Streamovací portál DAFilms.sk v spolupráci so Slovenským filmovým ústavom sprístupnil filmy slovenského režiséra,

scenáristu, kameramana a fotografa Ela Havettu **Slávnosť v botanickej záhrade** (1969) a **Lalie poľné** (1972). Súčasťou Havettovho profilu na DAFilms.sk je aj dokumentárny film **Slávnosť osamelej palmy** (2005), ktorý ako poctu Havettovi nakrútili režiséri Marko Škop a Juraj Johanides.

— bar —

Zlaté glóbusy pre Duchov Inisherinu aj Fabelmanovcov

Najviac, celkovo tri Zlaté glóbusy získala 10. januára írsky snímka **Duchovia Inisherinu** (v slovenských kinách od 2. 2.). Bodovala v kategóriách najlepší film – komédia/muzikál, najlepší herec v komédii alebo muzikáli (Colin Farrell) a najlepší scenár (Martin McDonagh). Akčná sci-fi komédia **Všetko, všade, naraz** získala dva Glóbusy (najlepšia herečka v komédii/muzikáli – Michelle Yeoh, najlepší herec vo vedľajšej úlohe – Ke Huy Quan). Takisto dve ceny získali **Fabelmanovci** (najlepšia dráma, réžia – Steven Spielberg. Medzi animovanými filmami uspel **Pinocchio** Guillerma del Tora (Netflix). Z ceny pre najlepšieho herca v dráme sa tešil Austin Butler (**Elvis**), najlepšou dramatickou herečkou sa stala Cate Blanchett za úlohu dirigentky vo fiktívnej biografii **Tár** (slovenská kinopremiéra 23. 2.). Najlepšou herečkou vo vedľajšej úlohe sa stala Angela Bassett (**Čierny Panter: Navždy Wakanda**). V kategórii cudzojazyčných filmov zvíťazila dráma **Argentina, 1985** (r. Santiago Mitre, Prime Video). Medzi seriálmi uspeli **Rod draka** (dramatický seriál, HBO), **Základná škola Willarda Abbotta** (muzikálový alebo komediálny seriál, Hulu) a **Biely lotos** (miniseriál alebo televízny film, HBO).

— mak —

Vytvorili ste dielo? Za rok 2022 ho môžete nahlásiť do konca februára

LITA, autorská spoločnosť, každoročne vypláca autorom z oblasti literatúry, audiovizie, divadla a výtvarného umenia odmeny za takzvané druhotné použitie diel, akými sú napríklad vypoži-

čovanie kníh v knižniciach, sledovanie filmov a seriálov cez káblovú televíziu, kopírovanie materiálov na osobnú potrebu a i. Autori majú podľa autorského zákona nárok na kompenzáciu za každé takéto použitie diel, ktoré LITA ako organizácia kolektívnej správy práv sleduje. Aby dokázala peniaze autorom vyplatiť, potrebuje ich súčinnosť – nahlásenie kontaktných a platobných údajov a informácií o ich dielach. Nahlasovanie diel je bezplatné. Stačí sa zaregistrovať na webovej stránke moja.lita.sk a nahráť do svojho používateľského konta informácie o dielach. Na peniaze z LITA majú nárok aj autori, ktorým už objednávateľ či používateľ vyplatil licenčnú odmenu, a takisto autori, ktorí nie sú členmi LITA. Zaregistrovať diela za rok 2022 možno do konca februára. LITA po uzávierke nahlásení prepočíta výšku odmien, na ktoré majú autori nárok, a do 30. septembra ich vyplatí na účet. Autori môžu diela za rok 2023 nahlasovať aj priebežne počas celého roka, nemusia teda čakať na začiatok budúceho roka.

— red —

Gina Lollobrigida (4. 7. 1927 – 16. 1. 2023)

Talianska filmová ikona, ktorá v 50. a 60. rokoch 20. storočia patrila k najznámejším herečkám planéty, zomrela vo veku 95 rokov. Pri filme začínala v pomocných pozíciách, účasť v Miss Taliansko naštartovala jej hereckú kariéru. Nakrúcala v Európe aj v Hollywoode. V roku 1951 zaujala v snímke **Pozor! Banditi!** Následne sa predstavila v ďalších úspešných filmoch **Krásky noci** (1952), **Chlieb, láska a fantázia / Chlieb, láska a žiarlivosť** (1953/1954), **Rimanka** (1954), **Bezcharakterná žena** (1964) či **Dobry deň, pani Campbellová** (1968). Slávne je jej stvárnenie Esmeraldy vo filme **Zvonár u Matky Božej v Paríži** (1956) aj úloha po boku Gérarda Philipa vo **Fanfánovi Tulipánovi** (1952). Na konte má vyše 70 filmových úloh. V roku 1996 si na Art Filme v Trenčianskych Tepličkách prevzala cenu Hercova misia.

— bar —

→ Počas sviatočného obdobia uviedli televízie v premiére dva nové slovenské filmy – na Jednotke film *Kôň Martina Šulíka* (recenzia v čísle) a na JOJ česko-slovenské *Krakonošovo tajomstvo* Petra Bebjaka.

→ Prezidentka Zuzana Čaputová udelila pri príležitosti 30. výročia vzniku Slovenskej republiky štátne vyznamenania 28 osobnostiam. Medzi nimi bol aj kameraman Martin Štrba, ktorý dostal Pribinov kríž I. triedy za mimoriadne zásluhy o kultúrny rozvoj SR, najmä v oblasti filmu. Prezidentka vyznamenala aj divadelných režisérov Ľubomíra Vajdičku a Petra Mikulíka či z oblasti fotografie Milotu Havránkovú a Yuriho Dojča.

→ Na Dvojke mal 1. januára 2023, v deň výročia vzniku Sloveskej republiky, premiéru dokumentárny projekt *Spýtaj sa vašich: 93*. Nadväzuje na dva predchádzajúce diely – k rokom 1968 a 1989 – a je živým pamätníkom k udalostiam 1. januára 1993, keď vznikla Slovenská republika.

→ Desiaty ročník podujatia Visegrad Film Forum pozná prvých hostí. Do Bratislavy prídu v rámci VFF (15. – 18. 3.) poľský kameraman Paweł Edelman, producent Jim Stark a iránska režisérka Sepideh Farsi.

→ Tridsiaty štvrtý ročník festivalu filmov zo strednej a z východnej Európy v talianskom meste Terst (21. – 28. 1.) mal v programe retrospektívnu sekciu Za hranicami: Okraje českej a slovenskej kinematografie, v ktorej uviedli v spolupráci so Slovenským filmovým ústavom krátke filmy *Fotografovanie obyvateľov domu* (1968) Dušana Trančíka a *Prišiel k nám Old Shatterhand* (1966) Dušana Hanáka, ako aj študentský film Ela Havettu *34 dní absolútneho klidu* (1964) z pražskej FAMU. Festival ponúkol aj Hanákove *Obrazy starého sveta* (1972) a snímku *Zem spieva* (1933) Karola Plicku. V ďalších sekciách uviedli sedem súčasných slovenských a koprodukčných filmov.

→ MFF Rotterdam (25. 1. – 5. 2.) zaradil do sekcie klasických filmov Cinema Regained tri krátke snímky Jaroslavy Havettovej – *Pieseň* (1969), *Kým sa ucho neodbije* (1971) a *Kontakty* (1980). Do oficiálneho programu zaradili aj dva nové slovenské filmy – druhý celovečerný film Mátyása Priklera *Moc* vo svetovej premiére a koprodukčný film českého režiséra Petra Václava *Il Boemo*.

→ Štyridsiaty piaty MF krátkych filmov v Clermonte-Ferrande vo Francúzsku (27. 1. – 5. 2.) vybral do medzinárodnej súťaže film *Chlieb náš každodenný* (2021) režisérky Alice Bednárikovej. Na festivalovom Trhu krátkych filmov sa už po piaty raz zúčastnil aj Slovenský filmový ústav. V spoločnom stánku s Českom a Slovinskom predstavil filmovým profesionálom z celého sveta slovenskú krátkometrážnu tvorbu.

FEBRUÁR 2023

1. 2. 1928 **Rudolf Silný** – vedúci výroby (zomrel 1. 8. 2006)

3. 2. 1933 **Miloš Pietor** st. – režisér, herec (zomrel 25. 3. 1991)

9. 2. 1933 **Viliam Čánky** – vedúci výroby (zomrel 27. 10. 1992)

10. 2. 1943 **Ladislav Kraus** – kameraman

11. 2. 1963 **Martin Ciel** – filmový teoretik a kritik

12. 2. 1963 **Zora Szomolányiová** – kameramanka

13. 2. 1928 **Andrej Kristín** – režisér, kameraman (zomrel 4. 9. 2008)

17. 2. 1903 **Oľga Adamčíková** – herečka (zomrela 16. 8. 1992)

21. 2. 1948 **Dušan Kaprálik** – herec

23. 2. 1913 **Ján Ladislav Kalina** – spisovateľ, prekladateľ (zomrel 3. 1. 1981)

23. 2. 1938 **Milan Sládek** – mím, choreograf

24. 2. 1943 **Juraj Bindzár** – režisér, scenárista, publicista, folkový spevák (zomrel 24. 6. 2019)

25. 2. 1973 **Vladislav Struhár** – režisér

28. 2. 1943 **Ivan Giač** – herec

29. 2. 1928 **Anton Januš** – herec (zomrel 25. 9. 2001)

zdroj: Kalendár filmových výročí 2023
Interná publikácia Slovenského filmového ústavu
zostavila Renáta Šmatláková
pripravil Matúš Kvasnička

FILMOVÉ FESTIVALY A PREHLIADKY NA SLOVENSKU V ROKU 2023

SCANDI – prehliadka súčasných severských filmov

(9. ROČNÍK, 24. – 31. 1., KINO FILM EUROPE, ĎALŠIE KINÁ V BRATISLAVE A INÝCH MESTÁCH NA SLOVENSKU)

Súčasný škandinávsky film patrí medzi najvýznamnejšie a najprogressívnejšie svetové kinematografie. Témy týchto filmov sú aktuálne a zasahujú divákov na všetkých kontinentoch. Hovorí o postavení jedinca v spoločnosti, nastupujúcom extrémizme, populizme, ale aj o rode, feminizme, životnom prostredí alebo znevýhodnených skupinách. Akcentované sú aj témy globalizácie sveta či príčin a dôsledkov rozkolísania a rozdelenia spoločnosti. Prehliadka Scandi prináša každoročne najkvalitnejšie a najpozoruhodnejšie kinematografické diela rôznych žánrov z piatich severských krajín (Švédsko, Dánsko, Nórsko, Fínsko a Island).

→ Film Europe, Matúškova 10, 831 01 Bratislava
tel. č.: +421 915 920 554

(Kristína Ružičková, projektová manažérka)
→ www.filmeurope.eu

Visegrad Film Forum Bratislava

(10. ROČNÍK, 15. – 18. 3., BRATISLAVA)

Networkingové a edukačné podujatie združujúce na medzinárodnej úrovni filmových študentov a profesionálov z tohto prostredia. Ponúka priestor na diskusiu o tom, čo všetko stojí za vznikom filmového diela, ako aj o aktuálnych trendoch v kinematografii. Počas štyroch dní ponúkne bohatý audiovizuálny program, zložený z prednášok a premietaní, sprevádzaný diskusiami s uznávanými filmármi.

→ Boiler, n. o., Lazaretská 13, 811 08 Bratislava

tel. č.: +421 948 050 189,

e-mail: infovff@gmail.com (Jakub Viktorín)

→ www.visegradfilmforum.com

Medzinárodný filmový festival FEBIOFEST Bratislava

(30. ROČNÍK, 15. – 19. 3., BRATISLAVA A OZVENY VO VYBRANÝCH KINÁCH V MESTÁCH TRNAVA, KEŽMAROK, LEVICE, LUČENEC, MARTIN, MODRA, NOVÉ ZÁMKY, NITRA, TRENČÍN, POPRAD, KOŠICE, PREŠOV, BANSKÁ BYSTRICA, DUBNICA NAD VÁHOM, PRIEVIDZA)

MFF Febiofest je jednou z najväčších a najdlhšie prebiehajúcich filmových prehliadok na Slovensku, ktorá sa koná kontinuálne od roku 1994 v Bratislave a s vybranou kolekciami filmov aj v ďalších slovenských mestách. Stálou ambíciou festivalu je objavovať

a prinášať neopozerané a výnimočné filmové tituly, v súťažných sekciách sa sústreďiť predovšetkým na stredoeurópsky región, prezentovať novinky zo slovenského a z českého filmu, objavovať hlbšie súvislosti, predstaviť výnimočných hostí, uviesť silný a rešpektovaný industry program pre filmových profesionálov. Dôležitou a stálou ideou Febiofestu je aj jeho „putovanie“ do slovenských regiónov, v ktorých si festival každý rok zväčšuje divácku základňu, čím prispieva k zvyšovaniu regionálneho významu podujatia a podporuje kultúrny rozvoj v kinách mimo Bratislavy.

→ Asociácia slovenských filmových klubov,

Grösslingová 43, 811 09 Bratislava

tel. č.: +421 2 5465 2017,

e-mail: asfk@asfk.sk (prezident festivalu Peter Dubecký, programový riaditeľ Ondrej Starinský, výkonná riaditeľka Ľubica Orechovská, riaditeľ Industry Days Tomáš Hudák, koordinátorka programu Monika Lošťáková)

→ www.febiofest.sk

Týždeň slovenského filmu

(9. ROČNÍK, TERMÍN SA UPRESNÍ, BRATISLAVA)

Bilančná prehliadka slovenských filmov, ktoré mali premiéru v slovenských kinách v roku 2022. Súčasťou podujatia býva pravidelne sprievodný program vrátane odborných panelových diskusií súvisiacich s hodnotením hraných, dokumentárnych a animovaných filmov predchádzajúceho roka. Presná podoba prehliadky a termín jej konania budú vzhľadom na aktuálne prebiehajúcu rekonštrukciu Kina Lumière, tradičného miesta prehliadky, oznámené dodatočne.

→ Slovenský filmový ústav, Grösslingová 32, 811 09 Bratislava

e-mail: miroslav.ulman@sfu.sk (Miro Ulman)

→ www.tyzdenfilmu.sk

Ekotopfilm-Envirofilm festival

(50. ROČNÍK, 22. – 26. 5., BRATISLAVA, BANSKÁ BYSTRICA)

Najstarší environmentálny festival na svete, založený v roku 1973, vytvoril jedinečnú celoslovenskú platformu venujúcu sa téme trvalo udržateľného rozvoja. Dovedna už festival navštívilo viac ako milión divákov, v priebehu roka navštíví Ekotopfilm v 50 mestách viac ako 80 000 ľudí z celého Slovenska. Festival si vytvoril viac ako 5 000 partnerstiev v 58 krajinách sveta vrátane spolupráce s organizáciami OSN, UNESCO, UNEP či IAAE. Jeho zámerom je praktické environmentálne vzdelávanie prostredníctvom pútavých filmov, pestrých prezentácií a kreatívnych workshopov. Festival kladie dôraz na výchovu mladej generácie, pre ktorú organizuje špeciálny Junior festival. Na jednej platforme prepája verejný, súkromný a tretí sektor (vláda, mestá, mimovládne organizácie). Ekotopfilm priniesol na Slovensko mnohé známe osobnosti, ako Jane Goodall, monacké knieža Alberta II., Sea Shepherd a či Polly Higgins.

→ e-mail: info@ekotopfilm.sk

→ www.ekotopfilm.sk

ANIMOFEST

(18. ROČNÍK PRE ANIMOVANÉ FILMY A 8. ROČNÍK PRE HRANÉ FILMY, 15. 6., BRATISLAVA)

Medzinárodný festival Animofest vznikol s cieľom konfrontácie maturantov domovskej školy so študentmi ostatných škôl na Slovensku a vo svete. Prezentácia študentských prác, slovenských aj zahraničných, na festivale dáva študentom školy spätnú väzbu, ktorá je nevyhnutná pre ich ďalší rozvoj a tvorbu.

→ Súkromná škola umeleckého priemyslu animovanej tvorby,

Vlastenecké nám. 1, 851 01 Bratislava

tel. č.: +421 902 901 910, e-mail: uat@uat.sk,

sklarova@uat.sk (Natália Sklářová)

→ www.uat.sk

Prehliadka panoramatických 70 mm filmov

(8. ROČNÍK, 30. 6. – 1. 7., BANSKÁ BYSTRICA)

Cieľom prehliadky je každoročne umožniť návštevníkom z Banskej Bystrice a okolia zúčastniť sa na unikátnom premietaní z klasického filmového pásu, čo je v dnešnej digitálnej dobe čoraz väčšou raritou. Zažiť premietanie z klasického filmu sa stáva čoraz väčšou vzácnosťou. A vidieť „kráľovský formát“ je skoro nemožné. Zachovaných aj nových filmových kópií je veľmi málo a stále funkčnej 70 mm techniky ešte menej. Prehliadka v Banskej Bystrici má niekoľko špecifik, ktorými sa výrazne odlišuje od podobných prehliadok v Európe. Keďže sa premieta pod holým nebom, je to najmenšia prehliadka filmov – počas dvoch večerov sa uskutočnia dve filmové projekcie. Zároveň je to jediná pravidelná prehliadka 70 mm filmov pod holým nebom – amfiteáter v Banskej Bystrici je posledné známe letné kino v Európe, ktoré môže premietat a aj premieta 70 mm panoramatické filmy. Projekcie sa uskutočňujú na panoramatickom plátne veľkom 32 × 14 metrov. Z miesta premietania je nádherný výhľad na večernú Banskú Bystricu.

→ OZ za! amfiteáter, Letné kino na amfiteátri 494/2,

974 01 Banská Bystrica

tel. č.: +421 907 324 341,

e-mail: havlik.juraj@gmail.com (Juraj Havlík, štatutár),

tel. č.: +421 905 272 225, e-mail: skoluda@cinema.sk (Ing. Ivan Školuda)

→ <http://bbamfiteater.sk>, www.facebook.com/amfik.bb

ART FILM FEST

(29. ROČNÍK, 16. – 24. 6., KOŠICE)

Najstarší a najväčší slovenský filmový festival svojho druhu ponúka rozsiahly priestor na prezentáciu diel najnovšej svetovej kinematografie, ale aj významných titulov filmovej histórie a v neposlednom rade kvalitatívny výber snímok zo slovenského audiovizuálneho prostredia. Dominantami programu sú dve súťažné sekcie – pre hrané a krátkometrážne tituly. Obe hodnotia medzinárodné poroty, ktoré udeľujú najvyššie ocenenie Modrého anjela pre najlepší film a v kategórii celovečerných hraných filmov aj za réžiu a pre herečku a herca. V nesúťažných sekciách sa uvádzajú diela etablovaných tvorcov, významné filmy národných kinematografií, kultové snímky, ktoré sa zapísali do histórie kinematografie, tematicky zamerané filmové projekty, ale aj profily či retrospektívy oceňovaných umelcov. Súčasťou podujatia je odovzdávanie cien Hercova misia a Zlatá kamera, ktorými festival oceňuje výrazné osobnosti domácej i svetovej kinematografie.

→ ART FILM FEST, s. r. o., Tomášikova 30C, 821 01 Bratislava

tel. č.: +421 2 2085 5100, e-mail: info@artfilmfest.sk,

peter.nagel@artfilmfest.sk (Peter Nágel, umelecký riaditeľ)

tel. č.: +421 903 461 772, e-mail: juraj.curny@artfilmfest.sk,

press@artfilmfest.sk (Juraj Čurný, hovorca festivalu)

→ www.artfilmfest.sk

Cineama

(31. ROČNÍK, 15. – 17. 9., BARDEJOVSKÉ KÚPELE)

Celoštátna postupová súťaž a prehliadka amatérskej filmovej tvorby detí, mládeže aj dospelých autorov. Trojdňový festival, ktorým súťaž každoročne vrcholí, je oslavou amatérskeho filmu, miestom príjemných stretnutí, vzdelávania a inšpirácie. Súťažný program doplnia špeciálne projekcie, tvorivé dielne, diskusie, koncerty a filmový kvíz.

→ Národné osvetové centrum, Námestie SNP 12, 812 34 Bratislava

tel. č.: +421 2 2047 1252,

e-mail: pavel.smejkal@nocka.sk (Pavel Smejkal)

→ www.nocka.sk/sutaze-a-prehliadky/cineama

Fest Anča 2023

(16. ROČNÍK, 29. 6. – 2. 7., ŽILINA, ONLINE)

Medzinárodný festival animácie Fest Anča je jediným festivalom animácie pre dospelé publikum a festival s najväčšou prehliadkou krátko filmov na Slovensku. Festival kontinuálne popularizuje animovaný aj krátky film pre široké publikum, venuje sa budovaniu profesionálneho prostredia na Slovensku a rozvoju mladých talentov a prezentuje slovenskú tvorbu v zahraničí. Festival prináša premiéry animovaných filmov, prezentuje históriu odvetvia, národné produkcie a nové trendy. Aj tento rok predstaví vyše 300 animovaných filmov zo slovenskej i zahraničnej produkcie. Festival si za 15 rokov vytvoril stabilné miesto medzi filmovými festivalmi doma i v Európe a je zakladajúcim členom siete animovaných festivalov Animation Festival Network.

→ OZ Fest Anča, Štefánikova 16, 811 04 Bratislava

tel. č.: +421 948 941 594, e-mail: pr@festanca.sk (Regina Ulejová)

→ www.festanca.sk

Letný filmový festival 4 živly: Svetlo

(25. ROČNÍK, 9. – 13. 8., BANSKÁ ŠTIAVNICA)

Podujatie každoročne premieta tematicky prepojenú kolekciu filmov a k nim usporadúva sprievodné akcie; témou okruhlého, 25. ročníka sa stane Svetlo. Kolekcia hraných, animovaných, dokumentárnych aj experimentálnych filmov celovečernej i krátko-metráže ponúkne obsiahly pohľad na tému optikou čo najrôznorodnejších tvorcov. Dejiskami festivalu budú banskoštiavnické kino, kultúrne centrum, lokálne podniky i amfiteáter s výhľadom na celé mesto. Väčšinu projekcií budú sprevádzať lektorské úvody, chýbať nebudú diskusie s tvorcami, prednášky odborníkov mimo filmovej oblasti ani sprievodné podujatia z oblasti hudby, literatúry či vizuálneho umenia. Neoddeliteľnou súčasťou programu budú aj tentoraz Detské 4 živly, teda súbor projekcií určených detskému publiku, doplnený o tvorivú dielňu.

→ OZ štyri živly, Legionárska 15, 831 04 Bratislava

tel. č.: +421 915 711 880,

e-mail: pr@4zivly.sk (štatutárny zástupca – Ondrej Starinský,

Peter Gašparík)

→ www.4zivly.sk

Medzinárodný filmový festival Cinematik Piešťany

(18. ROČNÍK, 11. – 17. 9., PIEŠŤANY)

Cinematik je etablované a divácky úspešné medzinárodné filmové podujatie, orientované primárne na prezentovanie európskeho a slovenského filmu. Festival organizuje dve súťažné sekcie s medzinárodnými porotami a množstvo informatívnych sekcií, ktoré sa tematicky dopĺňajú a v súhrne predstavujú to najlepšie zo súčasnej zahraničnej i domácej filmovej produkcie, ako aj kvalitné podujatia pre profesionálov, semináre, workshopy, masterclassy a ďalší program. Festival predstavuje medzinárodnú platformu na prezentáciu a propagáciu slovenského filmu, hlavne dokumentárneho, a dôsledne naplňuje svoju pôvodnú stratégiu orientácie na mladého diváka s dôrazom na rozvíjanie jeho estetického vnímania, kritického myslenia a filmovej gramotnosti.

→ Cinematik, s. r. o., Lazaretská 2398/1, 811 08 Bratislava

tel. č.: +421 948 445 565, e-mail: festival@cinematik.sk

→ www.cinematik.sk

CINEDU

(5. ROČNÍK, 18. – 30. 9., NOVÉ MESTO NAD VÁHOM)

Ambíciou filmového festivalu Cinedu je obohatiť kultúrny život a filmovú ponuku pre deti a mládež o kvalitné domáce aj zahraničné hrané i dokumentárne filmy, a to celovečerné aj krátkometrážne. Cinedu podporuje vzdelávanie a filmovú gramotnosť, snaží sa rozširovať obzor mladých divákov, umožniť im poznávať nové kultúry, porozumieť európskej kultúre a iným kultúram,

preberat s nimi rôznorodé dôležité témy. Pracuje s vekovými kategóriami od najmladších divákov až po tínedžerov a mladých dospelých. Každý film má na školských predstaveniach krátky úvod a po predstavení sa s deťmi vedú diskusie. Víkendový program Cinedu je určený pre celé rodiny a okrem sledovania príťažlivých filmov sa deti môžu prihlásiť aj na workshopy. Filmový festival Cinedu je filmovým podujatím s edukačnými prvkami, zahrnutým do zoznamu Európskej asociácie filmov pre deti ECFA.

→ OZ Cinedu, Nová Bošáca 335, 913 08

tel. č.: +421 948 445 565,

e-mail: director@cinedu.sk (Ludmila Cviková, riaditeľka festivalu)

→ www.cinedu.sk

Medzinárodný filmový festival Agrofilm

(39. ROČNÍK, 2. – 7. 10., NITRA, ONLINE)

Agrofilm je jedinečný filmový festival o poľnohospodárstve, poľnohospodárstve, trvalo udržateľnom využívaní prírodných zdrojov, vede, výskume a živote na vidieku. Každoročnou ambíciou Národného poľnohospodárskeho a potravinárskeho centra, ktoré je organizátorom festivalu, je osloviť audiovizuálnou a zážitkovou formou verejnosť aj odborné publikum najnovšími poznatkami vedy a výskumu v oblastiach, ktoré podstatne ovplyvňujú kvalitu nášho života a naše zdravie. Súčasťou festivalu sú sprievodné podujatia, ako vernisáž výstavy či odborné diskusné fórum.

→ Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum,

Hlohovecká 2, 951 41 Lužianky

tel. č.: +421 37 6546 126,

e-mail: nina.pastierikova@nppc.sk

(Nina Pastieriková, tajomníčka festivalu)

→ www.agrofilm.sk

Filmový festival POCITY 2023

(14. ROČNÍK, 5. – 11. 10., PREŠOV)

Festival predstavuje svojím formátom a charakterom jediné podujatie svojho druhu v meste Prešov. Prináša vyváženú dramaturgiu s dôrazom na umelecký a kultúrny potenciál filmových diel slovenskej a európskej kinematografie a je funkčnou alternatívou k bežnej distribúcii multiplexových kín. Cieľom festivalu je priniesť divákovi kvalitné artové filmové diela a sprievodné podujatia a vyplniť chýbajúce miesto v kultúrnom kalendári mesta. Dlhoročnou snahou festivalu je prinášať umelecky hodnotné diela s dôrazom na slovenskú kinematografiu a slovenských tvorcov, ako aj poskytnúť priestor na prezentáciu filmovej tvorby mladých umelcov (profesionálov i amatérov) z celého Slovenska v samostatnej sekcii Pocity v kraťasoch, ktorá bude v roku 2023 opäť súťažná a víťazný film bude ocenený soškou Zrnko soli. O spustení prihlasovania krátkych filmov bude festival informovať prostredníctvom sociálnych sietí a webovej stránky.

→ PO.CITY, Prostějovská 28, 080 01 Prešov

tel. č.: +421 907 227 329,

e-mail: festivalpocity@gmail.com (Nina Šilanová)

→ www.pocityfilm.sk

Medzinárodný festival horských filmov Poprad

(31. ROČNÍK, 11. – 15. 10., POPRAD, KEŽMAROK, SPIŠSKÁ NOVÁ VES, ONLINE)

Poslaním festivalu je umožniť každoročnú medzinárodnú súťažnú prehliadku filmových diel orientovaných na spoznávanie športového i každodenného života ľudí v horskom prostredí, diel vyzdvihujúcich krásu horskej flóry a fauny, ochranu prírody, životného prostredia a tradičnej kultúry iných národov. Najnovšie horské filmy od profesionálnych aj amatérskych tvorcov z celého sveta sa prezentujú počas piatich dní a hodnotí ich medzinárodná porota. Popri klasických predstaveniach súťažných filmov ponúka festival divákovi multimediálne besedy s významnými osobnosťami spoločenského a športového života, fotogra-

fické výstavy, premietania pre školy, nesúťažné filmy a poskytujú množstvo príležitostí na zaujímavé stretnutia, veľmi dôležité pre ďalší rozvoj medzinárodných vzťahov v oblasti kultúry a filmu.

→ Horský film Poprad, n. f., Nábřežie Jána Pavla II. 2802/3,

058 01 Poprad

tel. č.: +421 52 7721 060,

e-mail: horskyfilm@slovanet.sk, horskyfilmpoprad@gmail.com

→ www.mfhf.sk, www.facebook.com/mfhf.sk

Festival študentských filmov Áčko 2023

(27. ROČNÍK, 18. – 21. 10., BRATISLAVA, ONLINE)

Cieľom tohto ročníka s témou Realita je nielen prezentovať filmy začínajúcich tvorcov, ale aj prezentovať audiovizuálne ako niečo živé, čo sa musí neustále prispôsobovať realite a novým trendom, či už technicky, obsahovo, alebo personálne. Program festivalu ponúka súťažné pásma domácich študentských filmov a nesúťažné pásma filmov z partnerských škôl. Návštevníci sa môžu tešiť aj na masterclassy so známymi ľuďmi z prostredia audiovizie či na diskusie na aktuálne témy. Počas štyroch dní strávených na FTF VŠMU budú mať možnosť získať nové, inšpiratívne nápady a myšlienky.

→ Filmová a televízna fakulta Vysokiej školy múzických umení,

Svoradova 2/A, 813 01 Bratislava

tel. č.: +421 907 970 414, +421 944 019 991,

e-mail: gabriela.turtakova@vsmu.sk,

tkubical@vsmu.sk (Gabriela Turtáková, Tomáš Kubica)

Filmový festival inakosti

(17. ROČNÍK, 22. – 28. 10., BRATISLAVA)

Filmové podujatie určené pre LGBTI+ ľudí, ich rodičov, deti a priateľov. Ide o kultúrnu a osvetovú aktivitu, zameranú na zvyšovanie informovanosti širokej verejnosti o živote LGBTI+ ľudí. Festival sa snaží prispieť k eliminácii homofóbnych a xenofóbnych postojov v spoločnosti, poskytnúť LGBTI+ minorite kultúrno-spoločenský rámec na sebaopoznávanie. Program tvoria súčasne krátke i dlhometrážne filmy rôzneho druhového zaraďenia, ktoré tematizujú rozmanité aspekty života LGBTI+ ľudí. Filmy sú rozdelené do sekcií Súčasný queer film, Queer Classics, Teplé Česko-Slovensko, FFI deťom, Queer Ázia.

→ Iniciatíva Inakost', Rajska 4, 811 08 Bratislava

tel. č.: +421 911 208 452, e-mail: info@ffi.sk (Zita Hosszúová)

→ www.ffi.sk

Be2Can 2023 – prehliadka festivalového filmu z Berlína, Benátok a Cannes

(10. ROČNÍK, 11. – 18. 10., KINO FILM EUROPE, ĎALŠIE KINÁ

V BRATISLAVE A INÝCH MESTÁCH NA SLOVENSKU)

Prehliadka Be2Can prináša slovenským divákovi v predpremiérach výrazné artové snímky súčasnej svetovej festivalovej kinematografie. Dramaturgia prehliadky uvádza často divácky náročné, ale kinematograficky výnimočné tituly z hlavných súťažných sekcií aktuálnych ročníkov európskych filmových festivalov. Be2Can nie je len zdrojom informácií, ale aj platformou na inšpiráciu a dialóg. Napomáha začleniť festivalový film do bežného diváckeho povedomia bez toho, aby rezignovala na odborné hľadisko. Prehliadka navyše zasadzuje vybrané diela do kontextu spolu so sprievodným edukatívnym programom. Aktívne spoluvytvára segment publika, pre ktorý tvorí festivalový film bežnú a vyhľadávanú súčasť diváckej skúsenosti.

→ Film Europe, Matúškova 10, 831 01 Bratislava

tel. č.: +421 915 920 554

(Kristína Ružičková, projektová manažérka)

→ www.filmeurope.eu

AZYL SHORTS 2023

(14. ROČNÍK, 18. – 21. 10., BANSKÁ BYSTRICA A ĎALŠIE MESTÁ NA SLOVENSKU, PO SKONČENÍ OBSAH ONLINE)

Medzinárodný festival krátkych filmov a videoklipov je podujatie s dlhoročnou tradíciou. AzyL Shorts prináša filmovým fanúšikom kvalitné krátkometrážne filmy rôznych druhov a žánrov zo svetových festivalov, ako Cannes, Sundance a podobne. Diváci môžu v programe nájsť aj krátke filmy z krajín V4, filmy pre najmladších prinášame v spolupráci s Fest Ančou a filmy, ktoré vznikli pred rokom 1989, zaraďujeme do programu v spolupráci so Slovenským filmovým ústavom. Neodmysliteľnou súčasťou podujatia je súťaž minútových filmov, päťminútových filmov a videoklipov, do ktorej sa uchádzači môžu zapojiť prostredníctvom webu. Tie najlepšie filmy, o ktorých rozhoduje medzinárodná porota, sa potom dostanú k divákovi naprieč krajinami v rámci každoročnej série premietaní. Súčasťou podujatia je aj päťdňový workshop, do ktorého sa môžu zapojiť študenti stredných škôl so záľubou vo filme a v audiovizii.

→ AZYL Production s.r.o., Panenská 13, 811 03 Bratislava

tel. č.: +421 908 442 463,

e-mail: alex@azyl.sk (Alex Pošová, festivalová koordinátorka)

→ azylshorts.sk/sk/domov/

Medzinárodný festival dokumentárnych filmov Jeden svet

(24. ROČNÍK, 5. – 11. 11., BRATISLAVA, ONLINE)

Do kín na celom Slovensku aj do slovenského online prostredia prináša festival Jeden svet každoročne dlhometrážne dokumentárne filmy z celého sveta, pásma krátkometrážnych dokumentárnych filmov a súťažnú sekciu Slovensko a Česko za ľudské práva, ktorej zámerom je podporiť domácu a českú dokumentárnu tvorbu. Táto tvorba nekompromisne reflektuje zložitú súčasnosť, ktorá sa neustále a rýchlo mení. Okrem hlavného programu sa každý rok konajú premietania na stredných školách. Jedným svetom sú aj regióny a malé komunity po celom Slovensku. Od roku 2021 ponúka festival filmovým profesionálom unikátny industry program, zameraný na spoločenský dosah filmov – Dni zmeny.

→ Človek v ohrození, n. o., Bašťová 5, 811 03 Bratislava

e-mail: eva.krizkova@clovekvohrozeni.sk

(Eva Križková, výkonná riaditeľka)

e-mail: zuzana.slobodova@clovekvohrozeni.sk

(Zuzana Slobodová, koordinátorka komunikácie a sociálnych sietí)

→ www.jedensvet.sk

Festival dobrodružných filmov HoryZonty

(18. ROČNÍK, 9. – 11. 11., TRENČÍN)

Prehliadka slovenských a zahraničných dokumentárnych i hraných filmov o cestovaní, o výnimočných športových výkonoch, o živote tradičných prírodných kultúr, ako aj o ekologických problémoch oslovuje širokú skupinu laických divákov i odborníkov. Súčasťou festivalu je medzinárodná filmová súťaž o päť cien. Hlavný program festivalu prináša divákovi približne 35 filmov rôznej metráže. Prelínajú sa s multimediálnymi prezentáciami hostí, ktorí sa prídu podeliť o svoje výnimočné výkony a motivujú tým ostatných k aktívnemu spôsobu života. V rámci podujatí sprievodného programu – od špeciálnych workshopov cez tematické, zväčša fotografické výstavy až po športové a zážitkové podujatia pre verejnosť v centre mesta – má každý možnosť aktívne sa zapojiť do niektorej výzvy a vyskúšať si svoje schopnosti a zručnosti.

→ OZ HoryZonty, Radlinského 9, 911 05 Trenčín

tel. č.: +421 903 770 896,

e-mail: info@horyzonty.sk (Mgr. Mária Dutková)

→ www.horyzonty.sk

MittelCinemaFest – stredoeurópsky festival talianskeho filmu

(21. ROČNÍK, 30. 11. – 3. 12., BRATISLAVA)

MittelCinemaFest každoročne prináša do Bratislavy výber zo súčasnej talianskej kinematografie, aktuálne novinky ocenené kritikou a uvedené na najprestížnejších filmových festivaloch v Cannes, Benátkach či Karlových Varoch. Nechýbajú v ňom najnovšie snímky renomovaných a svetovo uznávaných talianskych režisérov a zároveň ponúka pohľad na režisérске debuty a nové talenty.

→ Taliansky kultúrny inštitút v Bratislave,

Kapucínska 7, 811 03 Bratislava

tel. č.: +421 2 5930 7111,

e-mail: iicbratislava@esteri.it (Adriana Šulíková)

→ www.iicbratislava.esteri.it

Slávnosť krátkeho filmu

(8. ROČNÍK, DECEMBER, BRATISLAVA, TRNAVA, LIPTOVSKÝ MIKULÁŠ A ĎALŠIE VYBRANÉ SLOVENSKÉ MESTÁ)

Slávnosť krátkeho filmu nadväzuje na podujatie, ktoré vzniklo vďaka medzinárodnej iniciatíve Deň krátkeho filmu. Tá prináša do rôznych kútov sveta krátke filmy v rozličných podobách a formách. Toto podujatie sa spravidla koná 21. decembra, v najkratší deň v roku, ktorý je symbolicky vyhlásený za svetový deň krátkeho filmu. Slávnosť krátkeho filmu organizuje a kurátorsky zastrešuje občianske združenie Disco sailing.

→ OZ Disco sailing, Štefánikova 879/7, 811 06 Bratislava

e-mail: denkratkehofilmu@gmail.com,

info@discosailing.com (Alexandra Gabrižová)

→ www.denkratkehofilmu.sk,

www.facebook.com/slavnostkratkehofilmu

Poznámky redakcie: V prílohe informujeme len o festivaloch a prehliadkach, ktoré sa charakterizujú ako filmové. Filmová tvorba býva vo väčšej či v menšej miere zastúpená aj na multižánrových podujatiach, o ktorých budeme zväčša informovať v čase ich konania.

Festivaly a prehliadky môžu svoju podobu či termín konania meniť.

spracovala: Zuzana Sotáková

**O DOBRÝCH FILMOCH
SA Hovorí AJ
V RELÁCII**

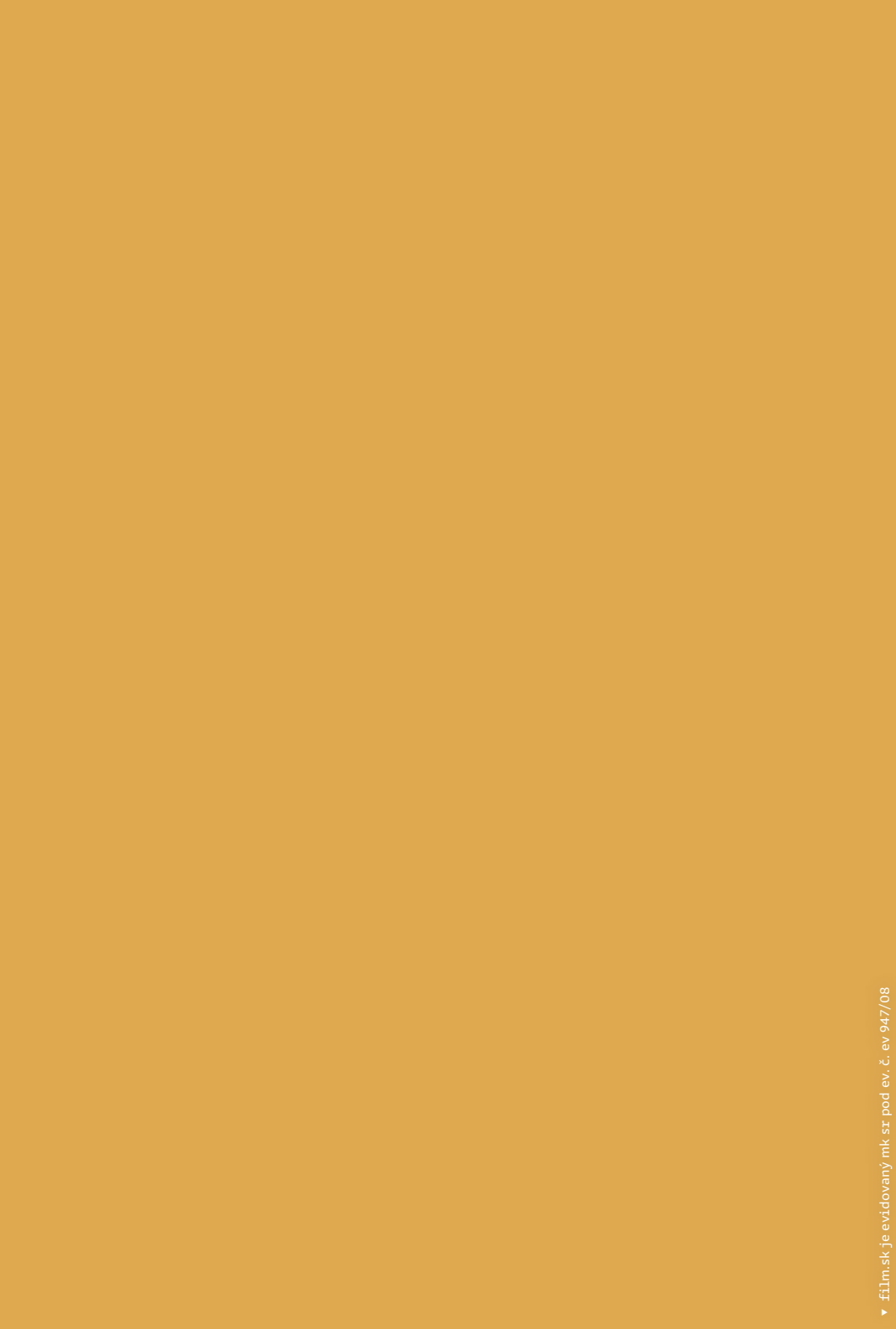
FILMOPOLIS FM

filmy / filmová hudba / zaujímavosti / novinky

v sobotu 13.00 – 14.00

rtv:
ROZHLAS A TELEVÍZIA
SLOVENSKA

:RÁDIO FM

▼ film.sk je evidovaný mk sr pod ev. č. ev 947/08

ISSN 1335-8286

